

Rapport

Utgitt av:
Kommunal- og regionaldepartementet
Kommunalavdelingen

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer av denne publikasjonen fra:
Statens forvaltningstjeneste
Kopi- og distribusjonsservice
Postboks 8169 Dep, 0034 Oslo
E-post: publikasjonsbestilling@ft.dep.no
Telefaks 22 24 27 86

Husk å oppgi publikasjonsnummer: H - 2184

Rapporten er tilgjengelig på internett:
<http://odin.dep.no/krd>

Print: Kopi- og distribusjonsservice - 11/2005 - 1600

Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Desember 2005

Publikasjonskode: H-2184

**Rapport fra Det tekniske
beregningsutvalg for kommunal og
fylkeskommunal økonomi
Desember 2005**

ISSN 0809-4071

Forsidebilde: Jazzgutten i snøvær. Molde sentrum, Romsdal
Fotograf: Arne Strømme / Samfoto

ISSN 0809-4071

Forord

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) legger med dette fram sin høstrapport for 2005. Rapporten tar sikte på å gi informasjon om utviklingen i kommuneøkonomien de siste årene med særlig vekt på den økonomiske situasjonen i 2005.

Omtalen av det økonomiske opplegget for kommunesektoren for 2005 og 2006 er basert på det samme tallgrunnlag som er benyttet i Nasjonalbudsjettet 2006, samt i tilleggsproposisjonen fra Regjeringen Stoltenberg II (St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006)).

I kapittel 9 er gjengitt TBUs notat av 16. august 2005 om utviklingen i kommunesektorens tjenesteproduksjon og ressursinnsats. Notatet ble lagt fram til det 3. konsultasjonsmøtet den 19. august 2005 mellom staten og KS om statsbudsjettet for 2006.

De fleste av de faglige begrepene som er brukt i denne rapporten er forklart i vedlegg 8 Definisjonskatalog.

Kommuneforvaltningen er i rapporten brukt som et samlebegrep for kommunenes og fylkeskommunenes forvaltningsvirksomhet (dvs. eksklusive foretak). Tabellene etter nasjonalregnskapets gruppering (vedlegg 1) gir tall for perioden 2003-2006 for kommuneforvaltningen i alt, og perioden 2002-2004 for fylkeskommuner unntatt Oslo og for kommuner medregnet Oslo. Tallene etter nasjonalregnskapets gruppering er inklusive tilskudd til arbeidsmarkedstiltak og flyktninger.

Den forrige rapporten fra Utvalget som ble sendt alle kommuner og fylkeskommuner, var rapporten av april 2005 (H-3/05).

Eventuelle kommentarer til rapporten sendes til:

Teknisk beregningsutvalg, sekretariatet
Kommunal- og regionaldepartementet
Kommunalavdelingen
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo

Internettadresse:

<http://odin.dep.no/krd/norsk/dep/utvalg/p10001713/bn.html>

Innhold

1	Sammendrag.....	1
1.1	Kommuneøkonomi og tjenesteproduksjon de seneste årene.....	1
1.1.1	Utviklingen i kommuneøkonomien.....	1
1.1.2	Utviklingen i tjenestetilbud.....	1
1.2	Utvalgets situasjonsforståelse.....	2
2	Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenesteproduksjonen de siste årene.....	4
2.1	Kommunesektorens størrelse.....	5
2.2	Aktivitets- og inntektsutvikling.....	5
2.3	Underskudd før lånetransaksjoner og netto gjeld.....	8
2.4	Netto driftsresultat.....	9
2.5	Utvikling i tjenesteproduksjon.....	10
3	Aktuelt om kommuneøkonomien.....	13
3.1	Utviklingen i kommunesektorens inntekter i 2005.....	13
3.2	Nærmere om utviklingen i kommunesektorens skatteinntekter i 2005.....	13
3.3	Statlige overføringer til kommunesektoren 2004-2006.....	15
3.4	Gebyrinntekter.....	16
3.4.1	Gebyrer i kommuneforvaltningen.....	16
3.4.2	Prisendringer i kommunale gebyrer.....	17
3.5	Gjennomsnittlig årslønn for kommunalt ansatte.....	18
3.6	Momskompensasjonsordningen.....	18
3.7	Kommunesektorens pensjonskostnader.....	20
3.8	Kommuneøkonomien i 2006.....	21
4	Inntektsutviklingen i kommunesektoren korrigert for befolkningsendringer.....	24
4.1	Innledning.....	24
4.2	Samlede inntekter.....	25
4.3	Frie inntekter.....	27
5	Utviklingen i driftsresultat i kommunene og fylkeskommunene 1999-2004.....	28
5.1	Sammendrag.....	28
5.2	Indikatorer og tallgrunnlag.....	28
5.3	Utviklingen i netto driftsresultat for kommunesektoren.....	29
5.4	Utviklingen i netto driftsresultat for kommunene.....	31
5.5	Netto driftsresultat fordelt på grupper av kommuner 1999-2004.....	32
5.6	Netto driftsresultat for fylkeskommunene.....	34
6	Utviklingen i kommunale pleie- og omsorgstjenester.....	35
6.1	Finansiering og lovregulering av pleie- og omsorgstjenester.....	35
6.2	Mottakere av kommunale pleie- og omsorgstjenester.....	37
6.3	Ressursinnsats.....	39
6.4	Produksjon av pleie- og omsorgstjenester.....	41
6.4.1	Institusjoner og tilrettelagte boliger.....	43
6.5	Dekningsgrader.....	45
7	Sysselsetting i offentlig forvaltning og næringsvirksomhet i 2003 og 2004.....	48
7.1	Samlet sysselsetting etter sektor og kjønn.....	49

7.2	Sysselsatte etter arbeidstid.....	51
7.3	Sysselsetting etter kommunestørrelse.....	52
8	Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2004.....	54
8.1	Innledning.....	54
8.2	Oppbygging av produksjonsindeksen.....	54
8.3	Grupperingsanalyser.....	57
8.4	Alternativ produksjonsindeks for grunnskole.....	60
8.5	Utvikling over tid.....	62
9	Notat fra utvalget til konsultasjonsordningen mellom staten og KS om tjenesteproduksjon og ressursinnsats.....	65
9.1	Innledning.....	65
9.2	Utvikling i demografi og tjenesteyting 1999-2004.....	65
9.2.1	Demografisk utvikling.....	65
9.2.2	Kommunale tjenester.....	66
9.2.3	Fylkeskommunale tjenester.....	70
9.3	Utviklingen i kommunal tjenesteproduksjon i forhold til årsverksinnsatsen.....	71
9.4	Oppsummering.....	72

Vedleggsdel

Vedlegg 1	Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen 2003-2006. Nasjonalregnskapets gruppering.....	75
Vedlegg 2	Driftsutgifter 2004 etter funksjon og art.....	78
Vedlegg 3	Statlige overføringer til kommunesektoren i 2005 og 2006.....	89
Vedlegg 4	Kommuneforvaltningens samlede inntekter 1988-2006.....	94
Vedlegg 5	Kommuneregnskapets og nasjonalregnskapets gruppering.....	96
Vedlegg 6	Prisindekser for kommunesektorens kjøp av varer og tjenester.....	99
Vedlegg 7	Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner.....	100
Vedlegg 8	Definisjonskatalog.....	101
Vedlegg 9	Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen.....	107
Vedlegg 10	Produksjonsindekser for kommunale tjenester for 2004.....	108
Vedlegg 11	Driftsresultat i fylkeskommunene 1999-2004 og korrigert nettodriftsresultat 1991-2004.....	115
Vedlegg 12	Utvalgets mandat og sammensetning.....	117

1 Sammendrag

1.1 Kommuneøkonomi og tjenesteproduksjon de seneste årene

1.1.1 Utviklingen i kommuneøkonomien

I Nasjonalbudsjettet 2006 er realveksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2005 anslått til 5¼ mrd. kroner, tilsvarende 2½ prosent. Inntektsveksten er oppjustert med vel 1 mrd. kroner i forhold Revidert nasjonalbudsjett 2005, noe som først og fremst har sammenheng med en oppjustering av anslaget på skatteinntektene.

Aktivitetsutviklingen er i 2005 kjennetegnet ved høyere vekst i utførte timeverk enn på flere år og fortsatt nedgang i investeringene. Veksten i utførte timeverk skyldes i hovedsak reduksjon i sykefraværet, mens nedgangen i investeringene har sammenheng med nedtrappingen av handlingsplanen for eldreomsorg. Den samlede aktivitetsveksten anslås til 1,5 prosent, og klart lavere aktivitetsvekst enn inntektsvekst bidrar til en reduksjon i underskudd før lånetransaksjoner. Underskuddet i 2005 anslås til drøyt 8 mrd. kroner, tilsvarende 3,4 prosent av inntektene.

Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. Netto driftsresultat økte til vel 2 prosent av inntektene i 2004 etter å ha ligget på et relativt lavt nivå siden 1999. Anslag på netto driftsresultat for 2005 vil tidligst foreligge i februar 2006. Den kraftige reduksjonen i sykefraværet trekker i retning av en viss forbedring av netto driftsresultat også i 2005, selv om sysselsettingsveksten ser ut til å bli på samme nivå som inntektsveksten.

Kommunesektorens frie inntekter består av skatteinntekter og rammeoverføringer. De senere årene har de frie inntektenes andel av samlede inntekter blitt redusert. Denne trenden fortsetter i 2005, noe som har sammenheng med kraftig vekst i øremerkede tilskudd til barnehager og psykiatri.

1.1.2 Utviklingen i tjenestetilbud

Demografisk utvikling og nasjonale satsinger legger press på tjenesteproduksjonen i kommuner og fylkeskommuner. I de senere årene har det blitt flere barn i grunnskolealder og flere unge med rett til videregående opplæring. Videre krever målsettingen om full barnehagedekning utbygging av nye barnehageplasser selv om det blir færre barn i barnehagealder. Innen pleie og omsorg er det økende behov knyttet til at det blir flere av de eldste eldre (80 år og over) og flere yngre brukere.

Flere barnehageplasser og færre barn i barnehagealder bidro til at barnehagedekningen økte fra 69 prosent i 2003 til 72 prosent i 2004. Økt etterspørsel etter heltidsplasser bidrar til å øke den gjennomsnittlige oppholdstiden. Vel 40 prosent av kapasitetsveksten i 2004 ble benyttet til lengre oppholdstid for barn som allerede hadde barnehageplass.

Når det foretas en betydelig utbygging av barnehagesektoren, er det av interesse å vurdere om utbyggingen får konsekvenser for andre sektorer. I grunnskolen økte antall årstimer per elev fra 2003 til 2004. Økningen må ses i sammenheng med at timetallet på barnetrinnet ble økt med 5 uketimer fra høsten 2004. Innen pleie og omsorg har det vært en viss økning i antall årverk, og det er blitt flere brukere av hjemmetjenester. Antall beboere i institusjon var på om lag

samme nivå i 2004 som i 2003. Dekningsgradene (andelen av de eldre som er brukere av tjenestene) er imidlertid svakt redusert, noe som har sammenheng med at antall eldre 80 år og over øker relativt kraftig og at det har blitt flere yngre brukere.

Innen videregående opplæring har fylkeskommunene i 2004 maktet å opprettholde dekningsgraden blant 16-18-åringene på om lag 90 prosent, til tross for at antall 16-18-åringene økte med 2,5 prosent. På den andre siden er andelen grunnkurselever som fikk oppfylt sitt førstevalg og antall voksne elever redusert.

For barnehage, grunnskole og pleie og omsorg har utvalget beregnet i hvilken grad kvantitative mål på tjenesteproduksjonen har økt i takt med ressursinnsatsen målt ved antall årsverk. Samlet for de tre sektorene var det en svak økning i tjenesteproduksjonen per årsverk fra 2003 til 2004. At tjenesteproduksjonen har økt relativt mer enn årsverksinnsatsen kan ha sammenheng med nedgangen i sykefraværet i 2004.

1.2 Utvalgets situasjonsforståelse

Kommuneøkonomien er siden 1998 kjennetegnet ved svake driftsresultater, et høyt investeringsnivå og betydelig underskudd før lånetransaksjoner. Det er samtidig gjennomført betydelige reformer og satsinger, blant annet innenfor grunnskole, eldreomsorg, psykiatri og barnehager.

Utvalget har i tidligere rapporter vektlagt behovet for å styrke den økonomiske balansen i kommunesektoren som følge av svake driftsresultater gjennom flere år. Den økonomiske balansen ble vesentlig forbedret i 2004, men netto driftsresultat i 2004 var fortsatt i underkant av det nivået som over tid er forenlig med formuesbevaringsprinsippet. Det ser ut til at netto driftsresultat kan bli ytterligere forbedret i 2005. Forbedringen av driftsresultatet har, sammen med lavere investeringsnivå, bidratt til en halvering av underskudd før lånetransaksjoner fra 2003 til 2005.

I tilleggsproposisjonen fra Regjeringen Stoltenberg II legges det opp til en reell vekst i kommunesektorens inntekter i 2006 på 7,5 mrd. kroner, tilsvarende $3\frac{1}{2}$ prosent, når veksten regnes i forhold til inntektsanslaget i Revidert nasjonalbudsjett 2005. Regnet i forhold til anslaget på regnskap for 2005 innebærer Regjeringens forslag en reell økning i inntektene i 2006 på 6,3 mrd. kroner, eller $2\frac{3}{4}$ prosent. Den reelle veksten i de frie inntektene anslås til 4,8 mrd. kroner. Opplegget innebærer at den relativt høye inntektsveksten i 2004 og 2005 blir videreført i 2006.

Den demografiske utviklingen med flere eldre 80 år og over og flere elever i videregående opplæring trekker isolert sett i retning av økte utgifter i kommunesektoren. Utvalget har beregnet at merutgiftene knyttet til den demografiske utviklingen utgjør i størrelsesorden 1,3 mrd. kroner i 2006. Selv om en del kommuner og enkelte fylkeskommuner kan ha behov for å styrke den økonomiske balansen, bør likevel det økonomiske opplegget for 2006 legges til rette for at den kommunale og fylkeskommunale tjenesteproduksjonen kan øke utover det som følger av den demografiske utviklingen.

Leseveiledning

Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenesteproduksjonen i kommuner og fylkeskommuner de seneste årene er nærmere beskrevet i kapitlene 2-6. De øvrige kapitlene omhandler sysselsettingsutviklingen i 2004 (kapittel 7) og beregning av produksjonsindekser for 2004 (kapittel 8), mens det i kapittel 9 trykkes et notat om utvikling i produksjon og ressursinnsats som ble utarbeidet til det tredje konsultasjonsmøtet mellom staten og kommunesektoren i 2005.

2 Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenesteproduksjonen de siste årene

Utviklingen i kommuneøkonomien kan illustreres med en del indikatorer, jf. tabell 2.1. For en nærmere forklaring av begrepene i dette kapitlet vises det til vedlegg 10.

Tabell 2.1 Utviklingen i kommuneøkonomien

	1990-98 ¹⁾	1999	2000	2001	2002 ³⁾	2003	2004 ⁴⁾	2005 ⁷⁾
A. Kommunesektorens størrelse i landets økonomi								
Kommunalt konsum, pst. av BNP for Fastlands-Norge	15,2	15,3	15,3	16,5	13,0	13,5	13,3	13,3
Inntekter i kommunesektoren, pst. av BNP for Fastlands-Norge	21,4	20,4	20,5	21,3	17,2	17,8	17,5	17,6
Utførte timeverk i kommunesektoren, prosent av landet	18,6	19,1	19,2	19,5	15,6	15,8	15,4	15,6
Sysselsatte personer i kommunesektoren, prosent av landet	23,0	23,9	24,0	24,4	19,8	19,9	19,7	19,8
B. Endring i BNP og indikatorer for kommuneøkonomien								
BNP for Fastlands-Norge, prosent volumendring	3,4	2,7	2,5	2,1	1,4	0,7	3,5	3,7
Utførte timeverk i kommunesektoren, prosent endring	2,2	1,7	-0,4	0,3	0,2	-0,2	0,9	2,5
Produktinnsats, prosent volumendring	3,3	5,2	1,8	7,1	2,8	3,9	3,5	1,3
Bruttorealinvesteringer, prosent volumendring	6,7	6,7	-8,0	8,8	4,8	9,2	-7,4	-3,0
Aktivitetseendring i kommunesektoren, reell endring, prosent	3,1	3,1	-0,9	2,9	1,3	2,0	0,3	1,5
Kommunal deflator, prosent endring	3,0	3,5	4,6	6,2	4,2	3,6	3,2	2,7
Inntekter i kommunesektoren, reell endring, prosent ²⁾	2,4	1,7	2,1	1,9	0,2	0,7	3,7	2,5
Sysselsatte normalårsverk i kommunesektoren, prosent endring	2,5	2,1	0,8	1,6	0,6	0,0	-0,6	:
Bruttoinvesteringer i prosent av inntekter	9,9	12,0	10,7	10,9	11,7	12,3	11,4	10,7
Overskudd før lånetransaksjoner, mrd. kroner ⁵⁾	-1,0	-9,8	-5,5	-8,7	-14,6	-15,8	-10,7	-8,3
Overskudd før lånetransaksjoner, prosent av inntekter	-0,6	-4,6	-2,4	-3,5	-7,0	-7,1	-4,7	-3,4
Netto gjeld, i prosent av inntekter, ukorrigert	28,0	14,0	11,7	14,2	11,1	17,7	:	:
Netto gjeld, i prosent av inntekter, korrigert ⁶⁾	36,9	30,3	29,1	29,7	26,0	32,8	36,3	37,6
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter	3,2	1,0	1,7	0,9	0,6	0,6	2,2	:
Frie inntekter i prosent av samlede inntekter	75,1	70,1	69,8	69,7	75,2	73,9	69,5	68,2
Frie inntekter, reell endring fra året før, prosent	0,8	-0,1	0,8	1,7	-0,9	-0,4	3,6	1,7

¹⁾ Gjennomsnitt over perioden 1990-1998.

²⁾ Inntektsvekst innenfor kommuneopplegget. Ved beregning av inntektsvekst er det korrigert for oppgaveendringer, blant annet sykehusreformen i 2002.

³⁾ Tallene for 2002 er påvirket av overføring av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten fra 1. januar 2002. Denne funksjonsendringen er forklaringen på at kommunesektorens omfang ble redusert fra 2001 til 2002, jf. del A av tabellen. I del B av tabellen er inntekts- og aktivitetsvekst korrigert for sykehusoverdragelsen.

⁴⁾ Kommuneregnskapstall for 2004 etter nasjonalregnskapets gruppering ble sist publisert av Statistisk sentralbyrå 29. april 2005. Tallene for 2004 er påvirket av at funksjoner knyttet til barnevern, familievern og rusomsorg er flyttet over fra fylkeskommunene til staten fra 1. januar 2004. I del B av tabellen er inntekts- og aktivitetsvekst korrigert for denne funksjonsendringen.

⁵⁾ Tilskudd til gjeldsslette i forbindelse med sykehusreformen (21,6 mrd. kroner) i 2002 er holdt utenom. Tallene for 2004 er i noe grad påvirket av etterjusteringer av gjeldssletteoppgjør mv. til fylkeskommunene i forbindelse med overføring av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten fra 1. januar 2002. I tabell 2.1 er etterjusteringene av gjeldssletteoppgjør mv. på knapt 0,6 mrd. kroner holdt utenom, slik at underliggende nivå på overskudd før lånetransaksjoner er anslått til -10,7 mrd. kroner i 2004. Medregnet tilskudd til gjeldsslette mv. er overskudd før lånetransaksjoner anslått til -10,1 mrd. kroner, jf. vedlegg 1.

⁶⁾ Fordringer knyttet til aksjer og andeler i kommunale foretak er holdt utenom.

⁷⁾ Tallene for 2005 er basert på Nasjonalbudsjettet 2006 og tilleggsproposisjonen for 2006 (St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1)

2.1 Kommunesektorens størrelse

Kommunesektoren forvalter en betydelig del av de økonomiske ressursene i norsk økonomi, jf. del A av tabell 2.1. Målt i forhold til BNP for Fastlands-Norge har kommunesektorens inntekter holdt seg stabile på i overkant av 20 prosent fram til og med 2001. Andelen ble redusert til drøyt 17 prosent i 2002, i hovedsak på grunn av overføringen av ansvaret for spesialisthelsetjenesten fra fylkeskommunene til staten (sykehusreformen). Tabell 2.1 viser videre at kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge i perioden 2002-2005 har holdt seg omtrent konstant på drøyt 13 prosent.

Målt i forhold til totalt antall utførte timeverk i norsk økonomi har den kommunale andelen de siste årene holdt seg i underkant av 16 prosent. Siden en relativt stor andel av de kommuneansatte jobber deltid, er kommunesektorens andel av totalsysselsettingen større målt i personer enn i timeverk. Målt i antall personer har den kommunale andelen i forhold til samlet sysselsetting de siste årene vært i underkant av 20 prosent.

Statistisk sentralbyrå publiserte 29. april i år reviderte, foreløpige regnskapstall for 2004 for kommunesektoren, som en del av statistikken for offentlig forvaltnings inntekter og utgifter. Den nye informasjonen er innarbeidet i tabell 2.1 og innebærer at enkelte av tallseriene er noe endret i forhold til aprilrapporten 2005. Underskudd før lånetransaksjoner i 2004 er nedjustert fra 11,7 mrd. kroner i forbindelse med Økonomisk Utsyn til 10,1 mrd. kroner (angitt til 10,7 mrd. kroner i tabell 2.1 når det er korrigert for forsinkede gjeldssletteoppgjør etter sykehusreformen mv.)

2.2 Aktivitets- og inntektsutvikling

I del B av tabell 2.1 er utviklingen i BNP for Fastlands-Norge stilt sammen med anslag for inntekts- og aktivitetsutviklingen i kommunesektoren. Utviklingen for å belyse år til år endringer er gjengitt i figur 2.1, mens utviklingen med 1990 som fast basisår framgår av figur 2.2.

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget en indikator der endring i sysselsettingen målt i timeverk, endring i produktinnsats i faste priser og endring i brutto realinvesteringer i faste priser veies sammen. Som vekter brukes de andelene som lønnskostnader, produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjør av samlede utgifter for de tre kostnadsartene. Siden indikatoren er basert på ressursinnsatsen i kommunesektoren, fanger den ikke opp vekst i produksjonen som følge av at en får mer ut av en gitt ressursinnsats.

Produktinnsats (vareinnsats)

Verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsaktivitet, unntatt kapitalslit (bruk av fast realkapital). Produktinnsatsen gjelder anvendte, og ikke innkjøpte, varer og tjenester. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

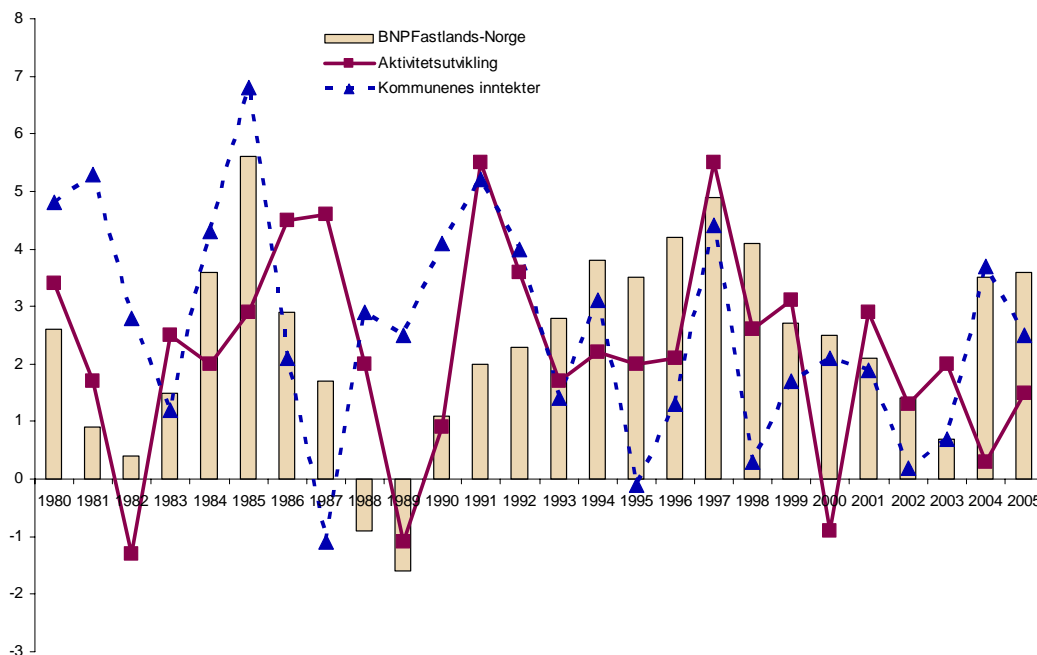
Utførte timeverk

Antall timeverk utført av alle sysselsatte i innenlandsk produksjonsvirksomhet innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter.

Den kommunale aktiviteten økte gjennomgående betydelig mer enn BNP for Fastlands-Norge i andre halvdel av 1980-årene og fram til 1992. Deretter har aktiviteten i kommunesektoren gjennomgående vokst noe langsommere enn verdiskapningen i fastlandsøkonomien, selv om enkelte år viser et motsatt bilde, jf. figur 2.1. For årene 2002 og 2003 var det forholdsvis lav vekst i BNP for Fastlands-Norge, mens veksten i den kommunale aktiviteten lå på linje med BNP-veksten eller noe høyere. I 2004 og 2005 har veksten i BNP for Fastlands-Norge igjen seg tatt opp til hhv. 3,5 og 3,7 prosent, mens aktiviteten anslås å øke mer moderat med 0,3 prosent i 2004 og 1,5 prosent i 2005.

En betydelig reduksjon i sykefraværet bidrar til at veksten i utførte timeverk i kommuneforvaltningen fra 2004 til 2005 anslås til 2,5 prosent, mot 0,9 prosent året før. Anslått timeverksvekst i 2005 er blant annet basert på kvartalsvis nasjonalregnskap for 1. halvår 2005, der utførte timeverk i kommunesektoren er anslått å øke med 3 prosent, mens økningen i sysselsatte personer er anslått til 0,1 prosent for kommunesektoren 1. halvår 2005.

Figur 2.1 Aktivitets- og inntektsutviklingen (faste priser) i kommunesektoren 1980-2005. Utviklingen i BNP for Fastlands-Norge. Prosentvis volumendring fra året før

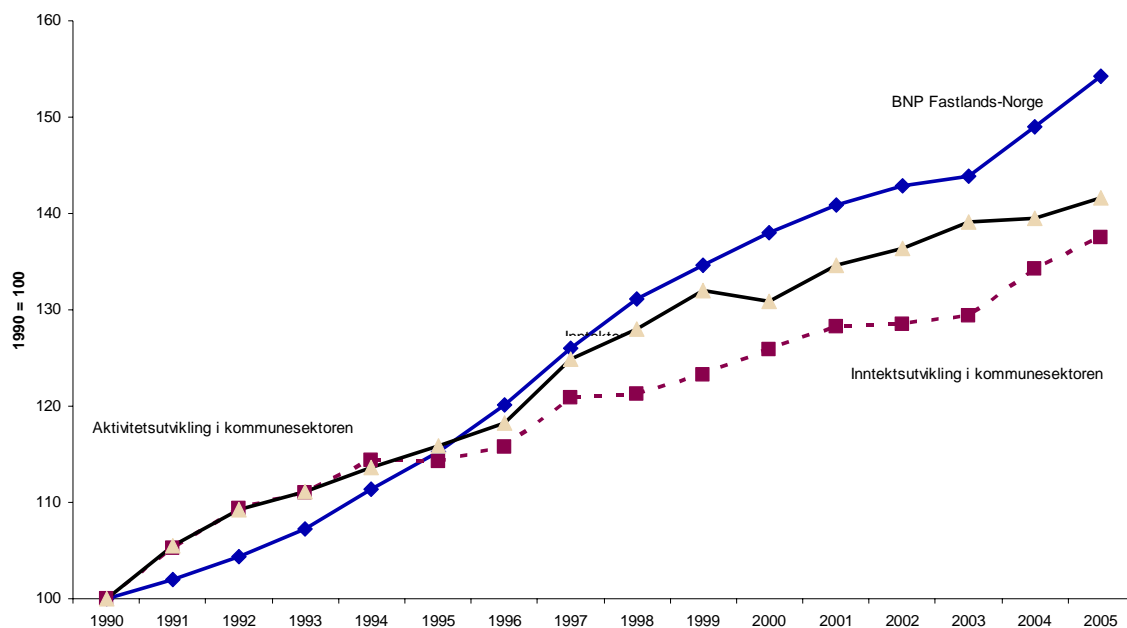

Figur 2.1 illustrerer også aktivitetsutviklingen i kommunesektoren i forhold til inntektsutviklingen i sektoren. I 2002 og 2003 økte aktiviteten i kommunesektoren med henholdsvis 1,3 og 2 prosent. Dette er høyere enn realveksten i kommunesektorens inntekter, som var på 0,2 prosent i 2002 og 0,7 prosent i 2003. I 2004 og 2005 er bildet motsatt med sterk realvekst i inntektene på hhv. 3,7 og 2,5 prosent, mens aktiviteten som nevnt øker mer moderat.

Inntektsveksten varierer gjennomgående mer enn aktivitetsveksten. Dette har blant annet sammenheng med at skatteinntekten enkelte år, særlig i 1994 og 1997, har vist seg å bli høyere enn det som på forhånd ble lagt til grunn i de økonomiske oppleggene. I 2003 og 2004 ble skatteinntektene lavere enn opprinnelig lagt til grunn i budsjettopplegget for kommunesektoren, men i forbindelse med nysalderingen av statsbudsjettet for 2004 ble rammeoverføringene til kommunesektoren økt med 2,2 mrd. kroner. Tilleggsbevilgningen ble sett i sammenheng med at skatteinntektene i 2004 hadde utviklet seg svakere enn tidligere lagt til grunn.

Figur 2.2 viser at som følge av en lang periode med sterk vekst i norsk økonomi fra midten av 1990-tallet, har BNP for Fastlands-Norge samlet for de siste 15 årene vokst sterkere enn aktiviteten og inntektene i kommunesektoren.

Figur 2.2 Inntekts- og aktivitetsutviklingen i kommunesektoren 1990-2005. Utviklingen i BNP for Fastlands-Norge. Indekser med 1990 = 100

2.3 Underskudd før lånetransaksjoner og netto gjeld

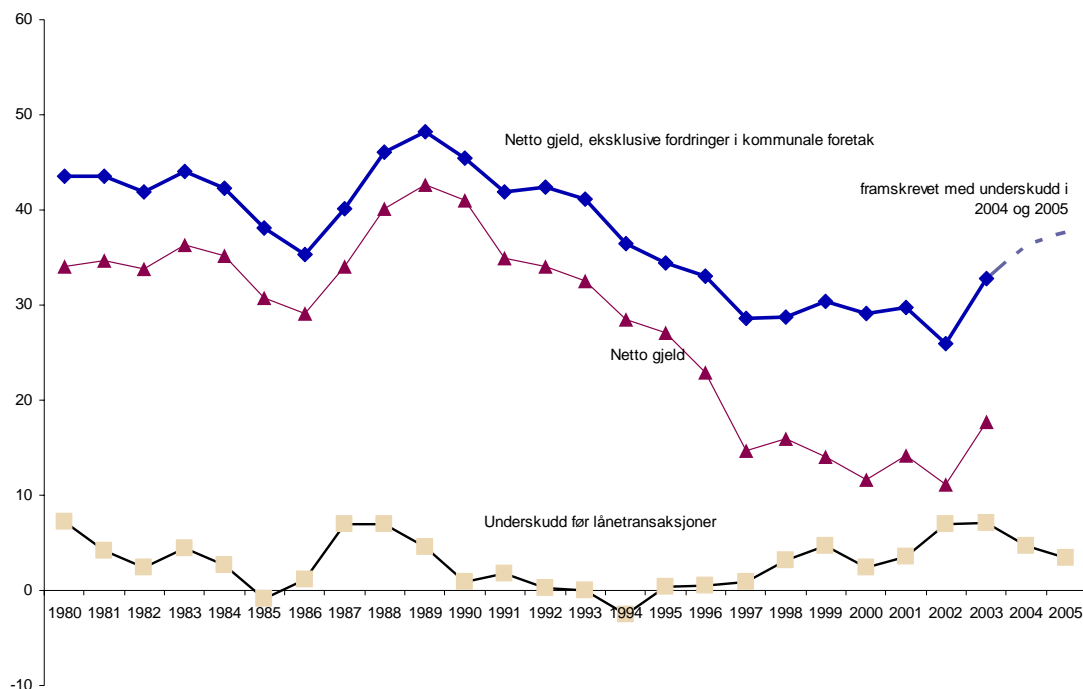
Overskudd før lånetransaksjoner

Overskudd før lånetransaksjoner er i nasjonalregnskapet definert som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens lån og avdrag er holdt utenom. Overskudd før lånetransaksjoner, med tillegg for eventuelle omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon. Dersom overskudd før lånetransaksjoner er negativt, betegnes dette ofte underskudd før lånetransaksjoner.

Tabell 2.1 og figur 2.3 viser utviklingen i overskudd før lånetransaksjoner og utviklingen i netto gjeld samlet for kommuner og fylkeskommuner. I perioder med høyere aktivitetsvekst enn inntektsvekst er det en tendens til at underskuddet øker. I 2003 anslås underskuddet til knapt 16 mrd. kroner, tilsvarende 7,1 prosent av inntektene. Underskuddet ble redusert til 10½ mrd. kroner i 2004, tilsvarende 4,7 prosent av inntektene. Dette må ses i sammenheng med at aktiviteten i kommuneforvaltningen vokste betydelig mindre enn realinntektene dette året.

Tidsforløpet for de kommunale investeringene bestemmer i stor grad variasjonen i det årlige underskuddet i sektoren. Investeringsnivået i kommunesektoren var høyt i andre halvdel av 1990-årene. Det framgår av tabell 2.1 at som gjennomsnitt for perioden 1990-98 utgjorde investeringene 9,9 prosent av sektorens samlede inntekter. Økningen var særlig sterk i 1997 med over 35 prosent vekst i bruttorealinvesteringene (knyttet til grunnskolereformen), noe som bidro til at investeringsandelen økte til 12 prosent. Det høye investeringsnivået har senere år blitt videreført, blant annet gjennom investeringer knyttet til eldresatsingen. Målt i forhold til inntektsnivået har investeringene avtatt noe de siste årene og anslås til 10,7 prosent i 2005.

Figur 2.3 Netto gjeld og underskudd før lånetransaksjoner i kommuneforvaltningen. 1980-2005. Prosent av løpende inntekter

Kommunesektorens netto gjeld som andel av inntektene er et uttrykk for belastningen knyttet til å betale renter og avdrag. Tidsforløpet for underskudd og netto gjeld er illustrert i figur 2.3. Gjeldstall for kommunesektoren som er avstemt mot nasjonalregnskapstall foreligger til og med 2003. I 2004 og 2005 er gjeldstallene i figur 2.3 framskrevet med utviklingen i underskudd før lånetransaksjoner.

Figur 2.3 inneholder to indikatorer for utviklingen i kommunesektorens netto gjeld. Den ene indikatoren er ukorrigerede tall, mens den andre indikatoren er korrigert for fordringer (aksjer og andeler) i kommunale foretak. Det framgår av den ukorrigerede serien at netto gjeld, målt som andel av inntektene, ble betydelig redusert siste halvdel av 1990-tallet, til 18 prosent ved utgangen av 2003. Denne reduksjonen har skjedd til tross for en økning i nivået på underskuddene. At gjeldsandelene ikke har økt skyldes positive omvurderinger av balanseposter. Denne utviklingen er trolig i stor grad knyttet til omdanningen innenfor kraftsektoren. Omvurderinger knyttet til aksjer og andeler i kommuneforetak er holdt utenom i den korrigerede gjeldsandelene som inngår i figur 2.3, men det inngår fortsatt omvurderinger på enkelte andre balanseposter som det ikke er korrigert for. Gjeldsandelene, slik den kan beregnes når fordringer i kommunale foretak holdes utenom, viser at til tross for underskudd i kommuneøkonomien siden 1995 har gjeldsandelene fra 1997 holdt seg om lag konstant på i underkant av 30 prosent fra 1997 og fram til 2001. Gjeldsandelene økte deretter til knapt 33 prosent i 2003. En framskrivning av netto gjeld med underskuddstall i 2004 og 2005 indikerer at gjeldsandelene kan øke til 37,8 prosent ved utgangen av 2005.

2.4 Netto driftsresultat

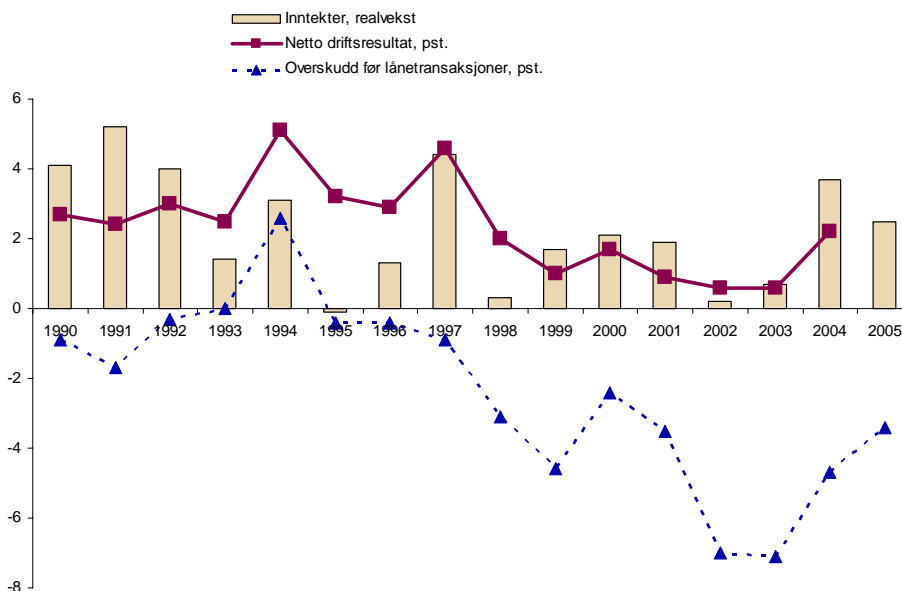
Netto driftsresultat er utvalgets hovedindikator for mål på økonomisk balanse i kommuner og fylkeskommuner. Netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva kommuner og fylkeskommuner sitter igjen med til avsetninger og investeringer.

Kommunesektoren har hatt svake netto driftsresultater de senere årene. Mens netto driftsresultat for sektoren gjennomgående utgjorde 3 - 5 prosent av driftsinntektene i årene fra 1990 til 1997 var andelen i årene etter dette, til og med 2003, under 2 prosent.

Regnskapstall fra Statistisk sentralbyrå viser et netto driftsresultat samlet for kommunesektoren i 2002 og 2003 på 0,6 prosent av driftsinntektene. Regnskapstall for 2004 viser et netto driftsresultat i kommunesektoren samlet i 2004 på 2,2 prosent av driftsinntektene. For kommunene utenom Oslo ble netto driftsresultat 2,0 prosent (mot 0,7 prosent i 2003), mens fylkeskommunene fikk et netto driftsresultat på 4,3 prosent (mot 1,1 prosent i 2003). I Oslo kommune utgjorde driftsresultatet 1,1 prosent i 2004.

Figur 2.4 viser utviklingen i netto driftsresultat over perioden 1990-2004 sammenliknet med realveksten i kommunesektorens inntekter og utviklingen i overskudd før lånetransaksjoner. Det framgår at netto driftsresultat holdt seg på et forholdsvis høyt nivå fram til 1997, så lenge realveksten i kommunesektorens inntekter var høy. Fra 1997 til 2003 har inntektsveksten gjennomgående vært lavere og netto driftsresultatet har blitt redusert, blant annet som følge av at aktivitetsutviklingen gjennomgående har vært sterkere enn inntektsveksten. I 2004 økte inntektene til kommunesektoren reelt med 3,7 prosent, som er den høyeste inntektsveksten siden 1997. Høy inntektsvekst og relativt lav vekst i aktiviteten i 2004 bidro til å øke driftsresultatet i forhold til nivået i 2003.

Figur 2.4 Utviklingen i kommunesektorens inntekter (prosent volumendring fra året før) 1990-2005, sammenliknet med utviklingen netto driftsresultat (i prosent av driftsinntekter) og overskudd før lånetransaksjoner i prosent av inntekter

2.5 Utvikling i tjenesteproduksjon

Tabell 2.2 viser en del sentrale indikatorer for utviklingen i det kommunale tjenestetilbudet. Indikatorene belyser utviklingstrekk innenfor barnehagesektoren, grunnskole og videregående

opplæring, samt pleie- og omsorgssektoren. Tall for 2004 er basert på KOSTRA-statistikk per 15. juni 2005, og tall fra grunnskolens informasjonssystem (GSI).

Tabell 2.2 Utvikling i tjenesteproduksjon og ressursinnsats 1999 – 2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Barnehagetjenester						
Barnehageplasser i alt	187 612	189 837	192 649	198 262	205 172	213 566
Andel barn 1-5 år med plass	61,0	62,0	63,3	65,9	69,1	72,3
Andel barn 1-2 år med plass	36,2	36,9	37,7	40,5	43,9	47,9
Andel med plass i kommunal barnehage	59,5	60,3	60,0	58,7	57,9	56,4
Andel heldagsplasser (0.41 timer pr. uke)	57,9	57,3	57,3	58,7	60,8	65,2
Grunnskoleopplæring*						
Elever i alt i grunnskolen	582 281	592 394	601 763	612 877	619 732	620 635
Årstimer i alt	43 302 357	43 955 220	44 647 163	45 260 147	44 726 009	45 358 575
Årstimer til spesialundervisning	6 623 549	6 615 644	6 747 738	6 952 049	6 692 795	6 658 447
Årstimer i alt pr. elev	74,4	74,5	74,2	73,8	72,2	73,1
Årsverk av undervisningspersonale	52 174	52 811	53 479	52 766	51 112	52 292
Pleie- og omsorgstjenester						
Årsverk i alt, register ¹				105 797	105 883	106 837
Årsverk i alt, skjema	86 370	89 669	91 824	93 690		
Andel brukere av inst. plasser 80 år og over			15,6	15,4	14,8	14,5
Andel brukere hjemmetjenester 67 år og over	19,6	19,6	20,0	19,9	19,4	19,2
Andel brukere hjemmetjenester 80 år og over			38,4	37,8	36,8	36,4
Videregående opplæring						
Andel 16-18 åringer i videregående opplæring			88,3	88,8	89,7	89,7
Andel grunnkurselever m. 1. valg oppfylt				76,4	72,2	70,4
Befolkningsutvikling						
Antall innbyggere 1-18 år og 67 år og over	1 663 649	1 671 124	1 677 102	1 679 903	1 681 183	1 683 609
Antall innbyggere i alt	4 445 329	4 478 497	4 503 436	4 524 066	4 552 252	4 577 457

Kilde: SSB

* Tallene er basert på Grunnskolens informasjonssystem.

¹ Det er brudd i tidsserien fra 2002 til 2003 på grunn av at årsverksstatistikken mellom 2002 og 2003 ble lagt om fra å være basert på skjema fra kommunene til det som kommunene har meldt til offentlige registre over egne ansatte. Dette innebærer at tallene for perioden 1999-2001 ikke er sammenlignbare med tallene for 2003 og 2004.

Befolkningsutvikling

Innbyggertallet i de viktigste målgruppene for kommunale og fylkeskommunale tjenester (dvs. barn og unge mellom 1 til 18 år og innbyggere 67 år og over) økte i perioden 1999-2004 med om lag 1¼ prosent, noe som isolert sett indikerer et økt behov for kommunale tjenester. I denne perioden har det vært en nedgang i antall barn i barnehagealder, mens antall barn i skolealder har økt. For de nærmeste årene framover ser det ut til at antall barn i grunnskolealder vil holde seg på et stabilt nivå, mens antall elever i videregående opplæring fortsatt vil øke. I perioden 1999-2004 ble det flere eldre over 80 år, mens antall eldre 67–79 år gikk ned. Det samlede innbyggertallet har i perioden økt sterkere enn innbyggertallet i de forannevnte målgruppene.

Utvikling i produksjon og ressursinnsats

Det har vært en sterk vekst i antall barnehageplasser i perioden 1999-2004. Ved utgangen av 2004 var det om lag 214 000 barnehageplasser. Flere plasser og færre barn i aldersgruppen 1-5 år har bidratt til at barnehagedekningen har økt fra 66 prosent i 2002 til 72 prosent i 2004. Antall

plasser i private barnehager har økt sterkere enn antall plasser i kommunale barnehager. Foreløpige tall for 2004 viser at om lag 45 prosent av plassene var i private barnehager. I perioden 1999-2004 har det vært en økning i andelen heldagsplasser, og særlig fra 2003 til 2004.

Foreløpige tall for 2004 for pleie- og omsorgssektoren viser en viss nedgang i dekningsgradene innen både institusjonsbaserte og hjemmebaserte tjenester. Samlet registerregistrert personellinnsats er økt med om lag 17 000 årsverk fra 1997 til 2004. Personellveksten var sterkst under Handlingsplan for eldreomsorgen i perioden 1998-2001, men har de siste to årene flatet ut.

Antall elever i grunnskolen har økt over perioden 1999-2003, men har holdt seg om lag konstant på 620 000 i 2003 og 2004. Blant annet som følge av arbeidstidsavtalen med lærerne og den økte leseplikten har det vært en nedgang i antall årsverk i undervisningssektoren. Nedgangen var særlig merkbart fra 2002 til 2003. I 2004 var det en økning i årsverkene. Antall årstimer økte fra 2003 til 2004, både absolutt og målt per elev.

Antall elever og lærlinger i alt har økt fra 2001 til 2004 med nærmere 14 000, noe som gjenspeiler veksten i antallet unge mellom 16 og 18 år. Fra 2003 til 2004 har antallet elever i alt i videregående opplæring blitt redusert med om lag 1 700 elever. Videre var det relativt sett flere elever som fikk oppfylt sitt 1.valg knyttet til valg av studieretning ved inntaket i 2004 sammenlignet med året før.

Utvalget har studert utviklingen i kommunal tjenesteproduksjon i forhold til årsverksinnsatsen fra 2003 til 2004 innen barnehagesektoren, grunnskolen og pleie- og omsorgssektoren. Den sentrale indikatoren er forholdet mellom et kvantitativt mål på tjenesteproduksjonen og antall årsverk, og omtales som tjenesteproduksjon per årsverk eller produksjon per årsverk. Samlet for de tre sektorene økte produksjonen med 1,7 prosent fra 2003 til 2004, mens veksten i antall årsverk var 1,5 prosent. Dette gir en økning i produksjon per årsverk på 0,2 prosent. Den beregnede økningen i produksjon per årsverk kan ha sammenheng med lavere sykefravær i 2004. Tilsvarende beregninger for 2003 viste en svak nedgang i tjenesteproduksjon per årsverk, slik at tjenesteproduksjon per årsverk i 2004 var på om lag samme nivå som i 2002.

3 Aktuelt om kommuneøkonomien

Temaer som omtales i dette kapittelet er:

- utviklingen i kommunesektorens inntekter i 2005 (pkt. 3.1)
- utviklingen i kommunesektorens skatteinntekter i 2005 (pkt. 3.2)
- statlige overføringer til kommunesektoren 2004-2006 (pkt. 3.3)
- gebyrinntekter og prisendringer i kommunale gebyrer (pkt. 3.4)
- årslønnsvekst i kommunesektoren (pkt. 3.5)
- momskompensasjonsordningen (pkt. 3.6)
- kommunesektorens pensjonskostnader (pkt. 3.7)
- regjeringens forslag til kommuneopplegg for 2006 (pkt. 3.8)

En detaljert oppstilling av kommunesektorens inntekter og utgifter for perioden 2002-2006 er gitt i vedlegg 1.

3.1 Utviklingen i kommunesektorens inntekter i 2005

I Revidert nasjonalbudsjett 2005 ble realveksten i kommunesektorens inntekter fra 2004 til 2005 anslått til knapt 2 prosent, eller vel 4 mrd. kroner. De frie inntektene ble anslått å øke med vel 1 prosent, tilsvarende i underkant av 1¼ mrd. kroner, regnet i forhold til regnskap for 2004.

De endringene som har funnet sted etter at Kommuneproposisjonen 2006 og Revidert nasjonalbudsjett 2005 ble lagt fram, bidrar til å øke kommunesektorens inntekter i 2005 med om lag 1,2 mrd. kroner. Ny informasjon om skatteinngangen etter Revidert nasjonalbudsjett medførte at anslaget for kommunesektorens skatteinngang ble oppjustert med 0,9 mrd. kroner i Nasjonalbudsjettet 2006. I tillegg viser ny regnskapsinformasjon om bevilgninger til ressurskrevende brukere et økt bevilgningsbehov for inneværende år på 270 mill. kroner. I forbindelse med stortingsbehandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2005 ble det også vedtatt endringer i personbeskatningen som isolert sett bidrar til å redusere kommunesektorens skatteinntekter med 180 mill. kroner. Dette inntektsbortfallet ble imidlertid kompensert ved tilsvarende økning i rammetilskuddene.

I Nasjonalbudsjettet 2006 ble realveksten i kommunesektorens samlede inntekter anslått til 2½ prosent fra 2004 til 2005, tilsvarende 5¼ mrd. kroner. Kommunesektorens frie inntekter ble anslått å øke reelt med 1¾ prosent fra 2004 til 2005, eller med i overkant av 2½ mrd. kroner.

3.2 Nærmere om utviklingen i kommunesektorens skatteinntekter i 2005

I Nasjonalbudsjettet 2006 er anslaget for kommunesektorens skatteinntekter som nevnt oppjustert med 0,9 mrd. kroner i forhold til det som fulgte av stortingsbehandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2005. Etter denne oppjusteringen anslås veksten i kommunenes skatteinntekter til 3,9 prosent på årsbasis fra 2004 til 2005, mens fylkeskommunenes skatteinntekter anslås å øke med 11,4 prosent.

I tilleggsproposisjonen fra Regjeringen Stoltenberg II er det lagt til grunn at det ikke er framkommet ny informasjon om skatteinngangen som tilsier at anslaget for kommunesektorens skatteinntekter i 2005 endres i forhold til Nasjonalbudsjettet 2006.

Statistikk for den faktiske skatteinngangen viser at skatteinntektene til kommunene økte med 4,4 prosent i perioden januar-oktober 2005, mens skatteinntektene til fylkeskommunene økte

med 11,3 prosent i samme periode. For perioden januar-september viste statistikken for innbetalt skatt en økning på 3,8 prosent for kommunene og 11,0 prosent for fylkeskommunene.

Tabell 3.1 viser skatteinngangen i perioden januar-oktober for kommunene og fylkeskommunene etter fylke. Tallene for skatteinngangen viser blant annet at veksten i skatteinntektene fra januar til oktober har vært relativt høy i Vest-Agder, Oslo, Rogaland, Hordaland og Akershus i forhold til resten av landet.

Tabell 3.1 Utviklingen i skatteinntektene til kommunene og fylkeskommunene etter fylke. Januar-oktober 2005. Prosentvis endring fra tilsvarende periode året før.

	Kommunene	Fylkeskommunene
Østfold	3,5	11,2
Akershus	5,3	11,9
Oslo	5,8	13,0
Hedmark	2,1	8,9
Oppland	3,6	10,9
Buskerud	4,8	11,7
Vestfold	3,4	10,3
Telemark	4,8	12,4
Aust-Agder	4,2	10,6
Vest-Agder	5,9	12,7
Rogaland	5,7	12,9
Hordaland	5,6	11,4
Sogn og Fjordane	3,3	9,4
Møre og Romsdal	3,2	9,4
Sør-Trøndelag	1,4	9,6
Nord-Trøndelag	2,4	9,5
Nordland	3,9	10,2
Troms	2,9	9,9
Finnmark	1,3	6,6
I alt	4,4	11,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.3. Statlige overføringer til kommunesektoren 2004-2006

Forslaget til kommuneopplegg for 2006 i St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006) innebærer at de statlige overføringene til kommunesektoren øker fra 91,8 mrd. kroner i 2005 til 99,2 mrd. kroner i 2006, dvs. med 8,1 prosent. Veksten er noe høyere enn fra 2004 til 2005.

Tabell 3.2 Statlige overføringer til kommuneforvaltningen 2004-2006. Mill. kroner og endring i prosent.

	Mill. kroner			Endring i pst.	
	2004	2005 ¹⁾	2006	04-05	05-06
Rammeoverføringer	47 053	48 230	53 865	2,5	11,7
Øremerkede tilskudd innenfor kommuneopplegget	20 497	23 243	26 559	13,4	14,3
Herav:					
Driftstilskudd til barnehager	8 561	9 595	11 702	12,1	22,0
Skjønnsmidler til barnehager	496	1 324	1 973	166,9	49,0
Omsorgsboliger/sykehjemsplasser, investeringstilskudd og rente- og avdragskomp.	2 502	2 483	1 437	-0,8	-42,1
Psykiatri, driftstilskudd kommuner	1 598	2 051	2 509	28,3	22,3
Ressurskrevende brukere	1 507	1 584	1 871	5,1	18,1
Øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget	18 128	20 316	18 838	12,1	-7,3
Herav: Flyktninger og asylsøkere	5 065	5 191	5 208	2,5	0,3
Momskompensasjon	8 056	11 587	9 670	43,8	-16,5
Statlige overføringer i alt	85 678	91 789	99 262	7,1	8,1

1) Vedtatt budsjett etter stortingsbehandling av Revidert nasjonalbudsjett 2005

Rammeoverføringene foreslås økt med 11,7 prosent fra 2005 til 2006, som er en betydelig høyere vekst enn i 2005. Dette må blant annet ses i sammenheng med at en vesentlig del av veksten i frie inntekter i 2006 kommer som rammeoverføringer og ikke skatteinntekter.

De øremerkede overføringene innenfor kommuneopplegget øker med 13,4 prosent fra 2004 til 2005, og er anslått å øke med ytterligere 14,3 prosent i 2006. Dette må ses i sammenheng med den statlige satsingen på flere tjenesteområder, blant annet innenfor barnehager og psykiatri. Den sterke økningen i tilskudd til barnehager motsvares i noen grad av reduserte gebyrinntekter til kommunene på grunn av reduksjon i foreldrebetalingen.

Det er sterk utgiftsvekst i det øremerkede tilskuddet til finansiering av særlig ressurskrevende brukere. Av St.prp. nr. 1 (2005-2006) fra Helse- og omsorgsdepartementet framgår det at tilskuddet i 2005 vil bli om lag 1 850 mill. kroner, dvs. 266 mill. kroner høyere enn det som var kjent da Revidert nasjonalbudsjett 2005 ble behandlet (jf. tabell 3.2). I 2006 er det foreslått en innstramming i ordningen, ved at statens dekningsgrad for kommunenes utgifter som overstiger 745 000 kroner reduseres fra 80 til 70 prosent.

Handlingsplanen for eldreomsorgen blir nå gradvis faset ut. Fram til 2004 var det en sterk vekst i investeringstilskuddene, men det gis nå ikke flere tilsagn om slike tilskudd.

Det vises til vedlegg 3 hvor det gis en mer detaljert oversikt over de øremerkede tilskuddene.

3.4 Gebyrinntekter

3.4.1 Gebyrer i kommuneforvaltningen

Kommunene har, innenfor rammen av gjeldende lover og forskrifter, en viss frihet til å fastsette satser for egenbetaling og avgifter på kommunale tjenester. For tjenester der virksomheten har karakter av myndighetsutøvelse, eller kommunen langt på vei har monopol på tjenestene, kommer selvkostprinsippet til anvendelse. Det vil si at kommunen ikke kan sette en pris som overstiger produksjonskostnadene. De står imidlertid fritt til å ta en lavere pris. Dette innebærer i så fall en indirekte subsidiering av brukerne av tjenestene. Unntaket er renovasjonsavgiftene, der kommunene er pålagt å prise til selvkost.

Tabell 3.3 viser ordinære gebyrer og totale gebyrer i kommuneforvaltningen i 2001-2004. Ordinære gebyrer er kommunenes brukerbetaling og salgsinntekter eksklusive salg av realkapital, det vil si artene 600-650 i KOSTRA-regnskapet. Legger vi inntekter av egne bygg- og anleggsarbeider til ordinære gebyrer, får vi totale gebyrer etter nasjonalregnskapets definisjoner.

Tabell 3.3 Gebyrer i kommuneforvaltningen 2001-2004. Mill. kroner

	2001	2002	2003*	2004*
Administrasjon	1 298	1 031	1 027	1 126
Barnehager	2 751	2 752	2 736	2 708
Undervisning	986	922	957	987
Grunnskole	110	95	99	
Videregående skole	505	487	480	
Andre undervisningsformal	371	340	378	
Skolefritidsordning	1 341	1 456	1 659	1 817
Helse- og sosialtjenester	9 737	8 039	8 760	9 017
Kommunehelsetjenester	446	415	480	
Somatiske tjenester	1 280	52	-	
Tannhelsetjenester	304	326	367	
Psykisk helsevern	124	2	-	
Pleie og omsorg	4 307	4 611	4 980	
Barne- og familievern	19	32	24	
Andre sosiale tjenester	3 258	2 602	2 910	
Tekniske tjenester mv.	13 177	13 272	13 808	14 098
Vann	3 250	3 380	3 435	
Avløp / kloakk	4 326	4 484	4 578	
Renovasjon	3 462	3 246	3 400	
Brannvern / feiing	378	407	424	
Samferdsel	1 020	744	947	
Andre tekniske tjenester	742	1 012	1 023	
Næringsøkonomiske formål	290	317	302	314
Kultur og idrett	996	1 039	1 102	1 193
Sum ordinære gebyrer	30 576	28 827	30 352	31 259
Inntekter av egne bygg- og anleggsarbeider	1 188	955	918	884
Totale gebyrer	31 764	29 782	31 269	32 143

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 3.3 viser at ordinære gebyrer i kommuneforvaltningen ble redusert med over 1,7 mrd. kroner fra 2001 til 2002. Dette skyldes hovedsakelig statens overtakelse av sykehusene, noe som påvirket både administrasjonsgebyrene og gebyrene for helse- og sosialtjenester. For

årene 2002-2004 har gebyrinntektene igjen økt for alle de store tjenesteområdene bortsett fra barnehagesektoren. For denne sektoren har kommunenes gebyrinntekter vært stabile på i overkant av 2,7 mrd. kroner, til tross for at antall barn i kommunale barnehager har økt i perioden. Årsaken er redusert foreldrebetaling som følge av økte driftstilskudd, samt regler om maksimal foreldrebetaling som ble innført 1. mai 2004. Samlet økning i gebyrer for alle tjenesteområdene var omtrent 2,4 mrd. kroner fra 2002 til 2004.

Nær halvparten av de kommunale gebyrinntektene faller i kategorien tekniske tjenester. De viktigste er tjenester knyttet til avløp og kloakk, renovasjon og vannforsyning. Dette er tjenester som i stor grad prises etter selvkostprinsippet.

3.4.2 Prisendringer i kommunale gebyrer

Tabell 3.4 viser utviklingen i egenbetaling i kommunale barnehager fra 2001. Prisendringene er basert på en utvalgsundersøkelse som er en delundersøkelse til konsumprisindeksen.

Tabell 3.4 Prosentvis endring i egenbetaling i kommunale barnehager.

	jan 01 - jan 02	jan 02 - jan 03	jan 03 - jan 04	jan 04 - aug 04	aug 04 - jan 05	jan 05 - aug 05	jan 01 - aug 05
Hele landet	-4,1	-1,3	-7,1	-2,5	1,6	0,2	-12,8
Oslo og Akershus	0,0	-4,0	-13,7	-2,2	0,1	0,0	-19,0
Hedmark og Oppland	-6,7	3,2	-7,1	1,5	2,1	0,0	-7,3
Sørøstlandet ¹	-5,1	-1,1	-7,6	1,4	2,7	0,2	-9,5
Agder/Rogaland	-3,7	0,4	-4,4	-3,9	3,1	0,3	-8,1
Vestlandet ²	-5,2	-1,6	2,3	-4,6	-0,7	0,6	-9,0
Trøndelag	-1,2	-0,3	-8,3	-6,1	1,3	0,1	-14,0
Nord-Norge	-3,3	-1,5	-5,3	-3,7	4,7	-0,2	-9,3
Konsumprisindeks	1,3	5,0	-1,8	0,5	0,5	1,3	7,0

¹ Østfold, Buskerud, Vestfold og Telemark.

² Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 3.4 viser at egenbetalingen har gått ned i alle regioner fra januar 2001 til august 2005. Reduksjonen har sammenheng med økte driftstilskuddssatser for barnehager og regler om maksimal foreldrebetaling. Tabellen viser også at det er klare regionale forskjeller på utviklingen i satsene.

Oslo og Akershus har hatt det sterkeste fallet, med en nedgang på 19 prosent fra januar 2001 til august 2005. For hele landet under ett var reduksjonen i underkant av 13 prosent i perioden. Dette er en betydelig nedgang dersom vi sammenligner med det generelle prisnivået, målt ved konsumprisindeksen, som har økt med 7,0 prosent i samme periode.

Videre viser tabell 3.4 at nedgangen i egenbetalingen i de kommunale barnehagene i hovedsak kom i perioden før august 2004. Fra august 2004 til august 2005 har egenbetalingen i landet samlet steget moderat. Bakgrunns materialet fra Statistisk sentralbyrå viser at det er familier med lav inntekt og familier med to barn i barnehage som har fått størst økning i barnehagesatsene i denne 12-månedperioden. Årlig betalingsssats for familier på laveste inntektsnivå med ett barn er i gjennomsnitt 17 665 kroner per august 2005, mens familier på det høyeste inntektsnivå i snitt betaler 30 949 kroner årlig. Det innebærer en oppgang på henholdsvis 3,6 og 1,7 prosent i forhold til august 2004. I samme periode betalte familier på laveste inntektsnivå med to barn i snitt 29 941 kroner årlig, mens familier med høyeste

inntektsnivå i gjennomsnitt betalte 52 328 kroner, en oppgang på henholdsvis 4,7 og 3,0 prosent.

Tabell 3.5 viser utviklingen i kommunale gebyrer knyttet til bolig. Dette er gebyrer for vann, avløp, renovasjon og feiing. Årlig prisendring i disse gebyrene publiseres av Statistisk sentralbyrå og er basert på data innhentet gjennom KOSTRA-rapporteringen.

Tabell 3.5 Prisendringer i kommunale gebyrer tilknyttet bolig. Prosent

	jan 01 - jan 02	jan 02 - jan 03	jan 03 - jan 04	jan 04 - jan 05
Vann	4,6	6,4	1,3	2,6
Avløp	4,2	5,0	1,1	0,2
Renovasjon	3,8	2,6	1,3	2,7
Feiing	4,4	5,3	6,0	4,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.5 Gjennomsnittlig årslønn for kommunalt ansatte

Tabell 3.6 Gjennomsnittlig årslønn for kommunale arbeidstakere etter sektor. Kroner. 1.10.2002, 1.10.2003, 1.10.2004

	Gjennomsnittlig årfortjeneste per årsverk 01.10.2002	Gjennomsnittlig årfortjeneste per årsverk 01.10.2003	Gjennomsnittlig årfortjeneste per årsverk 01.10.2004
Alle ansatte	287 800	296 100	310 800
Derav:			
Sentraladministrasjonen	288 800	296 200	309 600
Undervisning	315 000	323 000	337 500
Pleie- og omsorg	274 200	283 500	298 800
Barnehager	242 400	249 200	263 300
Kultur	272 100	278 300	294 000
Teknisk	274 600	280 500	297 300

Overtid er ikke inkludert i tallene

Gjennomsnittlig årfortjeneste=gjennomsnittlig månedfortjeneste pr. 1.10*12

Kilde: KS (Beregningene baserer seg på opplysninger hentet fra PAI-registeret. Registeret er en database som inneholder lønns- og personalopplysninger om alle ansatte i kommuner og fylkeskommuner)

Beregningene i tabellen er korrigert for oppgaveendringer. Det vil si at når for eksempel fylkeskommunalt barnevern ble overført til staten per 1.1.2004, er sysselsatte innenfor dette arbeidsområdet holdt utenfor statistikken både i 2003 og 2004. Når det gjelder undervisningspersonell, er statistikken ikke korrigert for lønnsendringer som følge av skolepakke II eller særskilt reduksjon av undervisningstid for lærere som er eldre enn 58 år.

Tabellen viser at gjennomsnittlig årslønn er høyest i undervisningssektoren og lavest for ansatte i barnehagene. Ansatte innen sentraladministrasjonen har et lønnsnivå omtrent som gjennomsnittet av alle ansatte i kommunesektoren. Dette bilde er gjennomgående for alle årene.

3.6 Momskompensasjonsordningen

Fra 1. januar 2004 ble det etablert en ny, generell momskompensasjonsordning for kommuner og fylkeskommuner. Den generelle ordningen erstattet den begrensede momskompensasjonsordningen som hadde vært i drift siden 1. mai 1995.

Det er fastsatt som et prinsipp at momskompensasjonsordningen skal finansieres av kommunesektoren selv gjennom et trekk i rammetilskuddet. I utgangspunktet skal derfor

verken staten eller kommunesektoren tjene eller tape på momskompensasjonsordningen. I den grad ordningen over tid fører til mer effektiv ressursbruk, vil kommunene og fylkeskommunene beholde gevinsten.

I statsbudsjettet for 2004 ble krav om momskompensasjon etter den nye ordningen anslått til 9,3 mrd. kroner, mens momskompensasjonen innenfor den tidligere, begrensede ordningen utgjorde om lag 1,6 mrd. kroner. Momskompensasjonen ville dermed øke med netto 7,7 mrd. kroner. Av dette ble i underkant av 7,4 mrd. kroner trukket som en engangsreduksjon i kommunesektorens frie inntekter. Trekket i de frie inntektene omfattet kommuner, fylkeskommuner, kommunale og fylkeskommunale foretak og sammenslutninger, samt kirkelig fellesråd og privat drevne virksomheter innenfor sosialtjenesten. At trekket var litt mindre enn forventet økning i kompensasjonsbeløp, må ses i sammenheng med at momskompensasjonen knyttet til bl.a. investeringer i barnehagesektoren ble finansiert separat.

I St.prp. nr. 1 (2003-2004) fra Kommunal- og regionaldepartementet ble det varslet at omfanget av uttrekket av rammetilskuddet skulle vurderes på nytt i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005, da de endelige tallene for refundert moms for 2004 ville foreligge. Tallene fra Skattedirektoratet viste overensstemmelse mellom samlede krav i 2004 og det samlede uttrekket av rammetilskuddet. Forutsetningen om at reformen ikke skulle være en belastning for kommunesektoren som helhet, må dermed sies å være oppfylt.

Det har i tillegg vært et siktemål at ordningen ved innføringen ikke skulle gi store omfordelinger mellom kommunene og fylkeskommunene. Ved behandlingen av kommuneproposisjonen for 2006 vedtok Stortinget følgende anmodning til regjeringen:

Stortinget ber Regjeringen ved salderingen av statsbudsjettet for 2005 påse at det skjer en eventuell refordeling av uttrekk og kompensasjon i ordningen med momskompensasjon.

Kommunal- og regionaldepartementet har gått gjennom faktiske momskompensasjonskrav for alle kommuner og fylkeskommuner og sett på hvordan ordningen har slått ut for den enkelte kommune og fylkeskommune. Det er beregnet hva det kortsiktige uttrekket for den enkelte kommune/fylkeskommune ville ha vært dersom man hadde basert seg på den informasjonen for 2004 som nå er tilgjengelig. På bakgrunn av dette er overgangsordningen for kommuner og fylkeskommuner justert med virkning for 2005. I tråd med de signaler som tidligere er gitt, er de foretatte endringene begrenset til forhold på driftssiden. Den delen av det kortsiktige uttrekket som kan henføres til kompensasjon fra investeringer, er fordelt på den enkelte kommune og fylkeskommune ut fra nivået på driftsutgiftene – dvs. på samme vis som i de opprinnelige beregningene før reformen trådte i kraft.

I tillegg har det vært varslet at det legges opp til å kompensere enkeltkommuner og fylkeskommuner i tilfeller hvor trekket i rammetilskuddet var betydelig høyere enn mottatt kompensasjon i 2004. Også her er det varslet at bare forhold på driftssiden skal hensyntas. Ved behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2005 ga Stortinget tilslutning til at 100 mill. kroner fordeles som engangskompensasjon til kommuner og fylkeskommuner med betydelig høyere trekk i rammetilskuddet enn utbetalt momskompensasjon i 2004. Kommunene og fylkeskommunene ble i brev av hhv. 5. september og 4. oktober 2005 orientert om at det i nysalderingen av 2005-budsjettet ville bli lagt opp til å øke denne engangskompensasjonen med

ytterligere 300 mill. kroner¹. Kommuner og fylkeskommuner som mottok mindre momskompensasjon i 2004 enn det som lå til grunn for den enkeltes uttrekk, vil da i all hovedsak få tapet kompensert. Kommuner som mottok et større beløp fra ordningen i 2004 enn det som lå til grunn for uttrekket, vil på sin side få beholde det overskytende.

I St.prp. nr 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006) har Stoltenberg-regjeringen varslet at den vil foreta en vurdering av hvordan momskompensasjonsordningen fungerer. Regjeringen vil komme med sin vurdering av ordningen og legge fram eventuelle forslag til endringer på et senere tidspunkt.

3.7 Kommunesektorens pensjonskostnader

Kommunal- og regionaldepartementet foreslo i juli 2005 å endre reglene for hvordan beregningsforutsetningene for regnskapsmessige pensjonskostnader skal fastsettes.

Forslaget har til hensikt å øke muligheten for å sikre større grad av realisme, forutsigbarhet og stabilitet i budsjetteringen og regnskapsføringen av pensjoner i kommunene og fylkeskommunene.

Bakgrunnen for reglene om regnskapsføring av pensjonskostnader var den særlige økningen i kommunenes betalbare pensjonspremier i 2001-2002. For å håndtere svingninger i premiene, ble det etablert en ordning med å jevne ut pensjonsutgiftene i regnskapet gjennom resultatføring av såkalte premieavvik, i tillegg til den ordinære regnskapsføringen av pensjonspremiene. Premieavviket er differansen mellom den betalbare pensjonspremien og en regnskapsmessig beregnet pensjonskostnad.

Det er lagt til grunn som det sentrale element for innføringen av premieavviket, at regnskapsmessige beregnede pensjonskostnader kan holdes mer stabile over tid enn de betalbare premiene, slik at premiene årlig varierer over og under nivået på pensjonskostnadene. Premieavviket vil da variere mellom positivt og negativt fra år til år.

Forutsetningen for at reglene skal fungere etter hensikten, er at pensjonskostnadene fra år til år beregnes på en slik måte at nivået på pensjonskostnadene blir mer stabilt enn nivået på pensjonspremiene, og at pensjonskostnadene beregnes på et realistisk grunnlag, slik at pensjonskostnadene ikke systematisk ligger over eller under nivået på pensjonspremiene.

Så langt har de konkrete tallverdiene for forventet lønnsvekst, G-regulering, finansavkastning og diskonteringsrente som årlig benyttes i beregningen av regnskapsmessige pensjonskostnader, vært basert på gjennomsnittet av den årlige utvikling i lønn mv. de siste 10 år (bakoverskuende metode). Denne mekaniske metoden for å finne beregningsforutsetningene vil ikke sikre at forutsetningene om stabilitet og realisme kan oppfylles fullt ut.

Kommunal- og regionaldepartementets forslag innebærer å gå bort fra denne bakoverskuende metoden, og å gå over til et system der forutsetningene for lønnsvekst, G-regulering, renter og avkastning i større grad baseres på faglige vurderinger av hva som realistisk kan forventes å bli den langsiktig utvikling fremover i tid. Denne vurderingen tenkes gjennomført i faglig dialog med KS og pensjonsleverandørene. Dette vil være en tilnærming til praksis i privat sektor, der

¹ Forslag fremmet 25. november 2005 i St.prp. nr. 13 (2005-2006)

forutsetningene vurderes årlig ut fra hensynet til stabilitet og ut fra hva som kan forventes å være den langsiktige økonomiske utvikling.

Forslaget innebærer at grunnleggende skift i økonomien kan slå raskere inn i beregningsforutsetningene enn det dagens regler medfører. Videre kan større grad av konsistens mellom de enkelte beregningsforutsetningene oppnås. Dette kan gi bedre realisme i nivået på pensjonskostnadene. Samtidig kan man unngå automatiske endringer i forutsetningene om lønnsvekst mv. dersom forventningen til den langsiktige utviklingen ikke har endret seg vesentlig det siste året. Dette bedrer stabiliteten i pensjonskostnadene.

Departementet har antatt etter foreløpige vurderinger at en rimelig størrelse på differansen mellom diskonteringsrenten og forventet lønnsvekst fra 2006 ligger på 1,5 - 2,0 prosent. Dette vil gi et nivå på pensjonskostnadene fra 2006 om lag på nivået i 2005, eller noe lavere. Departementets konklusjoner er ventet i løpet av første halvdel av desember 2005.

Etter dagens system er det videre slik at beregningsforutsetningene for pensjonskostnadene for et budsjettår ikke foreligger før juni i budsjettåret. Dette gir mindre forutsigbarhet i planleggingen, enn dersom beregningen av pensjonskostnadene forelå før årsbudsjettet var vedtatt. Departementet legger derfor opp til at beregningsforutsetningene skal fastsettes forut for budsjettåret, slik at pensjonskostnadene kan beregnes før budsjettåret tar til.

3.8 Kommuneøkonomien i 2006

Omtalen av regjeringen Bondevik II sitt økonomiske opplegg for 2006 er basert på framstillingen i Nasjonalbudsjettet 2006 og Kommunal- og regionaldepartementets budsjettproposisjon for 2006, som ble lagt fram 14. oktober 2005. Regjeringen Stoltenberg II presenterte sitt opplegg for kommunesektoren i en tilleggsproposisjon (St.prp. nr 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006)), som ble lagt fram 10. november 2005.

Budsjettforslaget fra regjeringen Bondevik II

Budsjettopplegget for 2006 innebærer en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter fra 2005 til 2006 på 2,9 mrd. kroner eller drøyt 1¼ prosent, når veksten regnes fra RNB-nivået for 2005. Veksten i kommunesektorens frie inntekter utgjør 1,9 mrd. kroner fra 2005 til 2006.

Regnet fra anslag på regnskap 2005 ble veksten i de samlede inntektene anslått til knapt 1,7 mrd. kroner, og i de frie inntektene i underkant av 1 mrd. kroner. Det er da tatt hensyn til at skatteinntektene er justert ned med 0,9 mrd. kroner og at bevilgningsbehovet for ressurskrevende brukere er justert opp med 0,3 mrd. kroner.

Ved beregning av realveksten er det lagt til grunn en prisvekst på kommunal tjenesteyting (deflator) på 2,8 prosent fra 2005 til 2006. Deflatoren er blant annet basert på en anslått årslønnsvekst på 3½ prosent.

Størrelsen på de kommunale skattørene i opplegget fra regjeringen Bondevik II må ses i sammenheng med skattereglene, skattegrunnlagene og målsettingen om at skatteinntektene skal utgjøre 50 prosent av kommunesektorens samlede inntekter. Tilbakeføringen av en andel av selskapsskatten til kommunene, som i 2005 og 2006 foretas via rammeoverføringene, er i denne sammenheng regnet som en del av kommunesektorens skatteinntekter. Samlet sett foreslo regjeringen Bondevik II å øke den kommunale maksimalskattøren for personlig

skattytere fra 13,2 prosent i 2005 til 13,6 prosent i 2006. Den fylkeskommunale maksimalskattøren for personlig skattytere ble foreslått holdt uendret på 3,0 prosent.

Budsjettforslaget fra Regjeringen Stoltenberg II

Kommuneopplegget presentert i St.prp. nr 1 Tillegg nr. 1 fra Regjeringen Stoltenberg II innebærer en reell vekst i kommunesektorens inntekter i 2006 på 7,5 mrd. kroner, eller $3\frac{1}{3}$ prosent. De frie inntektene anslås å vokse med 5,7 mrd. kroner, eller vel $3\frac{1}{2}$ prosent. Forsert utskifting av lærebøker og andre læremidler i grunnskolen i forbindelse med Kunnskapsløftet finansieres innenfor denne rammen. Det samme gjelder økt regionaltilskudd på 225 mill. kroner.

Sammenliknet med Nasjonalbudsjettet 2006 økes kommunesektorens frie inntekter med 3,8 mrd. kroner. Regnet i forhold til anslag på regnskap for 2005, der det er tatt hensyn til at skatteanslagene og bevilgningsbehovet til ressurskrevende brukere for 2005 er justert opp i forhold til anslagene i Revidert nasjonalbudsjett 2005, innebærer Regjeringens forslag en reell økning i inntektene i 2006 på om lag 6,3 mrd. kroner, eller $2\frac{3}{4}$ prosent. Den reelle veksten i de frie inntektene anslås til 4,8 mrd. kroner, tilsvarende 3 prosent.

De foreslåtte endringene i skatteopplegget fra Regjeringen Stoltenberg II innebærer isolert sett økte skatteinntekter til kommunene og fylkeskommunene i 2006. Blant annet gir redusert minstefradrag og økt formuesskatt økte skatteinntekter både til staten og til kommunene. Det legges imidlertid opp til at økningen i frie inntekter skal komme i form av høyere rammeoverføringer, og ikke i form av høyere skatteinntekter. For å oppnå dette foreslås den kommunale og fylkeskommunale skattøren satt noe lavere enn i Nasjonalbudsjettet 2006. Økte rammeoverføringer innebærer en jevnere fordeling mellom kommunene enn dersom inntektene skulle bli tilført i form av økte skatteinntekter.

Den kommunale maksimalskattøren for personlige skattytere i 2006 reduseres med 0,3 prosentpoeng i forhold til forslaget i Nasjonalbudsjettet 2006, til 13,3 prosent. Den fylkeskommunale maksimalskattøren i 2006 reduseres med 0,1 prosentpoeng i forhold til forslaget i Nasjonalbudsjettet 2006, til 2,9 prosent. Kommunesektorens skatteinntekter anslås da å utgjøre om lag 49 prosent av sektorens samlede inntekter i 2006, det vil si den samme andelen som i 2005.

De øremerkede bevilgningene til barnehager foreslås økt med 1,3 mrd. kroner sammenliknet med Gul bok 2006. Denne økningen er i hovedsak knyttet til redusert maksimalpris i barnehager, fra 2830 kroner per måned til 2250 kroner per måned, fra 1. januar 2006. De økte barnehagebevilgningene til kommunene vil langt på vei bli motsvart av redusert foreldrebetaling i kommunale barnehager (kommunale gebyrinntekter) og økte tilskudd fra kommunene til private barnehager.

I tillegg styrkes kommuneøkonomien med om lag 140 mill. kroner gjennom andre øremerkede overføringer. Den største posten er tilskudd til regional næringsutvikling med 80 mill. kroner. Andre økninger er blant annet tilskudd til rusmiddeltiltak (30 mill. kroner) og bolig og miljøtiltak i Oslo indre øst og Groruddalen (15 mill. kroner).

Tabell 3.7 oppsummerer virkningen på kommuneøkonomien av Regjeringen Stoltenbergs forslag til budsjettopplegg. Samlet sett anslås styrkingen av kommuneøkonomien til vel 4,1 mrd. kroner sammenliknet med opplegget i Nasjonalbudsjettet 2006.

Tabell 3.7 Styrking av kommuneøkonomien i forhold til Nasjonalbudsjettet 2006. Mill. kroner

	Mill. kroner
Frie inntekter (rammeoverføringer)	3 838
Overføringer til barnehager	1 309
Reduserte gebyrinntekter og økte tilskudd til private barnehager	-1 150
Endringer i andre øremerkede poster	140
Totalt	4 137

Kilde: Finansdepartementet.

Andre forslag fra Regjeringen Stoltenberg II

Inntektssystemutvalget overleverte sin utredning 10. oktober 2005 om inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner. Utredningen er sendt på høring med frist 1. februar 2006. Regjeringen Stoltenberg har i tilleggsproposisjonen varslet at den vil komme med sin vurdering av utredningen og legge fram eventuelle forslag til endringer i inntektssystemet for kommunene tidligst i Kommuneproposisjonen for 2007. I den sammenheng vil det også bli lagt fram en vurdering av om det er hensiktsmessig at selskapsskatt skal være en del av kommunenes inntektsgrunnlag.

I forbindelse med statsbudsjettet for 2005 ble det besluttet å tilbakeføre en andel av selskapsskatten til kommunene fra 2005. Selskapsskatten blir utbetalt som en del av rammetilskuddet i 2005 og 2006 etter en såkalt skattesimuleringsmodell. Tilføringen av selskapsskatt i 2005 og 2006 er basert på likningstall for henholdsvis inntektsåret 2002 og 2003, med en kommunal andel som utgjør 4,25 prosentpoeng av skattesatsen på alminnelig inntekt på 28 prosent.

Regjeringen Bondevik II la opp til at kommunene fra og med 2007 skulle tilføres selskapsskatten via et nytt felleskommunalt skattefond (skattefondsmodell), basert på likningstall og skattører for inntektsåret 2005. Denne modellen innebar at kommunenes inntekter fra selskapsskatt ikke ville være kjent for den enkelte kommune før budsjettårets begynnelse, mens dagens modell innebærer at tallene legges fram i kommuneproposisjonen året før. For å unngå framtidige bindinger på utformingen av inntektssystemet og sikre at fordelingen av inntekter på den enkelte kommune kan gjøres kjent i kommuneproposisjonen, er det i tilleggsproposisjonen foreslått at dagens ordning med rammetilskudd videreføres inntil kommunal selskapsskatt er nærmere utredet. Denne endringen innebærer at skattørene for det felleskommunale skattefondet reduseres fra 4,25 prosent til null for både inntektsåret 2005 og 2006.

Den generelle momskompensasjonsordningen ble innført i 2004 som en erstatning for en mer begrenset ordning. I tilleggsproposisjonen er det varslet at det vil bli foretatt en ny vurdering av hvordan momskompensasjonsordningen fungerer. En slik vurdering vil omfatte både den gamle, begrensede ordningen og den nye, generelle ordningen fra 2004. Regjeringen vil komme med sin vurdering av ordningen og legge fram eventuelle forslag til endringer på et senere tidspunkt.

4 Inntektsutviklingen i kommunesektoren korrigert for befolkningsendringer

4.1 Innledning

I kapittel 2 er det redegjort for utviklingen i kommunesektorens inntekter de siste årene (jf. tabell 2.1).

Ved beregning av realvekst i samlede og frie inntekter er TBUs deflator for prisvekst i kommunesektoren benyttet. Videre er inntektsveksten korrigert for oppgaveendringer mellom forvaltningsnivåene, regelendringer, engangsbevilgninger og endringer i finansiering av oppgaver (f.eks. innlemming av øremerkede tilskudd). Hensikten med å korrigere for prisendringer og oppgaveendringer m.v. er å gjøre de årlige vekstratene sammenliknbare. Denne metoden for beregning av vekst i kommunesektorens inntekter benyttes i budsjettokumentene fra regjering til Storting.

I tillegg til å korrigere inntektsveksten for prisendringer og oppgaveendringer m.v., er det av interesse å sammenholde inntektsutviklingen med befolkningsendringer. I dette kapitlet presenteres vekstrater for samlede og frie inntekter som er korrigert for befolkningsendringer. Befolkningen har over lengre tid økt med om lag ½ prosent per år. Økning i folketallet vil normalt innebære økt etterspørsel etter kommunale tjenester. Endringer i befolkningens sammensetning vil også kunne påvirke etterspørselen etter kommunale tjenester. I særlig grad vil endringer innen de yngste og eldste aldersgruppene kunne ha stor betydning, siden en vesentlig del av kommunal tjenesteproduksjon er rettet inn mot disse gruppene (eksempelvis barnehager, utdanning og eldreomsorg).

Boks 4.1 Om korreksjoner i inntektsvekst

Prisutvikling

Ved korrigering for prisutvikling tas det hensyn til utviklingen i lønnskostnader per årsverk samt prisen på investeringsvarer og annen produktinnsats (se vedlegg 6 for en historisk oversikt over årlig prisvekst i kommunesektoren).

Oppgaveendringer, endringer i finansieringsform, regelendringer m.v.

Ved å korrigere for oppgaveendringer, endringer i finansieringsform, regelendringer m.v. gjøres vekstratene i tidsserien mest mulig sammenliknbare. Korreksjonene er dokumentert i Beregningsteknisk dokumentasjon til Kommunal- og regionaldepartementets årlige budsjettproposisjon ("Grønt hefte"), og i budsjetttrundskrivene fra departementet.

Utvikling i innbyggertallet

Flere innbyggere vil normalt innebære økt etterspørsel etter kommunale tjenester. For å fange opp den isolerte effekten av befolkningsvekst, er inntektsveksten korrigert for årlig endring i innbyggertallet.

Endring i alderssammensetning

Endring i alderssammensetningen vil innebære endret etterspørsel etter kommunale tjenester, fordi ulike aldersgrupper har ulike behov for tjenester. Ved å korrigere for endret befolkningssammensetning tas det hensyn til at befolkningen blir dyrere eller billigere som følge av endringer i alderssammensetningen.

4.2 Samlede inntekter

Kommunesektorens samlede inntekter er korrigert for befolkningsvekst og endringer i befolkningens alderssammensetning.

For å korrigere inntektsveksten for endringer i alderssammensetningen, benyttes en forenklet kostnadsnøkkel¹⁾ som gjenspeiler at kostnadene ved å produsere kommunale tjenester varierer for de ulike aldersgruppene.

Tabell 4.1 Kostnadsnøkkelen

Alder	Vekt
0-5	0,104
6-15	0,355
16-18	0,125
19-66	0,123
67-79	0,091
80-89	0,148
90-	0,054
Sum	1,000

Når aldersgruppen 0 til 5 år har en vekt på 0,104, betyr det at 10,4 prosent av kommunesektorens utgifter kan knyttes til denne aldersgruppen.

I tabell 4.2 legges samme utgiftsfordeling som i den forenklede kostnadsnøkkelen i tabell 4.1 til grunn i utgangsåret (1998). I årene deretter justeres vektene for relativ befolkningsendring i de respektive aldersgruppene.

1) se utvalgets april-rapport 2005, kapittel 7

Tabell 4.2 Endringer i befolkningens alderssammensetning 1998-2005 målt i prosent av totalbefolkningen. Endringer i kostnadsindeks som følge av årlige befolkningsendringer i forhold til befolkningens sammensetning i 1998.

Alder		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
0-5	Befolkningsandel, pst.	8,2	8,2	8,1	8,0	7,9	7,8	7,6	7,5
	Vekt	0,104	0,103	0,102	0,102	0,100	0,098	0,096	0,095
6-15	Befolkningsandel, pst.	12,7	12,9	13,0	13,2	13,3	13,4	13,5	13,5
	Vekt	0,355	0,359	0,364	0,368	0,372	0,375	0,377	0,376
16-18	Befolkningsandel, pst.	3,6	3,6	3,5	3,5	3,5	3,6	3,6	3,7
	Vekt	0,125	0,124	0,123	0,122	0,122	0,123	0,126	0,130
19-66	Befolkningsandel, pst.	61,4	61,5	61,5	61,6	61,8	61,9	62,1	62,2
	Vekt	0,123	0,123	0,123	0,123	0,124	0,124	0,124	0,125
67-79	Befolkningsandel, pst.	9,9	9,7	9,5	9,3	9,0	8,8	8,6	8,5
	Vekt	0,091	0,089	0,088	0,085	0,083	0,081	0,079	0,078
80-89	Befolkningsandel, pst.	3,6	3,7	3,7	3,8	3,9	3,9	3,9	4,0
	Vekt	0,148	0,150	0,150	0,154	0,157	0,159	0,160	0,161
90-	Befolkningsandel, pst.	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
	Vekt	0,054	0,055	0,057	0,058	0,060	0,061	0,063	0,065
I alt	Befolkningsandel, pst.	100	100	100	100	100	100	100	100
	Vekt	1,000	1,004	1,007	1,013	1,018	1,022	1,026	1,030
Memo: Befolkningsvekst i landet		100	100,6	101,4	101,9	102,4	103,1	103,7	104,3

Tabell 4.2 viser en nedgang i andelen barn i alderen 0-5 år og en økning i andelen barn i alderen 6-15 år. Blant de eldre har andelen mellom 67 og 79 år gått ned, mens andelen 80-89-åring har gått opp.

Utviklingen i befolkningens alderssammensetning i perioden har bidratt til å øke kostnadene i kommunesektoren. Effekten av endringer i befolkningens alderssammensetning innebærer isolert sett en kostnadsøkning på 3 prosent fra 1998 til 2005. Tabellen viser også at befolkningen i alt i samme periode har økt med 4,3 prosent.

Tabell 4.3 viser utviklingen i samlede inntekter korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen. Linje 1 viser utvikling i samlede inntekter korrigert for prisutvikling og oppgaveendringer, og er avledet av vekstratene for de samlede inntektene som er vist i tabell 2.1 i kapittel 2. I linje 2 er i tillegg inntektsveksten korrigert for utvikling i innbyggertallet. I linje 3 er veksten også korrigert for endringer i befolkningens alderssammensetning (jf. boks 4.1).

Tabell 4.3 Utvikling i kommunesektorens samlede inntekter korrigert for oppgaveendringer, endringer i innbyggertallet og endringer i alderssammensetningen. Faste priser. 1998=100.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1. Samlede inntekter, faste priser	100	101,7	103,8	105,8	106,0	106,8	110,7	113,5
2. Samlede inntekter, faste priser, korr. for befolkningsvekst	100	101,1	102,4	103,8	103,5	103,6	106,8	108,8
3. Samlede inntekter, faste priser, korr. for befolkningsvekst og endr. i alderssammensetning	100	100,6	101,7	102,4	101,7	101,4	104,1	105,7

Tabell 4.3 viser realvekst i samlede inntekter på 13,5 prosent i perioden 1998-2005. Når det korrigeres for befolkningsvekst, blir veksten 8,8 prosent. Når det i tillegg korrigeres for endringer i alderssammensetningen, blir veksten i samlede inntekter 5,7 prosent.

4.3 Frie inntekter

Kommunesektorens frie inntekter består av skatteinntekter og rammetilskudd, og utgjør om lag 68 prosent av de samlede inntektene. Frie inntekter kan disponeres fritt uten andre bindinger enn de som følger av gjeldende lover og forskrifter.

Tabell 4.4 viser utviklingen i frie inntekter i perioden 1998-2005. Linje 1 viser utviklingen i frie inntekter korrigert for prisutvikling og oppgaveendringer, og er avledet av vekstratene for de frie inntektene som er vist i tabell 2.1 i kapittel 2. I linje 2 er det i tillegg korrigert for utvikling i innbyggertallet (jf. boks 4.1).

Tabell 4.4 Utvikling i kommunesektorens frie inntekter korrigert for oppgaveendringer og endringer i innbyggertallet. Faste priser. 1998=100.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1. Frie inntekter, faste priser	100	99,9	100,7	102,4	101,5	101,1	104,7	106,5
2. Frie inntekter, faste priser, korr. for befolkningsvekst	100	99,3	99,3	100,4	99,1	98,1	101,0	102,1

Tabell 4.4 viser realvekst i frie inntekter på 6,5 prosent i perioden 1998-2005. Når det korrigeres for befolkningsvekst, blir veksten 2,1 prosent.

Når det korrigeres for oppgaveendringer, innebærer det blant annet at økte inntekter knyttet til enkelte reformer ikke synliggjøres. Eksempelvis er kommunene i 2005 tilført vel 130 mill. kroner knyttet til økt timetall i grunnskolen. Disse inntektene er holdt utenom ved beregning av inntektsvekst.

Endringen i indeksen for de frie inntektene korrigert for befolkningsvekst er forholdsvis beskjeden over perioden 1998-2005. Laveste nivå er 98,1 i 2003 og høyeste nivå 102,1 i 2005.

Veksten i frie inntekter i perioden 1998-2005 er lavere enn veksten i samlede inntekter, jf. tabell 4.3. Dette må ses i lys av at flere reformer og satsingsområder, bl.a. innen eldreomsorgen, psykiatrien og barnehager, har hatt øremerket finansiering i denne perioden. Andelen som frie inntekter utgjør av de samlede inntektene har sunket fra vel 75 prosent i 2002 til 68 prosent i 2005, jf. tabell 4.5

Tabell 4.5 Kommunesektorens frie inntekter som andel av de samlede inntektene. Prosent.

1998	1999	2000	2001	2002 ¹⁾	2003	2004	2005
72,2	70,1	69,8	69,7	75,2	73,9	69,5	68,2

¹⁾ økt andel i 2002 har bl.a. sammenheng med sykehusreformen

5 Utviklingen i driftsresultat i kommunene og fylkeskommunene 1999-2004

5.1 Sammendrag

Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for mål på økonomisk balanse i kommunesektoren. For kommunesektoren samlet ble den økonomiske balansen vesentlig forbedret i 2004 i og med at netto driftsresultat økte fra 0,6 prosent av driftsinntektene i 2003 til 2,2 prosent i 2004. Netto driftsresultat økte både blant kommunene og fylkeskommunene. For kommunene utenom Oslo ble netto driftsresultat 2,0 prosent i 2004 (mot 0,7 prosent i 2003), mens fylkeskommunene fikk et netto driftsresultat på 4,3 prosent (mot 1,1 prosent i 2003). I Oslo kommune utgjorde netto driftsresultat 1,1 prosent i 2004 (mot -0,7 prosent i 2003).

Antall kommuner med negativt netto driftsresultat ble også vesentlig redusert i 2004. Mens 36 prosent av kommunene hadde negativt netto driftsresultat i 2003, ble andelen redusert til 27 prosent i 2004. Blant kommunene med mellom 5 000 og 50 000 innbyggere ble antall kommuner med negativt netto driftsresultat halvert. Samtlige fylkeskommuner hadde positivt netto driftsresultat i 2004.

Den økonomiske balansen i kommunesektoren ble vesentlig forbedret i 2004, men netto driftsresultat i 2004 var fortsatt i underkant av det nivået som over tid er forenlig med formuesbevaringsprinsippet. Beregninger utvalget har foretatt indikerer at netto driftsresultat over tid bør utgjøre om lag 3 prosent av driftsinntektene om kommunenes formue skal opprettholdes.

5.2 Indikatorer og tallgrunnlag

Netto driftsresultat er utvalgets hovedindikator for mål på finansiell balanse i kommunesektoren. For å supplere bildet av den finansielle utviklingen i sektoren ser utvalget også hen til indikatorene brutto driftsresultat¹ og korrigert netto driftsresultat.

Boks 5.1 Definisjoner:

Brutto driftsresultat - driftsinntekter fratrukket driftsutgifter eksklusiv resultatet av eksterne finanstransaksjoner.

Netto driftsresultat - driftsinntekter fratrukket driftsutgifter inkludert eksterne finanstransaksjoner. Netto driftsresultat viser hvor mye som kan disponeres til avsetninger og investeringer etter at driftsutgifter, renter og avdrag er betalt.

Korrigert netto driftsresultat - driftsinntekter fratrukket driftsutgifter inkludert eksterne finanstransaksjoner. Avdragene i kommuneregnskapet er erstattet med kapitalslit/avskrivninger fra nasjonalregnskapet.

¹ Brutto driftsresultat vises her uten fratrukk av avskrivninger. TBUs framstilling avviker fra framstillingen i KOSTRA hvor brutto driftsresultat er beregnet med fratrukk av både driftsinntekter og avskrivninger.

De tre indikatorene (brutto driftsresultat, netto driftsresultat og korrigert netto driftsresultat) gir informasjon om forholdet mellom inntekter og utgifter i sektoren. Kommuneloven stiller krav om at driftsresultatet som et minimum må være tilstrekkelig til å dekke renter, avdrag og nødvendige avsetninger.

Tallgrunnlaget fram til og med 2003 er hentet fra utvalgets tidligere rapporter, mens tallene for 2004 bygger på regnskapstall fra Statistisk sentralbyrå. Tallgrunnlaget for 2004 omfatter 420 av 433 kommuner.

Formuesbevaringsprinsippet står sentralt i forhold til å vurdere den økonomiske balansen i kommunesektoren. I forhold til dette prinsippet har imidlertid netto driftsresultat noen vesentlige svakheter:

- I det finansielt orienterte regnskapet hvor det er netto avdrag framfor avskrivninger som har resultateffekt, vil avdragene, gitt at investeringene bare delvis finansieres ved låneopptak, undervurdere omfanget av kapitalslitet.
- Netto renteutgifter er følsom i forhold til engangsinntekter (utbytte mv.) ved omdannelse av kraftverk. En slik omplassering av formue kan gi store utslag på netto driftsresultat.

Disse svakhetene tilsier at formuen reduseres selv om netto driftsresultat er lik null.

Svakheten med hensyn til å måle kapitalslitet i det finansielt orienterte regnskapet gjør at utvalget anser korrigert netto driftsresultat som et bedre mål på om formuesbevaringsprinsippet er oppfylt. Når utvalget allikevel fokuserer på netto driftsresultat som hovedindikator på økonomisk balanse, må dette sees i sammenheng med usikkerheten som kapitalslitstillene, som inngår i beregningen av korrigert netto driftsresultat, er beheftet med, samt at korrigert netto driftsresultat bare kan beregnes for kommunesektoren som helhet.

Dette kapitlet omhandler utviklingen i brutto og netto driftsresultat målt som andel av totale driftsinntekter fra 1999-2004. Kapittel 5.3 gir en beskrivelse av utviklingen i netto driftsresultat for kommunesektoren samlet. Kapittel 5.4 og 5.5 redegjør for utviklingen i driftsresultat for kommuner og grupper av kommuner, mens kapittel 5.6 gir en kort beskrivelse av utviklingen for fylkeskommunene.

5.3 Utviklingen i netto driftsresultat for kommunesektoren

Tabell 5.1 Utviklingen i brutto og netto driftsresultat målt i prosent av de totale driftsinntektene for kommunesektoren samlet 1999-2004.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Brutto driftsresultat	3,8	4,1	3,8	3,2	2,5	4,5
Netto driftsresultat	1,0	1,7	0,9	0,6	0,6	2,2

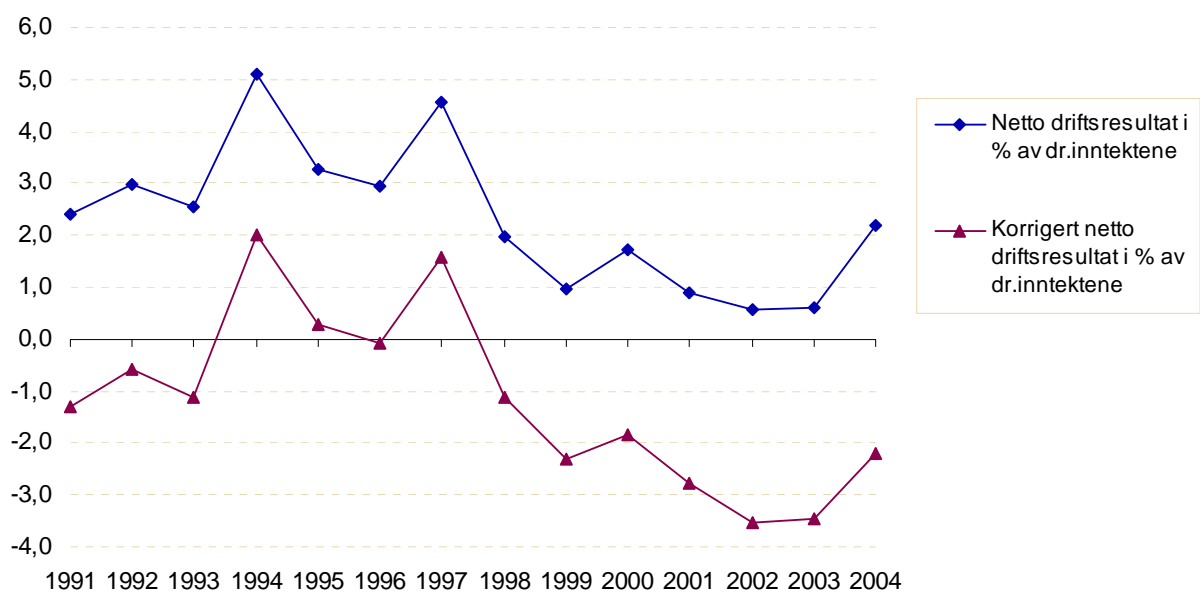
Kommunesektoren hadde i 2004 et samlet netto driftsresultat på 2,2 prosent av de totale driftsinntektene. Dette er 1,6 prosentpoeng høyere enn i 2003. I likhet med netto driftsresultat ble også brutto driftsresultat styrket i 2004.

Som diskutert foran er det grunn til å tro at et netto driftsresultat lik null innebærer at kommunesektorens formue reduseres. Dette har sammenheng med at avdragene er lavere enn

det reelle kapitalslitet fordi investeringene ikke utelukkende finansieres gjennom låneopptak. For å få et bedre inntrykk av hvorvidt formuesbevaringsprinsippet er oppfylt beregner utvalget et korrigert netto driftsresultat hvor netto avdrag erstattes med beregnet kapitalslit fra nasjonalregnskapet. Det korrigerede netto driftsresultatet kan kun beregnes for kommunesektoren som helhet fordi kapitalslitstallene er hentet fra nasjonalregnskapet. Først når KOSTRA gir kapitalslitstall av tilstrekkelig god kvalitet, vil det være mulig å beregne korrigert netto driftsresultat for den enkelte kommune og fylkeskommune.

I figur 5.1 vises utviklingen i netto driftsresultat og korrigert netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene. Tallene for beregnet kapitalslit og netto avdrag for perioden 1991-2004 viser at kapitalslitet gjennomgående har vært høyere enn netto avdrag, se vedlegg 11, tabell 11.2. Beregningene viser at korrigert netto driftsresultat, med unntak av årene 1994, 1995 og 1997 har vært negativt i perioden med forløpig laveste nivå i 2002 og 2003 med et korrigert netto driftsresultat på hhv. -3,5 prosent og -3,4 prosent av driftsinntektene. Målt som andel av inntektene har korrigert netto driftsresultat i gjennomsnitt vært vel 3 prosent lavere enn netto driftsresultat. De senere årene har differansen mellom korrigert netto driftsresultat og netto driftsresultat kommet opp i over 4,0 prosent.

Figur 5.1 Netto driftsresultat og korrigert netto driftsresultat i prosent av totale driftsinntekter 1991-2004

Det er den beregnede differansen mellom netto driftsresultat og korrigert netto driftsresultat, slik den er illustrert i figur 5.1, som er bakgrunnen for utvalgets vurdering om at netto driftsresultat over tid bør utgjøre om lag 3 prosent av inntektene for at formuesbevaringsprinsippet skal være oppfylt. Det er viktig å presisere at dette kravet til netto driftsresultat gjelder for kommunesektoren som helhet. Hvilket krav det er naturlig å stille til netto driftsresultat i den enkelte kommune og fylkeskommune avhenger av i hvilken grad investeringene er lånefinansiert. I kommuner med høy lånefinansiering av investeringene vil formuesbevaringsprinsippet kunne være oppfylt selv om netto driftsresultat er lavere enn 3 prosent, mens kommuner med liten grad av lånefinansiering bør ha netto driftsresultat over 3 prosent.

5.4 Utviklingen i netto driftsresultat for kommunene

Tabell 5.2 Utviklingen i brutto og netto driftsresultat i prosent av totale driftsinntekter for kommunene uten Oslo 1999-2004.

	Kommunene uten Oslo		Oslo	
	Brutto driftsresultat	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto driftsresultat
1999	5,5	1,9	-1,1	0,3
2000	5,5	2,5	1,1	2,8
2001	5,2	1,9	4,5	2,8
2002	3,4	0,1	3,0	1,9
2003	3,0	0,7	0,6	-0,7
2004	4,6	2,0	2,5	1,1

For kommunene eksklusiv Oslo ble netto driftsresultat 2,0 prosent av driftsinntektene i 2004, mot 0,7 prosent i 2003. Etter spesielt lave netto driftsresultat i 2002 og 2003 på mellom 0 og 1,0 prosent endte netto driftsresultat for kommunene eksklusiv Oslo på om lag på samme nivå som i perioden 1999-2001. For Oslo kommune utgjorde netto driftsresultat 1,1 prosent av driftsinntektene i 2004, mot -0,7 i 2003.

Bak tallene for kommunene er det store variasjoner mellom kommunene i netto driftsresultat. Med bakgrunn i den relative høye inntektsveksten i 2004 sett i forhold til tidligere år, har imidlertid både netto driftsresultat for kommunene samlet blitt styrket og andel kommuner med negative netto driftsresultat har sunket fra 2003 til 2004. Det var 27 prosent av kommunene (115 kommuner) som hadde et negativt netto driftsresultat i 2004 mot 36 prosent i 2003 (158 kommuner), jf. tabell 5.3.

Tabell 5.3 Antall kommuner og prosentvis andel kommuner i hver gruppe med negativt netto driftsresultat 1999-2004. Kommunene er gruppert etter innbyggertall. Kommunene uten Oslo

Innbyggertall	Antall kommuner						Prosentvis andel					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999	2000	2001	2002	2003	2004
<3000	31	38	42	58	49	47	19	23	26	36	31	30
3000-5000	19	14	26	33	30	25	22	17	32	39	36	30
5000-10000	25	31	32	46	41	22	28	34	36	51	45	24
10000-20000	15	18	17	30	24	13	26	32	30	53	42	23
20000-50000	7	9	8	16	10	5	22	27	24	52	31	16
>50000	3	1	3	6	4	3	33	11	33	55	36	27
I alt	100	111	128	189	158	115	23	26	30	44	36	27

Sorterer vi kommunene etter innbyggertall, har nedgang i andelen kommuner med negativt netto driftsresultat i 2003 og 2004 vært spesielt positiv i kommunegruppene over 5 000 innbyggere jf. tabell 5.3. I disse kommunegruppene har andelen kommuner med negativt netto driftsresultat blitt mer enn halvert, mens det for kommunegruppene under 5 000 innbyggere ikke har vært en like markert nedgang i andelen kommuner med negativt netto driftsresultat.

Ser en bort fra gruppen med kommuner over 50 000 innbyggere, som består av få kommuner, er det gjennomgående en høyere andel av kommuner i kommunegruppene mellom 3 000-20 000 innbyggere som har hatt negativt netto driftsresultat i alle de tre siste årene enn for gruppen under 3 000 innbyggere og gruppen 20 000-50 000 innbyggere, jf. tabell 5.4.

Tabell 5.4 Antall kommuner med negativt netto driftsresultat i hhv. alle de tre siste årene, i to av de tre siste årene og i et av de siste tre årene. Kommunene er gruppert etter innbyggertall. Kommunene uten Oslo.

	Kommunegruppe					
	< 3000	3000-5000	5000-10000	10000-20000	20000-50000	> 50000
Antall kommuner med neg. nto. driftsres. i 2002 som også hadde neg. nto. driftsres. i 2003 og 2004:	7	8	9	5	1	1
Antall kommuner med neg. nto. driftsres. i to av de siste tre årene:	36	21	24	17	8	3
Antall kommuner med neg. nto. driftsres. i et av de siste tre årene:	59	19	32	18	12	4
Andel kommuner av gjennomsnittlig antall kommuner for 2002-2004 med neg. nto. driftsres. i 2002 som også hadde neg. nto. driftsres. i 2003 og 2004:	13,6	27,3	24,8	22,4	9,7	23,1

5.5 Netto driftsresultat fordelt på grupper av kommuner 1999-2004

Tabell 5.5 Brutto driftsresultat, netto renter og avdrag og netto driftsresultat i prosent av totale driftsinntekter i kommunene uten Oslo 1999-2004, Kommunene gruppert etter innbyggertall

Innb. tall	1999			2000			2001			2002			2003			2004		
	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.
<3000	7,3	3,6	3,7	6,7	2,8	3,9	5,9	3,1	2,9	4,3	3,2	0,8	4,3	1,8	2,3	4,6	2,4	2,2
3000-5000	6,8	3,6	3,1	6,5	3,2	3,3	5,5	3,6	1,9	4,3	3,6	0,6	4,2	2,8	1,2	5,1	3,3	1,9
5000-10000	6,3	4,6	1,6	5,8	4,0	1,8	4,9	4,0	0,9	3,5	3,7	-0,2	3,6	2,6	0,6	5,1	3,3	1,8
10000-20000	6,6	4,2	2,4	6,1	3,1	3,0	5,5	3,7	1,8	4,0	3,6	0,4	3,9	3,3	0,6	5,1	3,5	1,6
20000-50000	4,5	2,4	2,1	4,9	2,2	2,8	5,2	2,5	2,7	3,4	3,6	-0,3	3,4	2,0	1,6	4,3	2,6	1,8
>50000	3,8	3,4	0,3	4,4	3,2	1,2	4,7	3,4	1,3	2,2	2,2	-0,1	0,9	1,4	-0,6	4,1	1,6	2,5
I alt	5,5	3,6	1,9	5,5	3,0	2,5	5,2	3,3	1,9	3,4	3,2	0,1	3,0	2,2	0,7	4,6	2,6	2,0

Tabell 5.5 viser utviklingen i brutto driftsresultat, netto rente- og avdragsbelastning og netto driftsresultat målt i prosent av totale driftsinntekter for kommunene gruppert etter innbyggertall for perioden 1999-2004. I perioden 1999-2003 var det de minste kommunene (under 3 000 innbyggere) som hadde de høyeste driftsresultatene, mens de største kommunene (over 50 000 innbyggere) gjennomgående hadde lave driftsresultater. I 2004 var imidlertid netto driftsresultat høyere i de største kommunene enn i de minste. Denne utviklingen har sammenheng med at de største kommunene hadde en forbedring av netto driftsresultat på vel 3 prosentpoeng i 2004, mens netto driftsresultat var om lag uendret i de minste kommunene.

Tabell 5.6: Brutto driftsresultat, netto renter og avdrag og netto driftsresultat i prosent av totale driftsinntekter i kommunene uten Oslo 1999-2004. Kommunene gruppert etter landsdel

Landsdel	1999			2000			2001			2002			2003			2004		
	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.
Akershus	6,4	4,0	2,4	7,5	3,5	4,1	7,8	4,1	3,7	5,8	6,1	-0,3	5,7	3,4	2,3	8,1	4,9	3,2
Hedmark og Oppland	6,2	4,2	2,0	6,1	3,4	2,7	6,0	2,8	3,2	4,1	2,6	1,4	3,3	1,3	1,9	4,3	1,9	2,4
Sør-Østlandet	3,6	1,2	2,4	3,7	0,5	3,2	2,5	2,1	0,4	1,2	2,4	-1,3	2,9	1,5	1,3	2,9	1,9	1,0
Agder og Rogaland	4,1	2,1	2,1	4,4	2,3	2,2	4,6	1,3	3,3	2,7	0,1	2,5	2,5	1,8	0,7	3,7	1,8	1,9
Vestlandet	5,7	4,3	1,4	4,8	3,0	1,7	4,6	3,1	1,5	2,0	3,1	-1,2	0,8	1,8	-1,1	3,2	1,5	1,7
Trøndelag	6,8	5,6	1,2	7,3	6,5	0,8	7,5	6,6	0,9	6,7	5,1	1,5	5,1	4,3	0,7	6,8	4,0	2,9
Nord-Norge	7,4	5,4	2,0	7,3	4,7	2,6	6,5	5,1	1,4	5,0	5,1	-0,2	5,3	4,6	0,5	6,1	4,1	2,0
I alt	5,5	3,6	1,9	5,5	3,0	2,5	5,2	3,3	1,9	3,4	3,2	0,1	3,0	2,2	0,7	4,6	2,6	2,0

Når kommunene grupperes etter landsdel har kommunene i Akershus, med unntak av 2002, relativt sett hatt de høyeste driftsresultatene i perioden. Situasjonen i 2002 skyldes utslag i utviklingen på aksjemarkedet for Bærum kommune.

Med unntak av kommunene på Sør-Østlandet (Østfold, Buskerud, Vestfold, Telemark) har de øvrige landsdelene hatt en økning i driftsresultatene fra 2003 til 2004. Samlet for kommunene på Sør-Østlandet ble netto driftsresultat redusert fra 1,3 prosent i 2003 til 1,0 prosent i 2004. Brutto driftsresultat var uendret, mens rente- og avdragsbelastningen økte.

Den kraftigste økningen i netto driftsresultat finner vi blant kommunene på Vestlandet og i Trøndelag, hvor netto driftsresultat ble hhv. 2,8 prosentpoeng (fra -1,1 til 1,7 prosent) og 2,2 prosentpoeng (fra 0,7 til 2,9 prosent) fra 2003 til 2004. Disse kommunene sammen med kommunene i Nord-Norge har til forskjell fra kommunene i de øvrige landsdelene også en positiv utvikling i rente- og avdragsbelastningen. Akershus-kommunene og kommunene i Trøndelag og Nord-Norge har de høyeste rente- og avdragsbelastningene. Til tross for dette kommer de likevel godt ut på netto driftsresultat som følge av at disse kommunene har de høyeste brutto driftsresultatene.

Tabell 5.7 Netto driftsresultat i prosent av totale driftsinntekter 2002-2004. Kommunene gruppert etter nivå på skatt og rammetilskudd (landsgjennomsnitt = 100)

Inntekter	2002		2003		2004	
	Antall kommuner	Netto driftsres.	Antall kommuner	Netto driftsres.	Antall kommuner	Netto driftsres.
80-90	36	1,0	32	0,6	37	1,8
90-100	99	-0,2	102	0,1	101	1,8
100-110	65	-0,9	76	0,6	68	2,8
110-120	57	0,1	51	1,3	58	1,3
120-150	107	0,5	101	0,9	97	2,0
150-	69	2,1	66	3,0	59	2,9

Tabell 5.7 grupperer kommunene etter frie inntekter (skatt på inntekt og formue og rammetilskudd). Bortsett fra at kommunene med høyest inntektsnivå har relativt høye

driftsresultater, er det ingen klar sammenheng mellom inntektsnivå og netto driftsresultat målt som andel av inntektene.

5.6 Netto driftsresultat for fylkeskommunene

Tabell 5.8: Utviklingen i brutto og netto driftsresultat målt i prosent av totale driftsinntekter for fylkeskommunene 1999-2004.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Brutto driftsresultat	2,4	2,7	1	2,1	1,8	5,4
Netto driftsresultat	-0,7	-0,2	-1,8	0,9	1,1	4,3

Fylkeskommunene utenom Oslo hadde i 2004 et netto driftsresultat på 4,3 prosent av driftsinntektene, mot 1,1 i 2003. Dette er en økning i netto driftsresultat på 3,2 prosentpoeng fra 2003 til 2004. Fylkeskommunenes situasjon har endret seg fra negative netto driftsresultat i perioden 1999-2001, til positive netto driftsresultat på om lag 1,0 prosent i 2002 og 2003 til 4,3 prosent i 2004.

I vedlegg 11, tabell 11.1 vises brutto driftsresultat, netto rente- og avdragsbelastning og netto driftsresultat for den enkelte fylkeskommune. Alle fylkeskommunene hadde i 2004 positive netto driftsresultat. Finnmark fylkeskommune hadde det laveste netto driftsresultatet i 2004 med 1,2 prosent mot 2,2 prosent i 2003. Finnmark fylkeskommune var det eneste fylket som hadde en negativ utvikling i netto driftsresultat av fylkeskommunene fra 2003 til 2004. Det vises for øvrig til vedlegg 11, tabell 11.1, som viser tall for hver enkelt fylkeskommune.

6 Utviklingen i kommunale pleie- og omsorgstjenester

Sammendrag

I dette kapitlet beskrives utviklingen i deler av de kommunale pleie- og omsorgstjenestene. Det blir særlig lagt vekt på tjenesteproduksjon, dekningsgrader og ressursinnsatsen i sektoren. Datagrunnlaget er i all hovedsak tall fra KOSTRA og annen løpende publisering fra Statistisk sentralbyrå. Tallene for 2004 er foreløpige.

I 2004 utgjorde driften av pleie- og omsorgstjenestene 51 mrd kroner i brutto driftsutgifter eller om lag en tredjedel av de kommunale budsjettene. Det ble utført om lag 107 000 årsverk av om lag 200 000 ansatte. Den kommunale pleie- og omsorgstjenesten er på størrelse med den somatiske spesialisthelsetjenesten både målt i driftsbudsjett og årsverk.

Analysen av pleie- og omsorgstjenestens utvikling de siste 10 årene viser at veksten i antall yngre mottakere har vært betydelig, samtidig som en for årene 2003-2004 ser at andelen tjenestemottakere over 80 år er redusert. Pleie- og omsorgstjenesten ble i perioden 1998-2001 styrket gjennom handlingsplanen for eldreomsorgen¹. Veksten har i større grad enn forventet gått til å dekke tjenestetilbud til nye og yngre brukergrupper. Dette har blant annet sammenheng med at kommunen siden begynnelsen av nittitallet har fått et større ansvar for utviklingshemmede og mennesker med psykiske lidelser, og større behov for pleie- og omsorgstjenester til personer som skrives ut av sykehus.

6.1 Finansiering og lovregulering av pleie- og omsorgstjenester

Kommunene har ansvaret for tjenestetilbudet til alle mennesker med behov for pleie- og omsorgstjenester, uten hensyn til alder eller diagnose. I 2004 utgjorde disse tjenestene om lag en tredjedel av de kommunale budsjettene.

Pleie- og omsorgstjenestene skal ut fra helse- og sosiallovgivningen tildeles etter søknad/henvendelse til kommunen og være basert på en vurdering av personens behov for tjenester. Tjenestene ytes enten som hjemmetjenester eller som plass i en institusjon.

I eget hjem kan man få praktisk bistand, blant annet hjemmehjelp, og hjemmesykepleie. I tillegg kan mange kommuner tilby tjenester som fotpleie, trygghetsalarm, matlevering og ambulerende vaktmester. Kommunene tilbyr også ulike former for avlastning til pårørende og støttekontakt eller aktivitetstilbud.

Det har de siste tiår vært tradisjon for offentlig finansiering av pleie- og omsorgstjenester, innenfor et system med rammefinansiering. På 1990- tallet ble likevel utbyggingen av pleie- og omsorgstjenesten i det vesentligste finansiert ved øremerket tilskudd, blant annet Reformen for utviklingshemmede og Handlingsplan for eldreomsorgen. De kommunale pleie- og omsorgstjenestene finansieres i hovedsak av skatteinntekter, rammetilskudd fra staten, og andre inntekter blant annet i form av brukerbetaling.

¹ St.meld. nr. 50 1996-1997

Det er fra 2004 opprettet en øremerket toppfinansieringsordning for ressurskrevende brukere. Formålet med bevilgningen er å sikre at brukere som krever stor ressursinnsats fra det kommunale tjenesteapparatet får et best mulig tilbud uavhengig av kommunens økonomiske situasjon. Med ressurskrevende brukere menes en person med store hjelpebehov som mottar omfattende helse- og omsorgstjenester fra kommunen. Sterkt hjelpetrengende eldre over 67 år skal finansieres gjennom ordinære midler til eldreomsorgen i kommunene. Tilskuddsordningen omfatter kommunenes direkte lønnsutgifter til brukere innenfor helse-, sosial- og pleie- og omsorgstjenester. Brukere som mottar tjenester fra ikke-kommunale aktører omfattes også av ordningen.

Stortinget bevilget ved behandlingen av St.prp. nr. 1 (2003-2004) for daværende Sosialdepartementet 1,2 mrd. kroner til ordningen. Utbetalingene for 2005, med bakgrunn i kommunenes rapporterte kostnader utover innslagspunktet, beløper seg til 1,8 mrd. kroner. Dette gir en vekst i utbetalingene til kommunen på 650 mill. kroner i løpet av 2 år i forhold til opprinnelig bevilgning. Utbetalingen til ordningen tilsvarer om lag 4 prosent av kommunenes totale utgifter til pleie- og omsorgstjenester. I 2005 mottar 339 kommuner tilskudd til totalt 3 766 brukere. Det er 368 flere brukere enn i rapporteringen for 2004. En evaluering av ordningen vil bli slutført innen utgangen av 2005.

Brukerbetaling for langtidsopphold i institusjon beregnes av brukernes inntekt og omfatter kost, losji, pleie og omsorg, nødvendig tannbehandling, medisiner og forbruksartikler som er nødvendige under oppholdet. Vederlaget må ikke overskride de reelle oppholdsutgiftene. Dersom den som oppholder seg i institusjon har hjemmeboende ektefelle eller forsørgeransvar, skal det gjøres fradrag i beregningsgrunnlaget. Det kan ikke kreves vederlag for avlastningstiltak for personer og familier som har et særlig tyngende omsorgsarbeid etter Lov om sosiale tjenester § 4-2 b.

Gjennom Handlingsplan for eldreomsorgen skulle kommunenes helse- og sosialtjeneste settes i stand til å møte de utfordringer befolkningsutviklingen stilte kommunene overfor, og det har blitt satset på en boliggyøring og hjemliggyøring av eldreomsorgen. Institusjonene bygges ned, mens tjenester til hjemmeboende og tilrettelegging av boliger, i all hovedsak omsorgsboliger, har blitt trappet opp. Institusjonene er vanligvis et tilbud til de mest pleietrengende, mens andre mindre hjelpetrengende i større grad får tilbud om tilpassede omsorgsboliger og/eller hjemmetjenester. Samlet investeringsramme for handlingsplanen er om lag 32 milliarder kroner i statlige tilskudd. Fram til første halvår 2005 har kommunene ferdigstilt om lag 30 600 sykehjemsplasser og omsorgsboliger, mens om lag 8 000 boenheter fortsatt er under planlegging eller bygging.

Tabell 6.1 Hovedtall for Handlingsplan for eldreomsorgen

	Utgangspunkt 1997	Resultat 2001	Status 2004
Befolkningen 80 år +	184 400	201 500	213 100
Personell - årsverk ²	89 700	103 690	106 837
Personelldekning per 100 innbyggere 80+	48,6	51,5	50,1
Omsorgsboliger	5 350	-	23 800
Aldershjemsplasser	9 100	5 250	2 900
Samlet dekning per 100 innbyggere 80+	26,4	-	30,5
Eneromsdekning	83,1	87,8	93,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå/St.prp. nr 1 (2005-2006) for Helse- og omsorgsdepartementet

6.2 Mottakere av kommunale pleie- og omsorgstjenester

Kommunenes utgifter til pleie- og omsorgstjenester påvirkes av flere forhold. Innbyggernes etterspørsel etter helsetjenester er forskjellig i ulike aldersgrupper. I tabell 6.2 framstilles derfor den demografiske utviklingen i årene 1999-2004 i noen utvalgte aldersgrupper. Videre er det sannsynlig at etterspørselen etter pleie og omsorgstjenester avhenger av helsetilstanden til befolkningen.

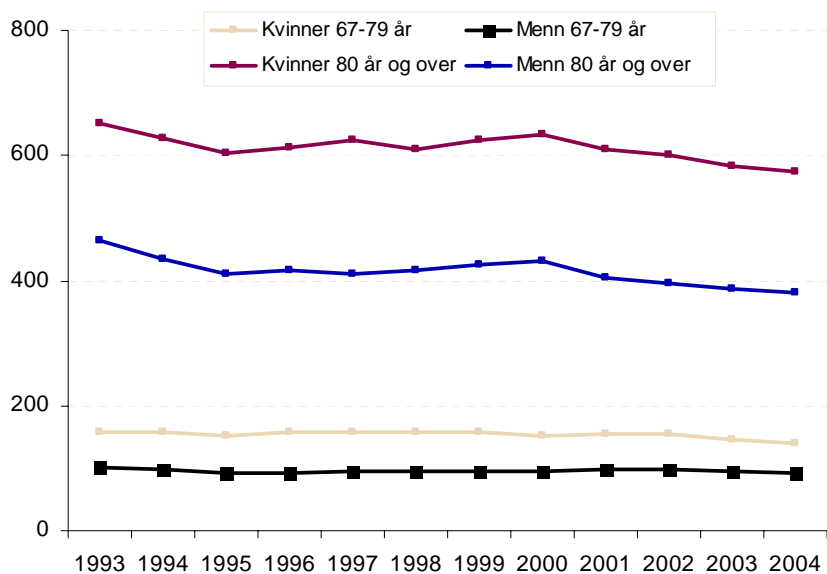
Tabell 6.2 Utvikling i demografi

Befolkningsutvikling	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Antall eldre 67-79 år	431 289	427 485	416 799	408 142	400 080	394 144
Antall eldre 80-89 år	163 973	164 901	170 906	174 629	177 424	180 640
Antall eldre 90 år og over	24 448	25 121	25 995	26 830	27 639	28 546
Antall eldre 67 år og over	619 710	617 507	613 700	609 601	605 143	603 330
Antall innbyggere 1-18 år og 67 år og over	1 663 649	1 671 124	1 677 102	1 679 903	1 681 183	1 683 609
Antall innbyggere i alt	4 445 329	4 478 497	4 503 436	4 524 066	4 552 252	4 577 457

Antallet eldre og funksjonshemmede som bor i pleie- og omsorgsinstitusjoner har gått ned med 10 prosent fra 1992 til 2004. I 2004 bodde nesten 41 000 i en pleie- og omsorgsinstitusjon. Samtidig har antallet personer som mottar hjemmetjenester gått opp med 11 prosent fra 1992 til 2004. I 2004 mottok nesten 162 900 personer i alle aldre slike tjenester.

² Registerregistrert. Se avsnitt 6.3

Figur 6.1: Mottakere av pleie- og omsorgstjenester per 1 000 innbyggere, etter kjønn og aldersgruppe. 1993-2004.

Kilde: SSB

Blant den eldre delen av befolkningen er det en tendens i retning færre brukere, spesielt blant de over 80 år. Dette er et nytt utviklingstrekk etter 2000, og det er eldre menn som kan vise til den største prosentvise reduksjonen. Blant befolkningen over 80 år, var i 1994 43 prosent av mennene og 63 prosent av kvinnene mottakere av pleie- og omsorgstjenester. I 2004 viser tallene andeler på henholdsvis 38 og 58 prosent, et fall på 5 prosentpoeng for begge grupper.

Et større antall eldre kvinner enn menn bor på institusjon. Det gjelder i alle aldersgrupper. Kvinner 80 år eller eldre utgjør over halvparten av alle som bor på institusjon. Mens over 23 200 kvinner 80 år eller eldre bodde på institusjon i 2004, gjaldt det i overkant av 7 700 menn i samme alder. Totalt bor om lag 15 prosent av befolkningen 80 år og eldre på institusjon.

I aldersgruppen 90 år eller eldre bor 38 prosent av kvinnene på institusjon, mens det gjelder 28 prosent av mennene i samme aldersgruppe. Andelen eldre som bor på institusjon er gått ned i alle aldersgrupper de senere årene. Blant personer 90 år eller eldre, bodde nesten 10 prosent færre på institusjon i 2004 enn i 1994. I aldersgruppen mellom 85 og 89 år har andelen som bor på institusjon gått ned fra i overkant av 22 prosent i 1994, til 17 prosent i 2004. Selv de eldste eldre bor dermed i større grad enn tidligere utenfor institusjon. Det er derfor grunn til å anta at institusjonsplassene i økende grad er et tilbud til de sykeste og mest pleietrengende eldre, samtidig som tilbudet om tjenester i hjemmet har økt.

Om lag 162 900 personer er mottakere av de kommunale hjemmetjenestene. Over seks av ti mottakere er kvinner, og det er flest kvinnelige mottakere i alle aldersgrupper

blant eldre. Mens 11 prosent av menn i alderen 75-79 år mottar hjemmetjenester, gjelder det 19 prosent av kvinnene i samme alder. Forskjellen avtar i aldersgruppen 90 år eller eldre, hvor nesten like mange menn som kvinner mottar dette tilbudet (49 prosent av kvinnene og 47 prosent av mennene).

I tillegg til eldre innbyggere, yter pleie- og omsorgstjenesten hjelp til et økende antall personer under 67 år. Tallet på hjemmetjenestebrukere under 67 år er nesten fordoblet de siste ti år, og utgjør nå nesten 1/3 av alle som mottar hjemmetjenester. Årsaken til økningen i andel yngre mottakere er sammensatt, og henger blant annet sammen med ulike reformer i andre deler av helsevesenet, som nedbygging av enkelte typer institusjoner innenfor spesialisthelsetjenesten, for eksempel i forbindelse med HVPU-reformen. Reduksjonen i andel mottakere av pleie- og omsorgstjenester i den eldre delen av befolkningen kan til en viss grad skyldes at de eldste har fått bedre helse. Imidlertid skulle stadig økende gjennomsnittlig levealder tilsi større behov for pleie- og omsorgstjenester de siste leveår.

6.3 Ressursinnsats

Om lag 80 prosent av utgiftene innenfor pleie og omsorg er knyttet til lønn. Mye av økningen i utgiftene kan forklares med opprettelse av nye stillinger. Bare på 1990-tallet har tallet på årsverk i pleie og omsorgssektoren økt med nesten 20 000 årsverk. Andelen kvalifisert helsepersonell innenfor sektoren, for eksempel syke- og hjelpepleiere, er økende. Noe av økningen skyldes at kommunene overtok omsorgen for personer med psykisk utviklingshemming tidlig på 1990-tallet.

Tabell 6.3 Kommunenes netto driftsutgifter til pleie og omsorg 2002-2004. Millioner kroner

	Arter	2002	2003	2004	Endring 02/03 i pst.	Endring 03/04 i pst.
Lønnsutgifter	(010-089)-710	28 102	29 634	30 969	5,5	4,5
Sosiale utgifter*	090-099	8 101	8 027	8 770	-0,9	9,3
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal tjenesteproduksjon	(100-290)-690-790	6 308	6 637	6 343	5,2	-4,4
Kjøp av tjenester som erstatter kommunal tjenesteproduksjon	300-380	3 675	3 902	4 241	6,2	8,7
Overføringsutgifter	400-480	195	209	983	7,3	370,6
Avskrivninger	590	551	644	751	16,8	16,7
Refusjon moms påløpt i driftsregnskapet	729	0	0	-711		
Brutto driftsutgifter		46 932	49 053	51 346	4,5	4,7
Salgsinntekter	600-670	-4 589	-4 836	-5 016	5,4	4,6
Overføringer med krav til motytelse	(700-780)-710-728-729	-1 215	-1 242	-1 854	2,2	49,3
Overføringer uten krav til motytelse	800-895	-275	-265	-867	-3,7	226,8
Inntekter		-6 079	-6 344	-7 782	4,4	22,7
Netto driftsutgifter		40 853	42 709	43 564	4,5	2,0
Netto driftsutgifter per innbygger 67 år og over. 1 000 kr.		67 510	70 789	72 134	4,9	1,9
Netto driftsutgifter per innbygger 80 år og over. 1 000 kr.		199 221	204 168	204 378	2,5	0,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå

* Sosiale utgifter er pensjons- og forsikringsutgifter og arbeidsgiveravgift.

Tabell 6.3 viser utviklingen i netto driftsutgifter til pleie- og omsorgstjenester i kommunene i perioden 2002-2004, inkludert sum utgifter og inntekter samt grupper av arter. Momskompensasjonsordningen innført fra 2004 innebærer isolert sett en

reduksjon i nivået på brutto og netto driftsutgifter i forhold til 2003. Reduksjonen vil være knyttet til at det korrigeres for momskompensasjonen påløpt i driftsregnskapet. For pleie og omsorg beløp denne kompensasjonen seg til 711 millioner kroner i 2004. Denne nye ordningen forklarer også nedgangen i artene 100-290 og økningen i artene 400-480.

I artikkel publisert av SSB 22. august 2005³ redegjøres det for endringer i årsverk innenfor pleie og omsorg. Her tas det forbehold om at statistikken for personellutviklingen er noe usikker. Dette skyldes at årsverksstatistikken mellom 2002 og 2003 ble lagt om fra å være basert på skjema fra kommunene til det som kommunene har meldt til offentlige registre over egne ansatte. Omleggingen til registerbasert statistikk vil på sikt gi bedre grunnlag for å følge personellutviklingen i kommunene.

Tabell 6.4: Årsverk innenfor pleie- og omsorgstjenestene. 1997-2004

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Årsverk i alt, skjema	79 435	82 794	86 370	89 669	91 824	93 690		
Prosentvis endring, skjema	7,7	4,2	4,3	3,8	2,4	2,0		
Årsverk i alt, register	89 700	93 493	97 531	101 256	103 690	105 797	105 883	106 837
Prosentvis endring, register		4,2	4,3	3,8	2,4	2,0	0,1	0,9
Årsverk per bruker	0,47	0,48	0,49	0,50	0,51	0,52	0,52	0,52
Årsverk per 100 innbyggere 80 år og eldre	48,6	49,6	51,3	51,4	51,5	51,6	50,6	50,1

Kilde: SSB

Samlet registerregistrert personellinnsats er økt med om lag 17 000 årsverk fra 1997 til 2004. Personellveksten var sterkest under Handlingsplan for eldreomsorgen i perioden 1998-2001, men har de siste to årene flatet ut. Personelldekningen sett i forhold til det totale antall tjenestemottakere ble styrket i perioden 1998-2001 og er deretter uendret. Personelldekningen målt i forhold til antall innbyggere over 80 år er tilsvarende styrket i perioden 1998-2001, mens den for 2002-2004 er redusert noe. Som et resultat av at institusjonene i større grad har blitt forbeholdt de sykeste, har den gjennomsnittlige pleietyngden per tjenestemottaker økt både for institusjoner og for hjemmesykepleien. Dette gjenspeiles i ressursinnsatsen per bruker.

Av de om lag 107 000 årsverkene som i 2004 ble utført i den kommunale pleie- og omsorgstjenesten, var andelen med helse- og sosialfaglig utdanning i den brukerrettede pleie- og omsorgstjenesten pr. 1. oktober 2004 på 65 prosent, en økning på 1,3 prosentpoeng fra 2003. For sykepleiere har veksten i årsverk i brukerrettet pleie og omsorgstjeneste vært på 5,4 prosent fra 2003 til 2004, mens for hjelpepleiere og omsorgsarbeidere har den tilsvarende veksten vært på 1,6 prosent.

Fra 2001 til 2004 har det vært en økning i tilgangen på hjelpepleiere og omsorgsarbeidere som følge av Kompetansereformen. I St.prp. nr 1 (2005-2006) for Helse- og omsorgsdepartementet vises det til at målet med rekrutteringsplanen om en tilgang på hjelpepleiere/omsorgsarbeidere på 4 500 hvert år ikke vil kunne nås uten økning i den ordinære søkningen til helse- og sosialfagene. Søkningen for 2003 til helse- og sosialfagene tyder på at økningen fortsetter, og at søkningen til VKI hjelpepleier-/omsorgsarbeider også er økende.

³ http://www.ssb.no/magasinet/slik_lever_vi/art-2005-08-22-01.html

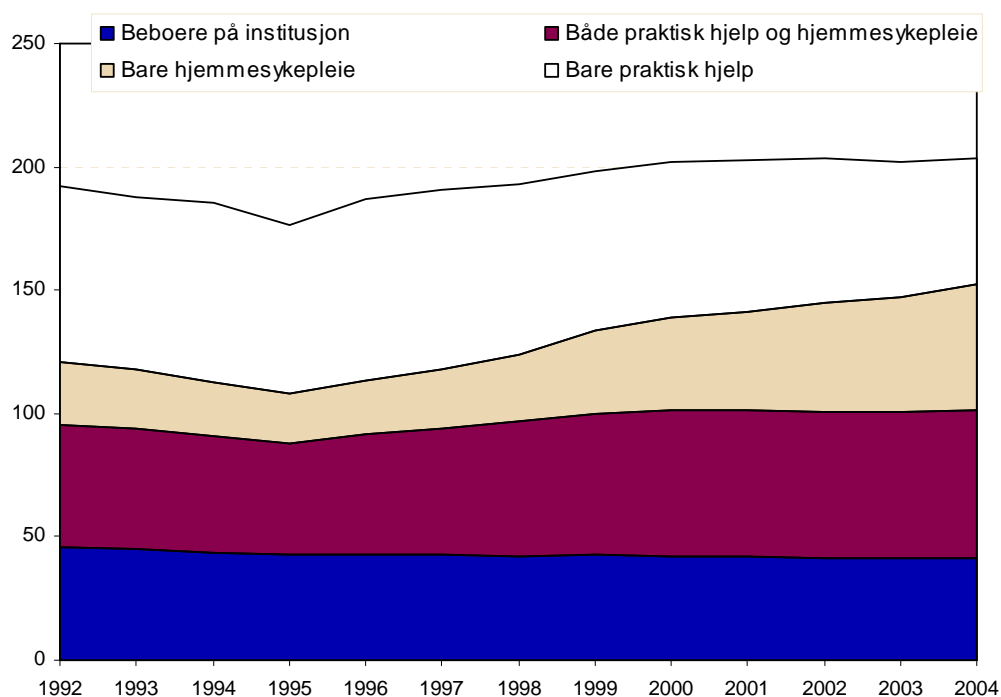
SSBs sysselsettingsstatistikk viser at ca. 2 prosent av alle hjelpepleierne og omsorgsarbeiderne årlig går ut i attføring eller uføretrygd. Dette er dobbelt så høy rate som for sykepleierne. Fra 2003 til 2004 var det en nedgang i sykefraværet på 25 prosent i den brukerrettede pleie- og omsorgstjenesten. Reduksjon i sykefraværet vil i noen grad gi økt personellinnsats i tjenesten. Sykefraværet i pleie- og omsorgsyrkene er fortsatt høyere enn i andre yrker og avgangen til attføring/uføre er fortsatt høy i hjelpepleier/omsorgsarbeideryrket. SSB-tall viser at antall sysselsatte hjelpepleiere i pleie og omsorgstjenester med liten stillingsbrøk (under 19 timer i uka) er på 31 prosent. Tilsvarende tall for sykepleiere er på 22,6 prosent.

6.4 Produksjon av pleie- og omsorgstjenester

I 2004 utgjorde de kommunale pleie- og omsorgstjenestene en tredjedel av de kommunale budsjettene. Det ble utført om lag 107 000 årsverk og mer enn 200 000 personer mottok tjenester. 40 600 personer mottar tjenester i institusjon, og over 161 000 mottar tjenestetilbud fra pleie og omsorgstjenestene i eget hjem eller i omsorgsbolig.

Hjemmetjenestene deles inn i hjemmesykepleie og praktisk bistand. I figur 6.2 under fremkommer det blant annet at det har skjedd store endringer når det gjelder disse tjenestene. Mens det for ti år siden var over tre ganger så mange mottakere av kun praktisk bistand som av kun hjemmesykepleie, er tallene i 2004 tilnærmet like med i overkant av 51 000 mottakere. Andelen som mottar både hjemmesykepleie og praktisk bistand har vært stabil på rundt en tredjedel av det totale antall hjemmetjenestemottakere siden årtusenskiftet. Både for institusjoner og hjemmetjenester har det altså i perioden skjedd en forskyvning i retning av de mer helserettede tjenestene.

Figur 6.2: Mottakere av pleie- og omsorgstjenester, etter type tjeneste. 1992-2004

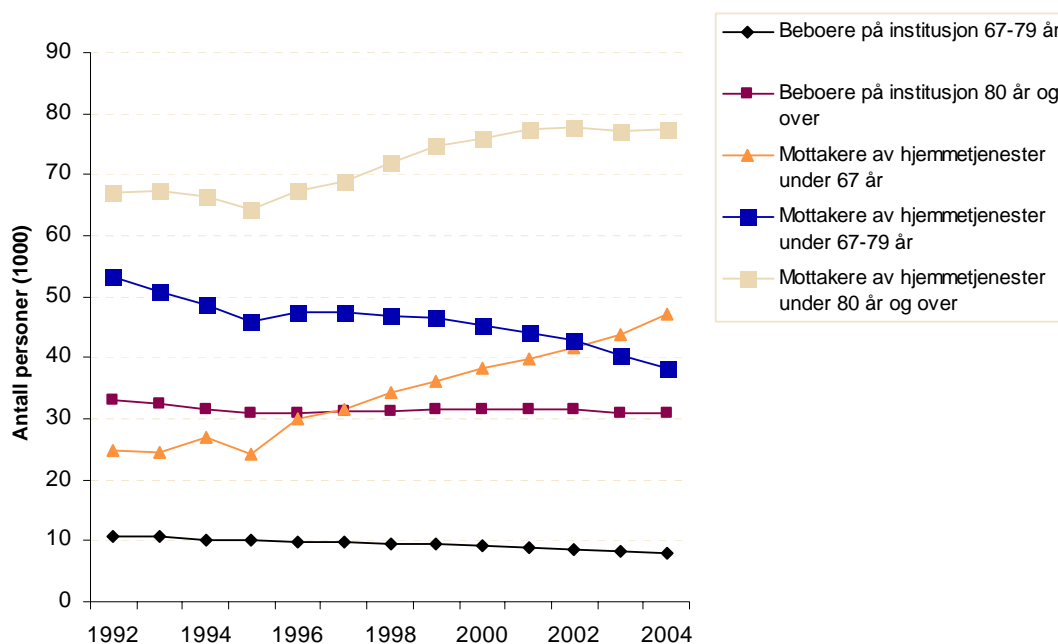

Kilde: SSB

Antall mottakere av kun hjemmesykepleie har økt fra drøyt 44 000 i 2002, til vel 51 000 i 2004. Drøyt 60 000 mottar en kombinasjon av hjemmesykepleie og praktisk bistand. Økningen i antall mottakere av hjemmesykepleie og nedgangen i tallet på mottakere av praktisk bistand er en utvikling som har pågått siden slutten av 1990-tallet. Nedgangen i plasser i aldershjem og satsingen på omsorgsboliger kan forklare noe av økningen i mottakere av hjemmesykepleie⁴. Figur 6.3 under viser beboere på institusjon og mottakere av hjemmetjenester fordelt etter alder.

⁴ Se også omtale i avsnitt 6.4.1

Figur 6.3: Beboere på institusjon og mottakere av hjemmetjenester fordelt etter alder. 1992-2004

Kilde: SSB

Av figuren fremkommer det at tallet på hjemmetjenestemottakere under 67 år har økt fra vel 31 000 i 1997 til nesten 47 000 i 2004. Dette utgjør nesten hele den samlede økningen i tallet på mottakere i perioden. I noen grad avspeiler dette forhold knyttet til alderssammensetningen i befolkningen. Holdt sammen med årsverksveksten i hjemmetjenesten, indikerer dette en sterkere konsentrasjon om brukere med omfattende behov for bistand, mens terskelen for å motta hjelp kan ha blitt noe høyere. Samtidig som det er blitt færre beboere på institusjon og flere mottakere av hjemmesykepleie de senere årene, har det også blitt flere eldre personer i Norge (se tabell 6.2). Nesten halvparten blant de som er 80 år eller eldre, er brukere av hjemmetjenester.

Veksten i hjemmesykepleie kan være en indikasjon på at det har blitt flere tynge mottakere som en følge av nedbyggingen av institusjonene. Endringene gjenspeiler ønsker og politikk som har blitt ført – institusjonsopphold er i økende grad blitt forbeholdt de mest pleietrengende. I Samfunnsspeilet nr. 4 2005, understrekes det av SSB at det samtidig er mulig at pasienter overføres tidligere fra sykehusene, og særlig at de minst pleietrengende i aldershjem flyttes over i hjemmesykepleie. Mens hjemmesykepleie og de mest nødvendige formene for praktisk bistand er gratis for mottaker, kan kommunene ta seg betalt for ikke-lovpålagt praktisk bistand som rengjøring, matombringning og trygghetsalarm. Dette kan ha medvirket til at færre mottar praktisk bistand.

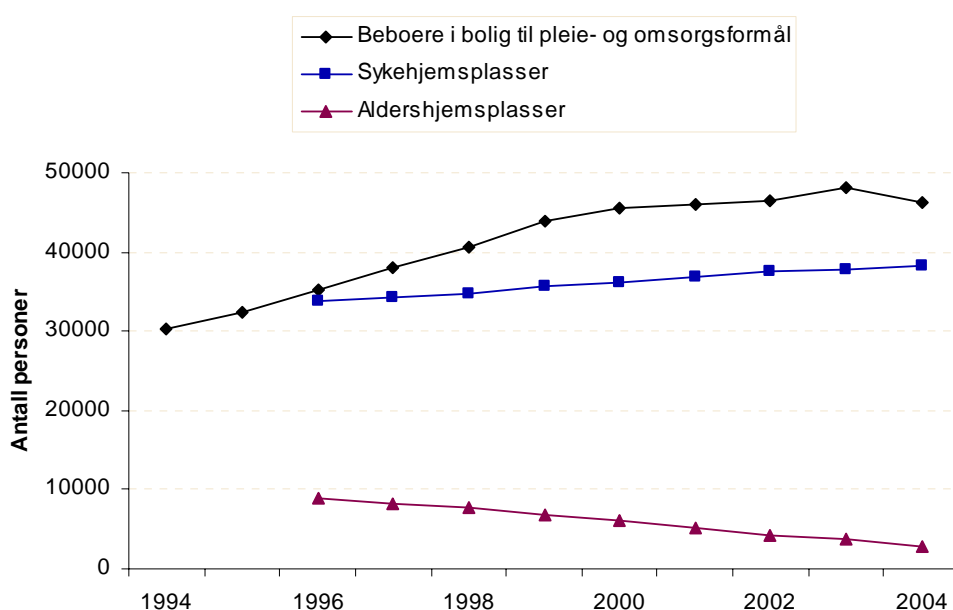
6.4.1 Institusjoner og tilrettelagte boliger

Det har lenge vært et mål at hjelpetrengende skal kunne bo lengst mulig i sitt eget hjem, og ikke måtte flytte på grunn av hjelpebehov. Dette omfatter også boliger kommunen disponerer til pleie- og omsorgsformål og som i ulik grad er tilpasset personer med bevegelseshemming. I tillegg til omsorgsboliger er dette blant annet trygdeboliger og serviceboliger. Dette er boliger som hjelpetrengende selv disponerer

og betaler husleie for. Rett til tjenester etter helse- og sosiallovgivningen knyttes til hjelpebehov og ikke til hvor man bor.

Omsorgsboliger har spesifikke krav til størrelse og innredning, der det også skal være mulighet for heldøgns pleie og omsorg dersom beboeren i perioder har behov for dette. Kommunene benytter omsorgsboliger til mennesker med ulike funksjonshemninger. De fleste bruker også omsorgsboligen som en mellomløsning mellom opprinnelig bolig og sykehjem i omsorgstilbudet til eldre. Enkelte kommuner har imidlertid tilrettelagt omsorgsboliger som et alternativ til sykehjem for både unge og eldre. Det bodde om lag 46 200 beboere i boliger til pleie- og omsorgsformål i 2004. Dette er illustrert i figur 6.4.

Figur 6.4: Antall beboere i bolig til pleie- og omsorgsformål og antall syke- og aldershjemsplasser

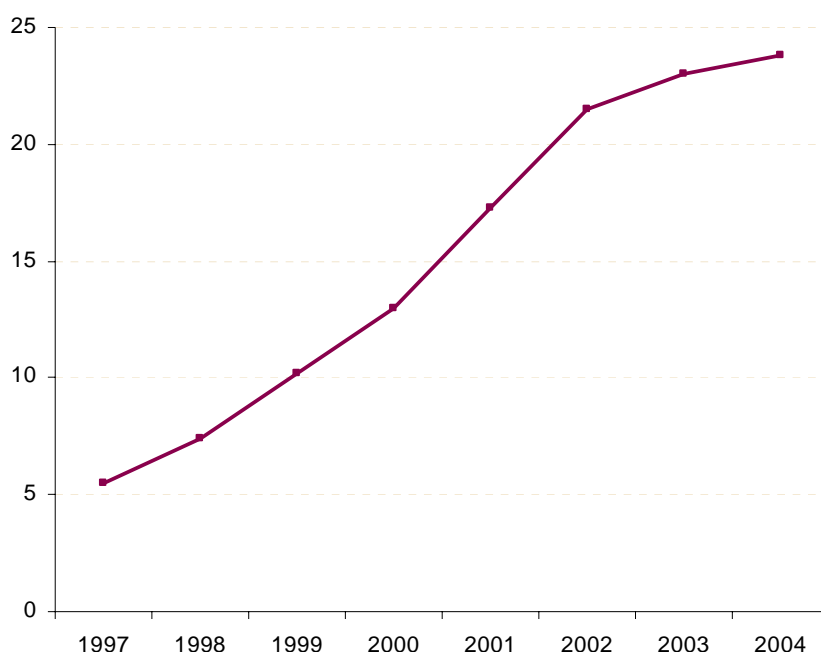

Kilde: SSB

Figur 6.4 viser samtidig at det har vært en forsiktig vekst med om lag 4 000 sykehjemsplasser i perioden 1997 til 2004, mens antall aldershjemsplasser er betydelig redusert. Ved utgangen av 2004 var det dessuten mer enn 6.500 sykehjemsplasser med tilskudd fra Husbanken som foreløpig ikke er ferdig bygd. Videre har det betydning for den samlede utviklingen at mange kommuner også yter heldøgns omsorgstjenester i omsorgsboliger. Utviklingen i eldreomsorgen må derfor vurderes ut fra det samlede tilbudet i både sykehjem og omsorgsboliger.

Omsorgsboliger ble første gang registrert i pleie og omsorgsstatistikken i 1997, og antall omsorgsboliger er mer enn firedoblet fra 1997 til 2004. I 2004 fantes det om lag 23 800 omsorgsboliger. Boligene som brukes til pleie- og omsorgsformål er det feltet innenfor pleie og omsorg som har hatt størst vekst de siste årene.

Figur 6.5: Antall omsorgsboliger. 1997-2004. Antall i 1 000.

Kilde: SSB

6.5 Dekningsgrader

Rettigheter på tjenester etter den kommunale helse- og sosiallovgivningen bestemmes ikke ut fra boform, men ut fra hvilket hjelpebehov den enkelte har. Så lenge kravene til tjenestene er like, får det mindre betydning hvor tjenestene ytes. Dekningsgraden av heldøgns tjenestetilbud er derfor ikke avhengig av tallet på institusjonsplasser eller omsorgsboliger. Det avgjørende er om kommunen har tilstrekkelig og faglig kvalifisert bemanning som er organisert slik at hjelp er tilgjengelig på kort varsel.

Tabell 6.5 Botilbud til pleie og omsorgsformål. Utvikling i dekningsgrader for årene 1997-2004

Bolig/institusjon	1997	2002	2003	2004
Plasser i sykehjem per 100 innbyggere 80 år og over	18,6	18,3	18,1	17,9
Plasser i aldershjem per 100 innbyggere 80 år og over	4,5	2,3	1,8	1,4
Andel av rommene i alders- og sykehjem som er enerom	83,1	89,2	91,4	93,0
Boliger til pleie- og omsorgsformål per 100 innbyggere 80 år og over	21,7	24,3	23,9	22,1
Av disse: Antall omsorgsboliger per 100 innbyggere 80 år og over	2,9	9,2	11,0	11,2
Samlet antall plasser i sykehjem, aldershjem og omsorgsboliger per 100 innbyggere 80 år og over	26,0	30,9	30,9	30,5

Kilde: SSB

Tallet på omsorgsboliger har som tidligere nevnt økt sterkt de siste årene. Det har også vært en jevn vekst i tallet på sykehjems plasser fram til 2002, mens aldershjems plasser er redusert. Standard og kvalitet er samtidig rustet kraftig opp gjennom Handlingsplan for eldreomsorgen. Eneromsdekningen er nå oppe på 93 prosent. Dekningsgraden for omsorgsboliger har økt fra tre til 11 per 100 innbyggere 80 år og over, mens den er redusert fra fem til under to for aldershjem i perioden 1997-2004.

Sykehjemsdekningen har vært noenlunde stabil de siste årene. Tallet på sykehjems plasser har med andre ord økt om lag med veksten i antall eldre. Halvparten av sykehjemmene er enten fullmodernisert eller nybygd i perioden 1997-2004, eneromsreformen er gjennomført og antall plasser har vokst med om lag 4 000. De gamle aldershjemmene er i stor grad nedlagt og erstattet av omsorgsboliger med hjemmetjenester.

Tabell 6.6 under, viser dekningsgrader i pleie- og omsorgssektoren for kommunene gruppert etter innbyggertall.

Tabell 6.6 Dekningsgrader i pleie- og omsorgssektoren. Kommunene gruppert etter innbyggertall. Foreløpige tall 2004.

Innbyggertall	(N)	Andel innbyggere 67 år og over som er beboere i bolig til pleie- og omsorgsformål	Andel innbyggere 67 år og over som er brukere av hjemmetjenesten	Andel innbyggere 80 år og over som er brukere av institusjonsplass
0 – 1 000	19	6,0	23,4	23,3
1 000 – 2 000	68	6,8	23,6	20,1
2 000 – 3 000	59	6,6	22,9	17,7
3 000 – 4 000	40	6,4	21,6	16,0
4 000 – 5 000	34	7,2	22,5	13,5
5 000 – 10 000	84	6,5	20,7	14,7
10 000 – 20 000	58	5,5	17,9	13,3
20 000 – 50 000	33	6,1	17,8	12,5
Over 50 000	12	3,1	18,3	14,6
Landet	407	5,2	19,1	14,3

Kilde: SSB

Av tabell 6.6 framgår det at andelen innbyggere som er mottakere av pleie og omsorgstjenester er avtakende med økende folketall. Dette gjelder både når man ser på andel innbyggere over 67 år som er brukere av hjemmetjenesten og andel innbyggere over 80 år som er brukere av institusjonsplass. Når det gjelder andelen innbyggere 67 år og over som er beboere i bolig til pleie og omsorgsformål ser det ikke ut til å være like klar sammenheng mellom denne og kommunenes folketall. Det er likevel i de største kommunene, kommunene med mer enn 50 000 innbyggere, vi finner den laveste andelen med 3,1 prosent.

Tabell 6.7: Dekningsgrader i pleie- og omsorgssektoren. Kommunene gruppert etter nivå på utgiftskorrigerte frie inntekter i forhold til landsgjennomsnittet. Foreløpige tall 2004.

Utgiftskorrigerte frie inntekter i forhold til landsgjennomsnittet	(N)	Andel innbyggere 67 år og over som er beboere i bolig til pleie- og omsorgsformål	Andel innbyggere 67 år og over som er brukere av hjemmetjenesten	Andel innbyggere 80 år og over som er brukere av institusjonsplass
Over 150%	23	5,9	24,4	19,2
120-150%	53	5,6	23,7	20,1
110-120%	44	7,6	22,3	18,0
105-110%	43	2,6	19,3	15,4
100-105%	60	5,3	18,6	15,4
95-100%	91	5,7	18,6	13,6
Under 95%	93	6,0	18,6	12,7
Landet	407	5,2	19,1	14,3

Kilde: SSB

Tabell 6.7 viser dekningsgrader i pleie- og omsorgssektoren, hvor kommunene er gruppert etter nivå på utgiftskorrigerte frie inntekter i forhold til landsgjennomsnittet. Av tabellen framkommer det at andelen eldre som er brukere av hjemmetjenester og institusjonsplass generelt øker med kommunenes inntektsnivå. Heller ikke kommunenes inntektsnivå ser ut til å ha klar sammenheng med andelen innbyggere som er beboere i bolig til pleie og omsorgsformål.

Andelen innbyggere over 80 år som bruker institusjonsplass er i disse to siste tabellene 6.6 og 6.7 en del lavere enn antall plasser per innbygger i samme aldersgruppe i tabell 6.5, som viser antall plasser i institusjoner målt i forhold til innbyggere over 80 år. Hovedårsaken til dette er at en del av beboerne på institusjoner er yngre enn 80 år.

7 Sysselsetting i offentlig forvaltning og næringsvirksomhet i 2003 og 2004

Sammendrag

I kapittel 7 benyttes Statistisk sentralbyrås registerbaserte sysselsettingsstatistikk for å studere hvordan sysselsettingen i offentlig forvaltning og i næringsvirksomhet fordeler seg på kjønn, hel- og deltidsarbeid og bostedkommune. Datamaterialet er fordelt på kommunal, fylkeskommunal og statlig forvaltning, mens resten av sysselsettingen omfatter kommuneforetakene og øvrig næringsvirksomhet.

Sysselsettingen økte med 14 000 personer fra 4. kvartal 2003 til 4. kvartal 2004. Dette tilsvarer en økning på 0,6 prosent. Den største delen av oppgangen fant sted i næringsvirksomheten inkludert kommuneforetakene. Antall sysselsatte i kommunene økte med 2 533 personer. I fylkeskommunene gikk sysselsettingen ned med 2 939 personer, og har sammenheng med at staten har overtatt ansvaret for barne- og familievernet samt rusomsorgen.

33 prosent av alle sysselsatte kvinner arbeider i kommunesektoren. Sammenliknet med andre sektorer er andelen kvinnelige sysselsatte svært høy i kommunesektoren. I kommunene er 78 prosent av alle sysselsatte kvinner, mens de i fylkeskommunene utgjør 55 prosent. Til sammenligning utgjør kvinnene henholdsvis 38 og 58 prosent i næringsvirksomheten og statsforvaltningen.

Kvinner arbeider generelt mer deltid enn menn. Fordi kommunesektoren sysselsetter så mange kvinner, er andelen deltidsarbeidende høyere i kommunesektoren enn i øvrige sektorer. 51 prosent av de kvinnelige sysselsatte i kommunene arbeider deltid, mens tilsvarende tall for statsforvaltningen og næringsvirksomheten er på henholdsvis 29 og 41 prosent.

Andelen som er sysselsatt i kommunal sektor øker jo mindre kommunen er i innbyggertall. Blant de sysselsatte bosatt i kommuner med færre enn 3 000 innbyggere arbeider 28 prosent i kommunen, mens tilsvarende tall for kommuner med mer enn 50 000 innbyggere er bare 14 prosent.

Boks 7.1 Om statistikkgrunnlaget

Statistikken i dette kapitlet bygger på Statistisk sentralbyrås registerbaserte sysselsettingsstatistikk. Dataene er basert på flere ulike registre der de viktigste er Rikstrygdeverkets arbeidstakerregister, Skattedirektoratets lønns- og trekkoppgaverregister og selvangivelsesregister, registeret over vernepliktige fra Vernepliktsverket, registeret over sivilarbeidere fra Siviltjenesteadministrasjonen og Enhets/Bedrifts- og foretaksregisteret.

Sysselsatte er definert som antall lønnstakere og selvstendig næringsdrivende i alderen 16-74 år som utførte arbeid av minst én times varighet på referansetidspunktet, og personer som har et slikt arbeid, men som var midlertidig fraværende på grunn av sykdom, ferie, lønnet permisjon eller lignende. For sysselsatte med flere arbeidsforhold i referanseuken, blir bare hovedarbeidsforholdet medregnet. Definisjonen av sysselsatte personer benyttet i Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) og nasjonalregnskapet tilsvarer definisjonen i registerstatistikken. Dette betyr at samlet sysselsetting vil være tilnærmet lik i alle statistikkene.

Registerstatistikken viser noe lavere sysselsettingstall enn nasjonalregnskapet, noe som blant annet skyldes at nasjonalregnskapet også inkluderer utenlandske lønnstakere i innenlandsk produksjonsaktivitet, herunder utenlandske sjømenn på norskeide skip. I sysselsettingsberegningene for offentlig forvaltning i nasjonalregnskapet er det benyttet en indirekte metode med omregning av lønnskostnader fra offentlige regnskaper til årsverkstall og sysselsatte personer. Ved avstemning av samlet sysselsetting utnytter nasjonalregnskapet hovedsakelig informasjon fra AKU.

Kommuneforetak består av kommunal forretningsdrift og selvstendige kommuneforetak, og omfatter forvaltningsbedrifter som er næringsrettet (f.eks. havnekasser, kinoer, kommunale skoger). Ifølge SSBs institusjonelle sektorgruppering defineres kommunal forretningsdrift som foretak med eget særregnskap som er en del av kommunene eller fylkeskommunene og egne juridiske selskaper hvor kommunene eller fylkeskommunene har ubegrenset økonomisk ansvar.

Selvstendige kommuneforetak er kommunale og fylkeskommunale aksjeselskaper, interkommunale selskaper (IKS) regulert i lov om interkommunale selskaper, samt andre kommunale/fylkeskommunale selskaper med egen juridisk status og begrenset økonomisk ansvar.

7.1 Samlet sysselsetting etter sektor og kjønn

Tabell 7.1 gir en oversikt over sysselsettingen de siste fem årene fordelt på ulike sektorer, mens tabell 7.2 viser den prosentvise endringen i antall sysselsatte fra samme periode året før.

Tabell 7.1 Sysselsatte 16-74 år fordelt på sektor. 4. kvartal 2000 – 4. kvartal 2004

	Antall sysselsatte				
	4. kv. 2004 ¹	4. kv. 2003	4. kv. 2002 ²	4. kv. 2001	4. kv. 2000
I alt	2 274 000	2 260 000	2 267 000	2 275 000	2 262 000
Kommunesektoren	488 311	483 098	468 285	556 492	549 458
Kommuner ³	404 119	401 586	389 751	403 148	397 047
Fylkeskommuner	40 338	43 277	42 744	114 651	118 257
Kommuneforetak	43 854	38 235	35 790	38 693	34 154
Statsforvaltningen	246 775	243 656	240 176	152 405	154 961
Annen næringsvirksomhet ⁴	1 538 914	1 533 246	1 558 539	1 566 103	1 557 581

¹Fra 2004 er barne- og familievernet og rusomsorgen overført fra kommune- til statsforvaltningen.

²Fra 2002 er spesialhelsestjenesten overført fra kommune- til statsforvaltningen.

³Oslo er både kommune og fylkeskommune, men i sysselsettingsstatistikken inngår Oslo i kommunal sektor.

⁴Ekskl. kommuneforetakene

Tabell 7.2 Prosentvis endring i antall sysselsatte fra 4. kvartal året før

	Prosentvis endring			
	4. kv. 2004	4. kv. 2003	4. kv. 2002	4. kv. 2001
I alt	0,6	-0,3	-0,4	0,6
Kommunesektoren	1,1	3,2	-15,9	1,3
Kommuner	0,6	3,0	-3,3	1,5
Fylkeskommuner	-6,8	1,2	-62,7	-3,0
Kommuneforetak	14,7	6,8	-7,5	13,3
Statsforvaltningen	1,3	1,4	57,6	-1,6
Annen næringsvirksomhet	0,4	-1,6	-0,5	0,5

Tabell 7.3 viser hvordan antall sysselsatte fordeler seg på sektorer og kjønn i 4. kvartal 2004.

Tabell 7.3 Sysselsatte 16-74 år fordelt på sektor og kjønn. 4. kvartal 2004

	Sysselsatte i alt			Andel etter kjønn		Andel etter sektor		
	I alt	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt	2 274 000	1 199 188	1 074 812	52,7	47,3	100	100	100
Kommunesektoren	488 311	136 812	351 499	28,0	72,0	21,5	11,4	32,7
Kommuner	404 119	87 609	316 510	21,7	78,3	17,8	7,3	29,4
Fylkeskommuner	40 338	18 078	22 260	44,8	55,2	1,8	1,5	2,1
Kommuneforetak	43 854	31 125	12 729	71,0	29,0	1,9	2,6	1,2
Statsforvaltningen	246 775	103 624	143 151	42,0	58,0	10,9	8,6	13,3
Annen næringsvirksomhet	1 538 914	958 752	580 162	62,3	37,7	67,7	80,0	54,0

Ifølge foreløpige registerbaserte sysselsettingstall var det 2 274 000 sysselsatte personer i Norge i 4. kvartal 2004. Av disse arbeider 30 prosent i offentlig forvaltning, mens resterende 70 prosent arbeider innenfor næringsvirksomheten medregnet kommuneforetakene.

I kommunesektoren var det i alt 488 311 sysselsatte personer, og dette utgjør 22 prosent av totalt antall sysselsatte i landet. Disse personene fordeler seg på kommunene med om lag 404 000 sysselsatte, fylkeskommunene som sysselsetter omtrent 40 000 personer og kommuneforetakene med nær 44 000 sysselsatte. Som andel av alle sysselsatte tilsvarende dette 18 prosent i kommunene og 2 prosent i henholdsvis fylkeskommunene og kommuneforetakene.

Registerstatistikken viser at 33 prosent av de kvinnelige sysselsatte arbeider i kommunesektoren, mens tilsvarende andel for menn er 11 prosent. Hele 80 prosent av mannlige

sysselsatte arbeider i næringsvirksomheten ekskludert kommuneforetakene. 54 prosent av kvinnene arbeider i denne sektoren.

De sysselsatte fordeler seg på 1 074 812 kvinner og 1 199 188 menn. Det er store forskjeller i hvordan sysselsettingen fordeler seg på kjønn innenfor de ulike sektorene. I hele kommunesektoren er 72 prosent av de ansatte kvinner. Det er spesielt i kommunene andelen av kvinner er størst, der de utgjør 78 prosent av alle sysselsatte. I fylkeskommunene er tilsvarende andel 55 prosent. Innenfor kommuneforetakene utgjør kvinnene bare 29 prosent av de sysselsatte, mens det i næringsvirksomheten er 38 prosent kvinnelige sysselsatte.

Tabell 7.4 Endring i antall sysselsatte fra 4. kvartal 2003 til 4. kvartal 2004 fordelt på sektor og kjønn

	Endring i antall sysselsatte			Endring i prosent		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt	14 000	7 483	6 517	0,6	0,6	0,6
Offentlig forvaltning	2 712	-1 516	4 228	0,4	-0,7	0,9
Kommuner	2 533	704	1 829	0,6	0,8	0,6
Fylkeskommuner	-2 939	-1 026	-1 913	-6,8	-5,4	-7,9
Statsforvaltningen	3 118	-1 194	4 312	1,3	-1,1	3,1
Kommuneforetak	5 618	4 387	1 231	14,7	16,4	10,7
Annen næringsvirksomhet	5 670	4 612	1 058	0,4	0,5	0,2

Registerstatistikken viser at antall sysselsatte i Norge gikk opp med 0,6 prosent fra 4. kvartal 2003 til 4. kvartal 2004, eller en økning på 14 000 personer. I offentlig forvaltning var det 2 712 flere sysselsatte i 4. kvartal 2004 enn i samme kvartal året før. Dette er en økning på 0,4 prosent.

I kommunene økte sysselsettingen med 0,6 prosent, og de kvinnelige sysselsatte stod for en stor del av økningen. Det er hovedsakelig næringen for helse- og sosialtjenester som står for sysselsettingsveksten i kommunene, mens grunnskolene og kommunal administrasjon har færre sysselsatte i 4. kvartal 2004 sammenliknet med samme periode året før. Flere kommuner har opprettet kommuneforetak som erstatning for kommunal tjenesteproduksjon. Tabell 7.4 viser at antall sysselsatte i kommuneforetakene økte med 5 618 personer, en vekst på 14,7 prosent.

Sysselsettingen i fylkeskommunene gikk ned med 6,8 prosent i 4. kvartal 2004, noe som utgjør 2 939 personer. Dette har sammenheng med at staten overtok arbeidsgiveransvaret for fylkeskommunalt ansatte da oppgavene innenfor barne- og familievernsområdet, samt rusomsorgen ble overført til staten fra 1. januar 2004. Tabell 7.4 viser at sysselsettingen i statsforvaltningen økte med 1,3 prosent, der antall kvinner økte med 4 312 personer, mens mannlige sysselsatte ble redusert med 1 194 personer.

Omtrent 40 prosent av den totale sysselsettingsveksten fant sted i sektoren for annen næringsvirksomhet. Antall sysselsatte økte med 5 670 personer, hvorav menn utgjorde den største delen.

7.2 Sysselsatte etter arbeidstid

Tabell 7.5 gir en oversikt over hvordan omfanget av deltid varierer mellom sektorer og kjønn. Deltid defineres som ukentlig arbeidstid på 29 timer eller mindre.

Tabell 7.5 Sysselsatte 16-74 år fordelt på sektor, kjønn og heltid/deltid 4. kvartal 2004

	Sysselsatte i alt			Arbeidstid		Arbeidstid etter kjønn			
	I alt	Heltid	Deltid	Heltid	Deltid	Menn		Kvinner	
				Heltid	Deltid	Heltid	Deltid	Heltid	Deltid
I alt	2 274 000	1 624 008	649 992	71,4	28,6	83,9	16,1	57,5	42,5
Kommunesektoren	488 311	281 075	207 236	57,6	42,4	76,3	23,7	50,3	49,7
Kommuner	404 119	217 179	186 940	53,7	46,3	72,3	27,7	48,6	51,4
Fylkeskommuner	40 338	29 839	10 499	74,0	26,0	82,7	17,3	66,9	33,1
Kommuneforetak	43 854	34 057	9 797	77,7	22,3	83,8	16,2	62,7	37,3
Statsforvaltningen	246 775	194 299	52 476	78,7	21,3	89,8	10,2	70,8	29,2
Annen næringsvirksomhet	1 538 914	1 148 634	390 280	74,6	25,4	84,3	15,7	58,6	41,4

I følge registerstatistikken arbeidet 29 prosent av alle sysselsatte deltid i 4. kvartal 2004. Av alle sysselsatte i kommunene arbeidet 46 prosent deltid, og kommunene har dermed den største andelen av deltidsansatte. I fylkeskommunene har 26 prosent av de sysselsatte deltidsstillinger. Deltidsandelen er lavest i kommuneforetakene og i statsforvaltningen med henholdsvis 22 og 21 prosent. I næringsvirksomheten arbeidet 25 prosent av de sysselsatte deltid.

Tabell 7.5 viser at deltidsarbeid er mer vanlig blant kvinner enn blant menn. Nær 43 prosent av alle sysselsatte kvinner arbeidet deltid, mot bare 16 prosent av mennene. Det er mer vanlig både blant kvinner og menn å arbeide deltid i kommunene enn i de øvrige sektorene. Av de kvinnelige ansatte i kommunene arbeidet 51 prosent deltid, mens den tilsvarende andelen for menn var 28 prosent. Ser vi på hele kommunesektoren under ett, arbeidet halvparten av kvinnene deltid, mens deltidsandelen for menn var 24 prosent.

På landsbasis økte antall sysselsatte på både heltid og deltid med henholdsvis 0,5 prosent og 0,8 prosent i forhold til 4. kvartal 2003. Antallet sysselsatte på heltid i kommunene ble redusert med 0,1 prosent, mens det var 1,5 prosent flere deltidsansatte i 4. kvartal 2004. Antall mannlige ansatte på heltid i kommunene ble redusert med 0,8 prosent, mens det var 5,2 prosent flere deltidsansatte menn. Blant de deltidsansatte kvinnene i kommunene var det en økning på 0,9 prosent fra 4. kvartal 2003, noe som tilsvarer omtrent 1 500 personer. Det var 323 flere heltidsansatte kvinner, eller en økning på 0,2 prosent fra året før.

7.3 Sysselsetting etter kommunestørrelse

Tabell 7.6 viser hvordan sysselsettingen fordeler seg mellom ulike sektorer avhengig av størrelse på bostedskommune.

Det fremgår av tabellen at andelen sysselsatte som arbeider i kommunen er stadig større desto færre innbyggere det er i kommunen. Av alle sysselsatte bosatt i kommuner med under 3 000 innbyggere, arbeider over en fjerdedel i kommunal sektor. Av alle kommuner har Bjarkøy den største sysselsettingsandelen i kommunal sektor med 44 prosent av alle sysselsatte, tett fulgt av Kvæfjord og Gratangen kommune med henholdsvis 43 og 41 prosent. Dersom man sammenlikner de ulike landsdelene, arbeider størst andel av de sysselsatte i kommunene i Nord-Norge og Hedmark og Oppland der de kommunalt ansatte utgjør henholdsvis 23 og 21 prosent.

Tabell 7.6 Sysselsatte fordelt etter sektor og størrelse på bostedskommune.
Andel i prosent av sysselsatte i alt i 4. kvartal 2004.

	Kommuner ¹	Fylkes- kommuner	Stats- forvaltningen	Kommune- foretak	Nærings- virksomhet	I alt
Hele landet	17,8	1,8	10,9	1,9	67,7	100,0
Over 50 000 innb	13,9	1,3	14,4	1,4	69,0	100,0
20-50 000 innb	16,9	2,1	11,4	1,7	67,8	100,0
10-20 000 innb	18,2	2,1	9,7	2,1	67,9	100,0
5-10 000 innb	21,1	2,1	7,5	2,4	66,9	100,0
3-5 000 innb	23,6	1,8	6,2	2,5	65,9	100,0
Under 3 000 innb	27,7	1,5	5,3	3,1	62,4	100,0

¹Oslo inngår i kommunal sektor

Et motsatt mønster enn i kommunene fremkommer dersom man ser på andelen sysselsatte i statsforvaltningen, der det per 4. kvartal 2004 er flere som jobber i statsforvaltningen jo flere innbyggere bostedskommunen har. I kommuner med over 50 000 innbyggere arbeidet 14 prosent i statsforvaltningen. I denne gruppen av kommuner hadde Tromsø den største andelen av de sysselsatte i statsforvaltningen, med 24 prosent. Det er små variasjoner i fylkeskommunal sektor og kommuneforetakene.

Næringsvirksomheten har lavest andel av de sysselsatte som er bosatt i kommuner med færre enn 3000 innbyggere, og størst andel av de som er bosatt i kommuner med flere enn 50 000 innbyggere. I kommunene Tjeldsund og Kvæfjord er sysselsettingsandelen innenfor næringsvirksomheten lavest med 42 prosent, mens Bjerkreim, Klepp og Sola kommune ligger på topp med en sysselsettingsandel på 78 prosent.

8 Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2004

Sammendrag

I dette kapitlet presenteres beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på KOSTRA-data for 2004. Produksjonsindeksen er et samlemål for kommunenes tjenesteproduksjon basert på produksjonsindikatorer for de ulike sektorer. Den produksjonsindeksen som beregnes her omfatter barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern og sosialkontortjenester. I tråd med resultatene fra tidligere år viser analysene en klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser. Kommuner med høy korrigert inntekt har gjennomgående høyere produksjon enn kommuner med lav korrigert inntekt. Små kommuner og kommuner i Nord-Norge har også gjennomgående høy verdi på produksjonsindeksen. For de fleste kommuner er verdien på produksjonsindeksen for den enkelte kommune preget av stabilitet over tid.

Variasjonen i produksjonsindeks kommunene imellom avhenger av hvordan produksjonen måles. Dersom elevprestasjoner benyttes som produksjonsindikator i grunnskolen i stedet for årstimer, blir variasjonen i produksjon mindre. Det har sammenheng med at årstimer per elev har begrenset effekt på elevprestasjonen, slik at elevprestasjonene varierer mindre enn årstimer per elev.

8.1 Innledning

Utvalget har i tidligere rapporter (høst 2001-2004) presentert beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på KOSTRA-data for årene 2000-2003. Produksjonsindeksen er et samlemål på kommunenes tjenesteproduksjon basert på indikatorer for tjenestetilbudet for de ulike sektorer. I dette kapitlet presenteres oppdaterte beregninger av produksjonsindeksen basert på data for 2004. Oppbyggingen av produksjonsindeksen beskrives i kapittel 8.2, mens grupperingsanalyser (for kommunene gruppert etter inntektsnivå, antall innbyggere og fylke) presenteres i kapittel 8.3.

I forhold til tidligere rapporter gjøres det her to utvidelser. For det første beregnes det en alternativ produksjonsindeks for grunnskolen hvor elevprestasjoner (målt ved standpunktkarakterer) benyttes som produksjonsindikator i stedet for årstimer. Den alternative produksjonsindeksen presenteres i kapittel 8.4. Den andre utvidelsen utnytter at produksjonsindeksen nå er beregnet for flere år, slik at det er meningsfylt å foreta sammenlikninger over tid. Kapittel 8.5 analyser hvordan produksjonsindeksen varierer over tid.

8.2 Oppbygging av produksjonsindeksen

Produksjonsindeksen er ment å være et mål på kommunens samlede tjenesteproduksjon, og et slikt mål, hvor tjenesteproduksjonen i ulike sektorer vektet sammen, kan være et nyttig supplement til mer detaljerte studier av tjenesteproduksjonen i enkeltsektorer. Eksempelvis vil produksjonsindeksen være mindre følsom for forskjeller i prioritering enn produksjonsindikatorer for de enkelte tjenester. Det vises til utvalgets rapport fra november 2001 for en prinsipiell diskusjon av egenskaper ved produksjonsindekser.

Den produksjonsindeksen som beregnes er basert på delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern og sosialkontortjenester. Det beregnes også en delindeks for tekniske tjenester, men denne er utelatt fra totalindeksen for å unngå betydelig reduksjon i antall kommuner. De øvrige sektorer (kultur, samferdsel, bolig og næring) er

utelatt fordi det er vanskelig å finne gode indikatorer på tjenesteproduksjonen. De tjenestene som er inkludert i totalindeksen utgjorde om lag 70 prosent av kommunenes brutto driftsutgifter i 2004. Tabell 8.1 gir en oversikt over kriterier og vekter i delindeksene og hvilken vekt de enkelte delindekser har i totalindeksen. I beregningen av produksjonsindeksen normaliseres alle indikatorer i forhold til nasjonale gjennomsnitt slik at de får samme benevning.

En produksjonsindeks skal ideelt sett fange opp alle relevante kvantitets- og kvalitetsaspekter ved tjenestene. For de fleste kommunale tjenestene er det mulig å måle kvantitet på en rimelig god måte, mens kvalitet er vanskeligere å måle. Dette har blant annet sammenheng med at kvalitet i seg selv har mange aspekter, slik at det blir vanskelig å finne gode indikatorer for alle de relevante aspektene. Dette innebærer ikke at det er umulig å finne relevante kvalitetsindikatorer. For eksempel benyttes leke- og uteareal per barn som kvalitetsindikator for barnehage og andel institusjonsplasser i enerom som kvalitetsindikator i pleie og omsorg.

Tabell 8.1: Oversikt over indikatorer og vekter i delindeksene og i totalindeksen.

Sektor/Indikator	Vekt
Barnehage (BH)	
Korrigerte oppholdstimer i kommunale barnehager i forhold til antall barn 0-5 år (alderskorrigert)	0,854
Antall m ² leke og uteareal per barn i kommunale barnehager	0,079
Kommunale overføringer til private barnehager per barn 0-5 år (alderskorrigert)	0,067
Grunnskole (GS)	
Årstimer per elev	0,940
Andel innbyggere i alderen 6-9 år med plass i kommunale SFO	0,030
Andel av brukerne av kommunale SFO med oppholdstid 15 timer eller mer	0,030
Primærhelsetjeneste (PH)	
Antall timer per uke av leger per 10 000 innbyggere	0,406
Antall timer per uke av fysioterapeuter per 10 000 innbyggere	0,406
Antall timer per uke av helsesøstere per 10 000 innbyggere 0-6 år (f 232)	0,188
Pleie og omsorg (PO)	
Andel av innbyggerne over 80 år som mottar hjemmetjenester	0,263
Andel av innbyggerne over 80 år med plass i institusjon	0,237
Andelen av institusjonsplasser som er i enerom	0,237
Andel brukere av hjemmetjeneste med både praktisk bistand og hjemmesykepleie	0,263
Barnevern (BV)	
Andel barn 0-17 år omfattet av barnevernsundersøkelse	0,311
Andel barn 0-17 år omfattet av tiltak	0,689
Sosialkontortjenester (SK)	
Andel innbyggere 20-66 år som mottar økonomisk sosialhjelp	0,500
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned	0,500
Teknisk sektor (TEK)	
Andel av innbyggerne tilknyttet kommunal vannforsyning	0,112
Andel av innbyggerne tilknyttet med tilfredsstillende kvalitet mht e-coli	0,112
Andel av innbyggerne tilknyttet med tilfredsstillende kvalitet mht ph	0,112
Andel av innbyggerne tilknyttet med tilfredsstillende kvalitet mht farge	0,112
Andel av innbyggerne tilknyttet kommunal avløpsordning	0,552
Samlet indeks (TOT)	
Barnehager	0,117
Grunnskole	0,348
Primærhelsetjeneste	0,057
Pleie og omsorg	0,382
Barnevern	0,033
Sosialkontortjenester	0,063

I valget av indikatorer er det lagt til grunn at ressursinnsats ikke skal brukes som mål på tjenesteproduksjonen. Det viktigste unntaket fra denne regelen er delindeksen for primærhelsetjenester hvor produksjonen måles ved antall timer ytt av leger, fysioterapeuter og helsesøstre. Indikatoren årstimer per elev i delindeksen kan betraktes som et grensetilfelle. Når det gjelder vekting, er hovedprinsippet at de indikatorene som inngår i indeksen vektet med budsjettandelen til den relevante tjenesten. For de tilfellene der det ikke er mulig å fordele utgiftene mellom to eller flere indikatorer gis indikatorene lik vekt.

Den produksjonsindeksen som beregnes for 2004 består i hovedsak av de samme indikatorer som produksjonsindeksen som ble beregnet for 2003. Den viktigste forskjellen er at det benyttes flere indikatorer for vannkvalitet i delindeksen for tekniske tjenester. Videre er vektene oppdatert i forhold til utviklingen i budsjettandeler. Denne oppdateringen innebærer blant annet at barnehager og pleie og omsorg har fått økt vekt i totalindeksen, mens grunnskolen har fått redusert vekt. I alt 362 kommuner har levert tilstrekkelige data til å kunne inngå i analysen for 2004. Det er noe lavere enn i tilsvarende analyse for 2003 som omfattet 374 kommuner.

8.3 Grupperingsanalyser

Tabell 8.2 viser produksjonsindeksen og delindeksene for kommunene gruppert etter korrigert inntekt per innbygger. Inntektene er korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov og omfatter inntekts- og formuesskatt, rammeoverføringer og konsesjonskraftinntekter. Både indeksene og korrigert inntekt er normalisert slik at veide gjennomsnitt (innbyggertall som vekt) er lik 100 for kommunene som inngår i analysen.

Det framgår at delindeksene for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste og pleie og omsorg er klart positivt korrelert med korrigert inntekt. Det betyr at indeksverdien gjennomgående øker med økende inntektsnivå. For disse fire sektorene er korrelasjonen mellom delindeksene og korrigert inntekt noe lavere enn i 2003, men klart høyere enn i 2002. Delindeksen for barnevern, sosialkontortjenester og tekniske tjenester er bare svakt korrelert med korrigert inntekt. De svake korrelasjonene har trolig sammenheng med at tilbudet innen barnevern og sosialkontortjenester i større grad er styrt av behov enn av økonomiske rammebetingelser, og at tekniske tjenester i stor grad er finansiert gjennom brukerbetaling.

Tabell 8.2: Produksjonsindekser for kommunene gruppert etter korrigert inntekt. Veide gjennomsnitt med antall innbyggere som vekter.

Korrigert inntekt (KI)	BH	GS	PH	PO	BV	SK	TEK	TOT	KI
Under 95	84,5	96,9	94,0	98,8	97,6	95,2	99,4	95,9	92,9
95-100	93,1	96,5	96,6	98,5	95,7	102,0	101,9	97,2	96,6
100-105	113,8	103,5	100,2	100,5	104,6	93,1	98,8	102,7	102,3
105-110	109,4	99,4	107,3	99,7	101,5	109,3	105,0	101,8	106,9
110-125	157,5	128,6	118,1	114,5	120,9	93,3	84,8	123,5	116,7
Over 125	160,4	134,6	130,6	114,9	124,0	93,5	86,4	126,7	143,1
Standardavvik	31,0	12,8	16,7	9,0	25,7	17,2	20,2	9,6	9,7
Korrelasjon med KI	0,50	0,49	0,46	0,31	0,17	0,04	-0,11	0,60	1,00
Antall kommuner	362	362	362	362	362	362	279	362	362

Merknad: Produksjonsindekser og korrigert inntekt er normalisert slik at gjennomsnittet for kommunene som inngår er lik 100.

Samlet produksjonsindeks viser også en positiv samvariasjon med korrigert inntekt. Korrelasjonskoeffisienten er på om lag samme nivå som i 2003 og klart høyere enn gjennomsnittlig korrelasjon for delindeksene. Det siste har sammenheng med at forskjeller i prioritering slår sterkere ut i delindeksene enn i totalindeksen. Dette kommer også til uttrykk ved at standardavviket til totalindeksen er lavere enn gjennomsnittlig standardavvik for delindeksene.

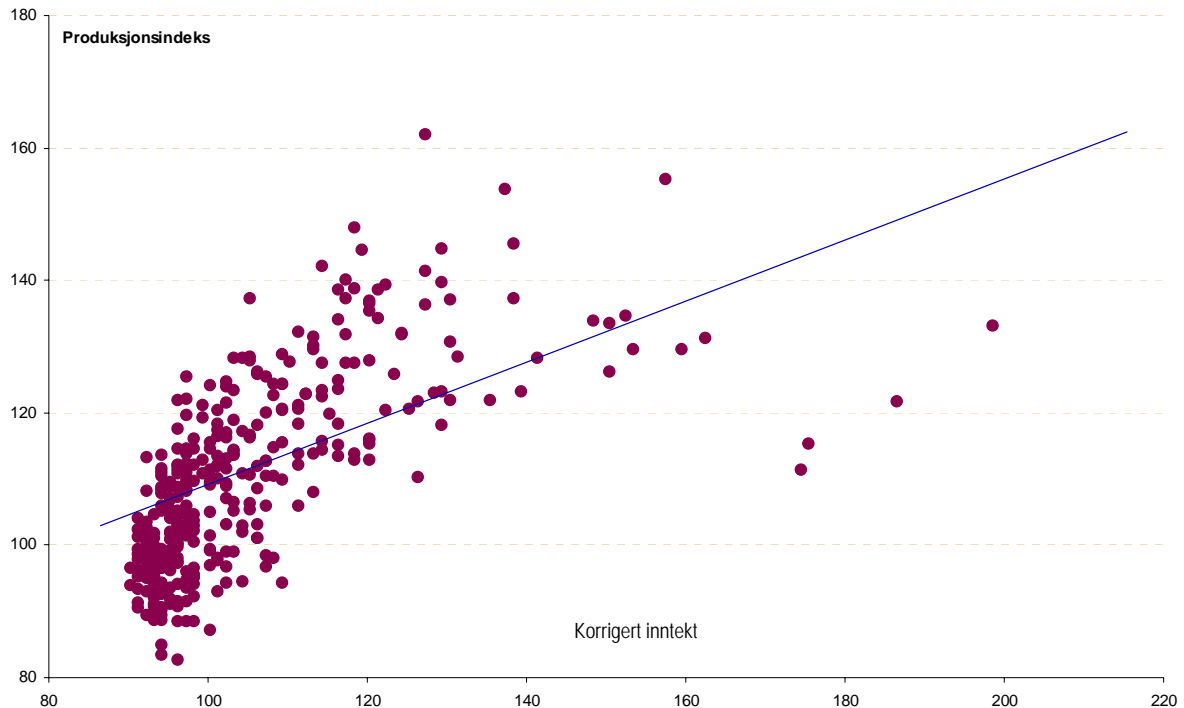
Videre er det en tendens til at kommuner med korrigert inntekt under gjennomsnittet har høyere verdi på produksjonsindeksen enn på korrigert inntekt, mens det motsatte er tilfelle for kommuner med korrigert inntekt over gjennomsnittet. Én mulig forklaring på dette kan være at kommuner med svake økonomiske rammebetingelser "tvinges" til å være mer effektive enn kommuner med gode økonomiske rammebetingelser. En annen mulig forklaring er at kommuner med gode økonomiske rammebetingelser i større grad prioriterer høy kvalitet som i liten grad fanges opp av produksjonsindeksen.

Sammenhengen mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt er også illustrert i figur 8.1 hvor produksjonsindeksen er plottet mot korrigert inntekt¹. Den rette linja i figuren er regresjonslinja og den positive helningen dokumenterer den positive samvariasjonen mellom

¹ For å gi et best mulig bilde av majoriteten av kommunene er Bykle, Eidfjord og Tydal, som har korrigert inntekt over 200, utelatt fra figuren.

produksjonsindeks og korrigert inntekt. Samtidig framgår det at det er betydelig variasjon rundt regresjonslinja, det vil si at produksjonsindeksen varierer mye mellom kommuner med om lag samme nivå på korrigert inntekt.

Figur 8.1: Sammenhengen mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt.

Hvordan skal en tolke de store forskjellene i produksjonsindeks mellom kommuner med om lag samme inntektsnivå? Gitt at produksjonsindeksen er ideell (i den forstand at den kun fanger opp forskjeller i effektivitet og økonomiske rammebetingelser) og korrigert inntekt er et fullstendig mål på kommunenes økonomiske rammebetingelser, vil den variasjonen i produksjonsindeksen som ikke kan tilbakeføres til forskjeller i korrigert inntekt kunne tilskrives forskjeller i effektivitet. I praksis vil det være svakheter både ved produksjonsindeksen og ved korrigert inntekt: Produksjonsindeksen omfatter ikke alle sektorer og gir begrenset informasjon om kvalitet, og korrigert inntekt omfatter ikke øremerkede tilskudd, brukerbetaling, samt fordelene av redusert arbeidsgiveravgift og annen variasjon i faktorpriser. Dette innebærer at forskjellene i produksjonsindeks mellom kommuner med om lag samme inntektsnivå dels har sammenheng med svakheter ved produksjonsindeksen og korrigert inntekt og dels med forskjeller i effektivitet. Det vises til utvalgets rapport fra desember 2003 for en nærmere diskusjon av disse forholdene.

Tabell 8.3 viser produksjonsindeksene og korrigert inntekt for kommunene gruppert etter antall innbyggere. For barnehage, grunnskole, barnevern, primærhelsetjeneste og pleie og omsorg er hovedbildet at indeksverdien avtar med økende innbyggertall. Kommuner med over 50 000 innbyggere har imidlertid høyere indeksverdier enn kommuner med mellom 20 000 og 50 000 innbyggere. For sosialkontortjenester er bildet motsatt ved at det er en tendens til at indeksverdien øker med økende innbyggertall. For sosialkontortjenester har dette sammenheng med at levekostnader og omfanget av sosiale problemer er større i de største kommunene.

Tabell 8.3: Produksjonsindekser for kommunene gruppert etter antall innbyggere. Veide gjennomsnitt med antall innbyggere som vekter.

Antall innbyggere	BH	GS	PH	PO	BV	SK	TEK	TOT	KI
Under 1000	152,4	137,3	184,8	114,8	124,4	86,4	81,8	129,6	201,0
1 000 – 2 000	155,0	135,0	140,1	121,3	121,4	91,0	70,4	129,2	123,8
2 000 – 3 000	137,2	123,9	122,7	113,6	121,9	87,3	71,3	119,1	110,8
3 000 – 4 000	138,2	120,6	116,1	107,4	109,5	87,5	75,7	114,9	107,5
4 000 – 5 000	117,1	115,2	107,9	106,8	111,5	93,9	82,1	110,3	102,7
5 000 – 10 000	112,8	106,7	99,8	103,7	113,7	92,0	82,9	105,2	99,3
10 000 – 20 000	89,3	98,9	97,0	98,3	93,2	91,8	94,1	96,8	96,3
20 000 – 50 000	86,2	96,7	97,0	97,7	89,8	101,6	108,4	96,0	95,8
Over 50 000	98,4	93,2	97,5	97,4	99,5	109,5	116,0	96,9	101,5

Merknad: Produksjonsindekser og korrigeret inntekt er normalisert slik at gjennomsnittet for kommunene som inngår er lik 100.

Samlet produksjonsindeks er høyest i kommunene med færre enn 1 000 innbyggere, nærmere 30 prosent over landsgjennomsnittet. Deretter avtar indeksverdien med økende innbyggertall, og i gjennomsnitt er det kommunene med mellom 20 000 og 50 000 innbyggere som har den laveste verdien på produksjonsindeksen (4 prosent under landsgjennomsnittet). Den positive sammenhengen mellom produksjonsindeks og korrigeret inntekt er tydelig også når kommunene grupperes etter antall innbyggere.

Tabell 8.4 viser produksjonsindekser og korrigeret inntekt for kommunene gruppert etter fylke. Verdien på produksjonsindeksen er høyest for kommunene i Sogn og Fjordane og de tre nordligste fylkene. I den motsatte enden av skalaen finner vi kommunene i Akershus og Vest-Agder. Selv om kommunene i Nord-Norge og Sogn og Fjordane har inntektsnivå over landsgjennomsnittet, er sammenhengen mellom produksjonsindeks og korrigeret inntekt mindre tydelig når kommunene grupperes etter fylke enn når de grupperes etter antall innbyggere. For eksempel har kommunene i Hedmark, Oppland og Møre og Romsdal produksjonsindeks over gjennomsnittet til tross for relativt lave inntekter, og kommunene i Akershus kommer ut med produksjonsindeks 6-7 prosent under gjennomsnittet til tross for at inntektsnivået ligger nært gjennomsnittet.

Tabell 8.4: Produksjonsindekser for kommunene gruppert etter fylke. Veide gjennomsnitt med antall innbyggere som vekter.

Fylke	BH	GS	PH	PO	BV	SK	TEK	TOT	KI
Østfold	81,0	101,1	97,4	95,4	108,8	118,1	105,8	97,7	95,4
Akershus	103,4	90,3	97,6	94,0	78,9	94,2	109,8	93,5	100,3
Hedmark	113,5	103,3	109,3	100,2	91,3	106,3	91,7	103,4	95,3
Oppland	99,9	108,7	111,2	99,0	93,9	96,4	70,8	102,8	95,7
Buskerud	93,7	100,0	108,8	97,6	112,0	95,0	101,1	98,9	96,1
Vestfold	93,9	97,5	90,5	98,0	98,8	104,8	105,6	97,4	92,2
Telemark	106,5	102,3	101,1	96,6	115,6	106,3	98,9	101,3	101,7
Aust-Agder	75,9	96,3	103,3	101,6	110,3	106,2	64,3	97,4	97,2
Vest-Agder	75,3	93,1	79,9	97,3	92,4	101,0	106,4	92,4	96,2
Rogaland	91,5	99,3	85,8	100,2	97,3	90,3	107,3	97,3	99,3
Hordaland	91,0	94,9	94,8	102,8	90,8	95,9	80,2	97,4	98,8
Sogn og Fjordane	125,3	116,3	109,3	109,6	89,6	85,1	80,0	111,5	107,1
Møre og Romsdal	95,8	105,9	101,3	104,5	103,6	82,2	97,6	102,4	97,3
Sør-Trøndelag	111,9	95,9	97,8	97,9	101,9	94,8	106,6	98,8	96,4
Nord-Trøndelag	92,8	99,6	99,7	105,0	95,8	83,8	92,4	99,8	97,5
Nordland	113,4	112,7	113,1	104,0	117,6	99,5	94,2	108,8	106,5
Troms	104,8	112,2	117,2	108,9	112,8	88,7	101,1	108,9	110,0
Finnmark	152,2	133,3	122,6	114,9	128,3	108,3	100,0	126,1	124,0

Merknad: Produksjonsindekser og korrigeret inntekt er normalisert slik at gjennomsnittet for kommunene som inngår er lik 100.

8.4 Alternativ produksjonsindeks for grunnskole

Årstimer per elev er den viktigste produksjonsindikatoren for grunnskolen i den produksjonsindeksen som er presentert i det foregående, jf. tabell 8.1. Som nevnt i kapittel 8.2 er det ikke åpenbart at årstimer bør betraktes som en produksjonsindikator. Det har sammenheng med at antall årstimer måler det antall timer lærerne underviser, og følgelig er nært knyttet til antall lærerårsverk, som er et mål på ressursinnsats. Ideelt sett bør produksjonen i grunnskolen i større grad måles i forhold til elevenes læringsutbytte. Videre vil delindeksen for grunnskolen beskrevet i tabell 8.1 gi systematiske skjevheter når produksjonsindeksen relateres til korrigert inntekt. Det har sammenheng med at lavt innbyggertall og spredt bosettingsmønster bidrar til et høyt antall årstimer per elev og dermed høy produksjon, samtidig som lavt innbyggertall og spredt bosettingsmønster isolert sett bidrar til lav korrigert inntekt. Det vil derfor være en systematisk tendens til at forholdet mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt er høyt i små kommuner med spredt bosettingsmønster og lavt i større kommuner i sentrale strøk. Dette forholdet bidrar blant annet til å forklare at kommunene i Akershus kommer ut med lav produksjon i grunnskolen, jf. tabell 8.4. I det følgende presenteres en alternativ delindeks for grunnskolen hvor årstimer erstattes med standpunkt karakterer i kjernefagene norsk, engelsk og matematikk. Denne alternative delindeksen for grunnskolen er klart atskilt fra ressursinnsatsen og gir ikke samme systematiske skjevhet når ressursinnsatsen relateres til korrigert inntekt.

Gjennom norsk og internasjonal forskning er det godt dokumentert at karakterer eller elevprestasjoner påvirkes av familiebakgrunn. Det er for eksempel slik at barn av foreldre med høy utdanning og høy inntekt gjennomgående oppnår bedre karakterer enn barn av foreldre med lav utdanning og lav inntekt. Det er derfor nødvendig å kontrollere for utdanning, inntekt og andre sosioøkonomiske faktorer som påvirker elevprestasjonene for å isolere skolens og kommunens bidrag til læringsutbyttet.

I denne analysen tas det utgangspunkt i standpunkt karakterer i norsk, engelsk og matematikk for elever i 10. klasse i skoleåret 2003/04. Karakterene er imidlertid korrigert for en rekke sosioøkonomiske faktorer som antas å ha en selvstendig effekt på læringsutbyttet. De faktorene det kontrolleres for omfatter blant annet foreldrenes inntekt, utdanningsnivå og hvorvidt de er gift, skilt, separert, samboere eller enslige, samt elevkarakteristika som kjønn og adopsjons- og innvandrerstatus. Det vises til Borge og Naper (2005) og Borge og Sunnevåg (2005) for en nærmere omtale av denne korreksjonen av standpunkt karakterer.

Tabell 8.5 Opprinnelige og alternative indekser for kommunene gruppert etter korrigert inntekt. Veide gjennomsnitt med antall innbyggere som vekter.

Korrigert inntekt (KI)	Opprinnelige indekser		Alternativ indekser		KI
	GS	TOT	GS	TOT	
Under 95	96,9	95,9	99,4	96,8	92,9
95-100	96,5	97,2	96,5	98,4	96,6
100-105	103,5	102,7	100,0	101,5	102,3
105-110	99,4	101,8	100,8	102,3	106,9
110-125	128,6	123,5	99,9	113,5	116,7
Over 125	134,6	126,7	100,8	114,9	143,1
Standardavvik	12,8	9,6	3,6	6,5	9,7
Korrelasjon med KI	0,49	0,60	0,14	0,57	1,00
Antall kommuner	362	362	362	362	362

Merknad: Produksjonsindekser og korrigert inntekt er normalisert slik at gjennomsnittet for kommunene som inngår er lik 100.

Tabell 8.5 viser den opprinnelige delindeksen for grunnskole og samlet produksjonsindeks og alternativ delindeks for grunnskole (hvor årstimer per elev er erstattet med korrigerte

karakterer) og tilhørende alternativ totalindeks for kommunene gruppert etter korrigert inntekt. I den opprinnelige delindeksen for grunnskolen, hvor årstimer er den viktigste produksjonsindikatoren, er det særlig kommuner med høy korrigert inntekt (over 110) som skiller seg ut med høyt nivå på produksjonen. Med den alternative indeksen, hvor korrigerede karakterer er den viktigste produksjonsindikatoren, kommer disse kommunene ut om lag på landsgjennomsnittet. Som en konsekvens av dette er den alternative delindeksen for grunnskolen vesentlig svakere korrelert med korrigert inntekt enn den opprinnelige delindeksen. Det er likevel en klar positiv sammenheng mellom korrigert inntekt og den alternative totalindeksen. Den vesentligste forskjellen mellom de to totalindeksene er at kommuner med høy korrigert inntekt skårer vesentlig dårligere på den alternative indeksen.

Det er ikke vanskelig å forklare hvorfor kommuner med høy inntekt skårer relativt dårligere på den alternative delindeksen for grunnskolen. I grunnskolen er disse kommunene kjennetegnet ved et høyt antall årstimer per elev, og det er derfor de skårer svært godt på den opprinnelige delindeksen. Et høyt antall årstimer per elev har først og fremst sammenheng med at disse kommunene i gjennomsnitt har små skoler, noe som dels skyldes at vi i denne gruppen finner mange små kommuner med spredt bosettingsmønster og dels at de har gode økonomiske rammebetingelser som muliggjør en desentralisert skolestruktur. At kommunene med høy inntekt ikke skårer over gjennomsnittet på den alternative indeksen skyldes at den høye ressursinnsatsen per elev ikke resulterer i tilsvarende gode elevprestasjoner. En svak sammenheng mellom ressursinnsats per elev og elevprestasjoner er i samsvar med funnene i norsk og internasjonal forskning, se for eksempel Hanushek (1986) og Hægeland, Raaum og Salvanes (2004).

Diskusjonen over illustrerer styrker og svakheter ved de to delindeksene for grunnskolen. Styrken til den alternative delindeksen er at den fokuserer på elevprestasjoner og ikke på ressursinnsats, mens svakheten er at den ikke fanger opp at en desentralisert skolestruktur kan gi kortere reiseavstand mellom hjem og skole og dermed større tilfredshet med skoletilbudet. Den opprinnelige indeksen har motsatte egenskaper: Den gir god uttelling for desentralisert skolestruktur, men gir ingen informasjon om elevprestasjoner.

Tabell 8.6 viser opprinnelige og alternative produksjonsindeks for kommunene gruppert etter antall innbyggere. Det framgår at den alternative delindeksen for grunnskolen og den alternative totalindeksen varierer mindre mellom kommuner av ulik størrelse enn de opprinnelige indeksene. Kommunene med under 10 000 innbyggere skårer relativt dårligere på den alternative indeksen, noe som reflekter at høy ressursinnsats målt ved årstimer per elev ikke gir tilsvarende gode elevprestasjoner. Det er særlig kommunene med over 50 000 innbyggere som skårer relativt bedre på den alternative indeksen. De har ressursinnsats per elev under gjennomsnittet, men har elevprestasjoner på nivå med gjennomsnittet.

Tabell 8.6: Opprinnelige og alternative indekser for kommunene gruppert etter antall innbyggere. Veide gjennomsnitt med antall innbyggere som vekter.

Antall innbyggere	Opprinnelig indeks		Alternativ indeks		KI
	GS	TOT	GS	TOT	
Under 1 000	137,3	129,6	104,8	118,2	201,0
1 000 – 2 000	135,0	129,2	101,3	117,4	123,8
2 000 – 3 000	123,9	119,1	101,5	111,3	110,8
3 000 – 4 000	120,6	114,9	98,3	107,1	107,5
4 000 – 5 000	115,2	110,3	99,4	104,9	102,7
5 000 – 10 000	106,7	105,2	99,9	102,8	99,3
10 000 – 20 000	98,9	96,8	99,2	96,9	96,3
20 000 – 50 000	96,7	96,0	99,9	97,1	95,8
Over 50 000	93,2	96,9	100,5	99,5	101,5

Merknad: Produksjonsindekser og korrigert inntekt er normalisert slik at gjennomsnittet for kommunene som inngår er lik 100.

Tabell 8.7: Produksjonsindekser for kommunene gruppert etter fylke. Veide gjennomsnitt med antall innbyggere som vekter.

Fylke	Opprinnelig indeks		Alternativ indeks		KI
	GS	TOT	GS	TOT	
Østfold	101,1	97,7	100,1	97,3	95,4
Akershus	90,3	93,5	100,8	97,2	100,3
Hedmark	103,3	103,4	100,6	102,5	95,3
Oppland	108,7	102,8	98,8	99,4	95,7
Buskerud	100,0	98,9	101,5	99,4	96,1
Vestfold	97,5	97,4	100,1	98,3	92,2
Telemark	102,3	101,3	99,7	100,4	101,7
Aust-Agder	96,3	97,4	94,3	96,7	97,2
Vest-Agder	93,1	92,4	97,2	93,8	96,2
Rogaland	99,3	97,3	97,9	96,7	99,3
Hordaland	94,9	97,4	101,3	99,7	98,8
Sogn og Fjordane	116,3	111,5	103,9	107,2	107,1
Møre og Romsdal	105,9	102,4	102,3	101,1	97,3
Sør-Trøndelag	95,9	98,8	99,2	100,0	96,4
Nord-Trøndelag	99,6	99,8	97,4	99,0	97,5
Nordland	112,7	108,8	100,2	104,5	106,5
Troms	112,2	108,9	101,2	105,1	110,0
Finnmark	133,3	126,1	98,6	114,1	124,0

Merknad: Produksjonsindekser og korrigert inntekt er normalisert slik at gjennomsnittet for kommunene som inngår er lik 100.

Tabell 8.7 viser opprinnelige og alternative produksjonsindeks for kommunene gruppert etter fylke. Det er særlig kommunene i Akershus, Hordaland og Sør-Trøndelag som kommer bedre ut med den alternative indeksen. Kommunene i disse fylkene har relativt lav ressursinnsats per elev, men dette ser ikke ut til å gå på bekostning av elevprestasjonene. De fem fylkene som skårer høyest på den opprinnelige delindeksen for grunnskolen (Oppland, Sogn og Fjordane, Nordland, Troms og Finnmark) skårer nært gjennomsnittet når årstimer per elev erstattes med elevprestasjoner.

8.5 Utvikling over tid

Produksjonsindekser tilsvarende de som ble presentert i kapittel 8.3 (med årstimer per elev som den viktigste produksjonsindikatoren for grunnskolen) ble første gang beregnet med utgangspunkt i data for 2000 for et mindre antall kommuner. Etter at det i 2001 ble obligatorisk

å rapportere til KOSTRA har antall kommuner i utvalget variert mellom 362 og 384. Det er i alt 283 kommuner som har levert tilfredsstillende data for alle de fire årene 2001-2004. I det følgende diskuteres utviklingen over tid for disse kommunene. De produksjonsindeksene som er rapportert i tidligere rapporter fra utvalget er normalisert slik at gjennomsnittet for de kommunene som inngår det enkelte år er lik 100. For å unngå at sammenlikningen over tid forstyrres av sammensetningen av utvalget, har vi her normalisert indeksene slik at de årlige gjennomsnittene er lik 100 for de 283 kommunene som inngår i analysen.

Endring i produksjonsindeks over tid gir uttrykk for utviklingen i den enkelte kommune i forhold til gjennomsnittsutviklingen for de 283 kommunene. En stabil verdi på produksjonsindeksen betyr ikke at produksjonen har vært stabil, men at produksjonsøkningen har vært den samme som i de øvrige kommunene. Økende verdi på produksjonsindeksen over tid betyr at kommunens produksjon har økt raskere enn i de øvrige kommuner. Det kan være nærliggende å tolke økt verdi på produksjonsindeksen som uttrykk for økt effektivitet og lavere verdi på produksjonsindeksen som uttrykk for lavere effektivitet, men dette er å trekke forhastede konklusjoner. For eksempel vil økt verdi på produksjonsindeksen som skyldes raskere inntektsvekst enn de øvrige kommuner eller sterkere prioritering av de tjenester som omfattes av produksjonsindeksen ikke kunne tolkes som økt effektivitet.

Det er en klar tendens til at kommuner som skårer høyt på produksjonsindeksen ett år også skårer høyt de øvrige år, og at de som skårer lavt ett år også skårer lavt de øvrige år. Dette kommer til uttrykk ved at produksjonsindeksene for de enkelte år er sterkt positivt korrelert. De seks parvise korrelasjonskoeffisientene er 0,90 eller høyere. Videre er det en viss tendens til at korrelasjonen er sterkere når avstanden i tid er kort. For eksempel er korrelasjonen mellom produksjonsindeksene for 2004 og 2003 0,94, mens korrelasjonen mellom produksjonsindeksene for 2004 og 2001 er 0,90.

Endringen i produksjonsindeks fra 2001 til 2004 er nærmere illustrert i tabell 8.8. Her er kommunene gruppert etter verdien på produksjonsindeksen i de to årene. Stabiliteten over tid kommer her til uttrykk ved at 111 av de 283 kommunene (nærmere 40 prosent) tilhører samme gruppe i 2004 som i 2001. Og det er bare 33 kommuner (12 prosent) som ikke tilhører samme gruppe eller "nabogruppen" i 2004.

Tabell 8.8: Utviklingen i produksjonsindeks fra 2001 til 2004

		Produksjonsindeks 2004							
		80-85	85-90	90-95	95-100	100-105	105-110	110-120	120-
Produksjonsindeks 2001	80-85	7	11	1	1	0	0	0	0
	85-90	16	19	8	2	1	0	0	0
	90-95	4	15	23	8	4	1	2	0
	95-100	1	4	13	8	12	3	0	0
	100-105	0	0	3	8	15	8	3	0
	105-110	0	0	0	0	10	7	9	1
	110-120	0	0	0	1	1	6	16	5
	120 -	0	0	0	0	0	0	10	16

Samtidig viser tabell 8.8 at enkelte kommuner har hatt betydelig endring i verdien på produksjonsindeksen. Det er for eksempel én kommune som hadde produksjonsindeks mellom 10 og 20 prosent over landsgjennomsnittet i 2001 som ligger under gjennomsnittet i 2004. Det er i alt 23 kommuner (8 prosent) som har hatt en endring i produksjonsindeksen på mer enn 10

prosentpoeng fra 2001 til 2004. På den andre siden er det 178 kommuner (63 prosent) som har hatt en endring i produksjonsindeksen på mindre enn 5 prosentpoeng fra 2001 til 2004.

Referanser

Borge, L.-E. og L.R. Naper (2005): Efficiency potential and efficiency variation in Norwegian lower secondary schools, Manuskript, Institutt for samfunnsøkonomi, NTNU.

Borge, L.-E. og K. Sunnevåg (2005): Effektivitet og effektivitetsutvikling i kommunesektoren: Rapportering for 2004, Rapport 05/05, Senter for økonomisk forskning.

Hanushek, E. (1986): The economics of schooling: Production and efficiency in public schools, *Journal of Economic Literature* 24, 1141-1177.

Hægeland, T., O. Raaum og K.G. Salvenes (2004): Pupil achievement, school resources and family background, Manuskript, Frischsenteret og Statistisk sentralbyrå.

9 Notat fra utvalget til konsultasjonsordningen mellom staten og KS om tjenesteproduksjon og ressursinnsats

9.1 Innledning

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) er bedt om å lage et notat om utviklingen i kommunesektorens tjenesteproduksjon og ressursinnsats til det 3. konsultasjonsmøtet den 19.08.05 mellom staten og KS om statsbudsjettet for 2006.

En vesentlig del av kommunesektorens tjenesteproduksjon består av nasjonale velferdstjenester rettet mot bestemte aldersgrupper av befolkningen, først og fremst barnehager, grunnskole, videregående opplæring og pleie og omsorg. Notatets del 2 starter derfor med å gi en beskrivelse av den demografiske utviklingen i årene 1999-2004. Videre beskrives utviklingen i kommunal og fylkeskommunal tjenesteproduksjon i samme periode. Utviklingen beskrives i hovedsak gjennom utviklingen i kvantitative indikatorer for tjenesteproduksjonen som antall barnehageplasser, antall årstimer i grunnskolen, antall elever og lærlinger i videregående opplæring og antall mottakere av pleie- og omsorgstjenester.

Del 2 presenterer også dekningsgrader hvor den kvantitative tjenesteproduksjonen relateres til behovet eller størrelsen på målgruppene. I tråd med etablert praksis defineres aldersgrupper som målgrupper. Eksempelvis måles barnehagedekningen ved andelen barn i alderen 1-5 år. For enkelte tjenester vil det være vanskelig å avgrense målgruppen. Pleie- og omsorgssektoren har et økende antall yngre brukere, mens dekningsgradene ofte relateres til antall eldre. Videre er det slik at ikke alle i samme aldersgruppe har behov for eller ønske om å benytte den aktuelle tjenesten. Med unntak for grunnskole som er obligatorisk for alle, vil det typisk være slik at full behovsdekning nås ved en lavere dekningsgrad enn 100 prosent. Hva som skal betraktes som tilfredsstillende dekningsgrad, er et politisk spørsmål.

I notatets del 3 presenteres beregninger som illustrerer i hvilken grad de kvantitative mål på tjenesteproduksjonen har økt i takt med ressursinnsatsen målt ved antall årsverk. Beregningene omfatter barnehage, grunnskole og pleie og omsorg.

I del 4 gir utvalget en oppsummering av utviklingen i tjenesteproduksjon og ressursinnsats, med særlig vekt på 2004.

9.2 Utvikling i demografi og tjenesteyting 1999-2004

9.2.1 Demografisk utvikling

Store deler av den kommunale og fylkeskommunale tjenesteproduksjonen er rettet mot bestemte aldersgrupper, og den demografiske utviklingen gir viktig informasjon om utviklingen i tjenestebehovet. Den demografiske utviklingen i perioden 1999-2004 beskrives i tabell 1.

Tabell 9.1 Demografisk utvikling, 1999-2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Barnehager:						
Antall barn 1-5 år	304 284	304 167	301 856	298 110	293 957	292 539
Antall barn 1-2 år	121 860	119 578	119 541	117 257	113 871	114 028
Grunnskole:						
Antall barn 6-15 år	580 261	590 471	602 533	612 964	619 717	621 400
Videregående opplæring:						
Antall unge 16-18 år	159 394	158 979	159 013	159 228	162 366	166 346
Barnevern:						
Antall barn og unge 0-17 år	1 040 269	1 052 844	1 060 857	1 067 489	1 075 711	1 082 326
Pleie- og omsorg:						
Antall eldre 67-79 år	431 289	427 485	416 799	408 142	400 080	394 144
Antall eldre 80 – 89 år	163 973	164 901	170 906	174 629	177 424	180 640
Antall eldre 90 år og over	24 448	25 121	25 995	26 830	27 639	28 546
Antall eldre 67 år og over	619 710	617 507	613 700	609 601	605 143	603 330
Antall innbyggere 1-18 år og 67 år og over	1 663 649	1 671 124	1 677 102	1 679 903	1 681 183	1 683 609
Antall innbyggere i alt	4 445 329	4 478 497	4 503 436	4 524 066	4 552 252	4 577 457

Kilde: SSB

Nedgangen i antall barn i barnehagealder i perioden gjør det lettere å oppnå målsettingen om full barnehagedekning. Økningen i barne- og ungdomstallene i perioden betyr, foruten økt etterspørsel etter skoleplasser, også økt etterspørsel etter barnevernstjenester. Selv om antallet eldre i alt (67 år og over) er redusert, blir det flere av de eldste eldre (80 år og over).

Innbyggertallet i de viktigste målgruppene for kommunale og fylkeskommunale tjenester (dvs. barn og unge 1-18 år og innbyggere 67 år og over) økte med 1¼ prosent fra 1999 til 2004, mens antall innbyggere i alt økte med 3 prosent. Målt i forhold til den samlede befolkningen er derfor andelen innbyggere med antatt viktige velferdsbehov blitt redusert. Denne sammenstillingen fanger imidlertid ikke opp at den kraftige økningen i antall eldre 80 år og over bidrar til økt etterspørsel etter pleie- og omsorgstjenester selv om antall eldre i alt reduseres.

De nærmeste årene vil antall barn i barnehagealder reduseres noe, antall elever i grunnskolen vil være relativt konstant, mens antall elever i videregående opplæring vil fortsette å øke. I de eldre aldersgruppene vil antallet over 90 år fortsette å øke, mens antallet mellom 67 og 79 og 80 og 89 vil være om lag konstant. Etter 2010 vil antallet i aldersgruppen 67-79 år øke kraftig. For en nærmere gjennomgang av den demografiske utviklingen viser vi til utvalgets rapport fra april 2005.

9.2.2 Kommunale tjenester

I det følgende diskuteres utviklingen i tjenestetilbudet for sentrale kommunale velferdstjenester; barnehager, grunnskole, pleie og omsorg, barnevern og primærhelsetjeneste. Om ikke annet presiseres inkluderer tallene både kommunal og privat tjenesteyting.

Barnehager

Tabell 9.2 Utvikling i barnehagetjenester 1999-2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Produksjon:						
Barnehageplasser i alt, derav:	187 612	189 837	192 649	198 262	205 172	213 566
Andel med plass i kommunal barnehage	59,5	60,3	60,0	58,7	57,9	56,4
Barnehageplasser i alt 1-2 år	44 163	44 082	45 070	47 435	49 962	54581
Dekningsgrad:						
Andel 1-5 år med plass	61,0	62,0	63,3	65,9	69,1	72,3
Andel 1-2 år med plass	36,2	36,9	37,7	40,5	43,9	47,9
Andel barn med heltidsplass 841 timer eller mer per uke), alle barnehager	57,9	57,3	57,3	58,7	60,8	65,2
Ressursinnsats:						
Antall årsverk	39 451	39 951	40 901	42 519	44 388	46 631

Kilde: SSB/BFD

Sammen med barnehagesatsingen har nedgangen i antall barn i målgruppa gitt en økning i barnehagedekningen fra 61 prosent i 1999 til 72,3 prosent i 2004. Antall barnehageplasser økte med 8 400 i 2004. Antall plasser i private barnehager har økt sterkere enn antall plasser i kommunale barnehager. Foreløpige tall for 2004 viser at om lag 45 prosent av plassene var i private barnehager. Særlig i 2003 og 2004 økte antall heltidsplasser sterkt. Ved utgangen av 2004 var det 14 200 flere heltidsplasser enn ved utgangen av 2003. Den store endringen i oppholdstidsstruktur innebar at 41 prosent av kapasitetsveksten i 2004 ble brukt til lengre oppholdstid for barn som allerede hadde barnehageplass. Dersom oppholdstiden hadde vært uendret i forhold til 2003, ville kapasitetsveksten i 2004 gitt plass til om lag 13 300 flere barn i barnehage (jf vedlegg 10.3 i St.prp.nr 60 (2004-2005)).

Som omtalt i St.prp.nr 28 (2004 -2005) innhentet Barne- og familiedepartementet i september 2004 rapporter om antall barn på venteliste for barnehageplass i alle landets kommuner. På dette grunnlaget ble det antatt at 15 400 barn sto på venteliste ved inngangen til 2005. Det ble videre antatt at dette ventelistetallet gir uttrykk for den udekkede etterspørselen etter barnehageplasser ved trinn 1 i maksimalprisen.

På grunn av lavere utbygging enn forutsatt og økt gjennomsnittlig oppholdstid, er målsettingen om full barnehagedekning forskjøvet fra 2005 til 2006. I statsbudsjettet for 2005 er det lagt til grunn et måltall på 9000 barn i barnehage i 2005. Tall som er offentliggjort på BFDs hjemmeside viser at per 20. mai 2005 var det 217 039 barnehageplasser, altså foreløpig en vekst på 3473 barnehageplasser i 2005.

Grunnskole

Tabell 9.3 Utvikling i grunnskoleopplæring 1999-2004.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Produksjon*:						
Elever i alt i grunnskolen	582 281	592 394	601 763	612 877	619 732	620 635
Antall elever med plass i SFO	116 421	121 867	128 454	136 080	134 775	134 593
Dekningsgrad:						
Andel elever med plass i SFO (av 100)	47,0	49,0	52,0	52,6	52,7	52,7
Ressursinnsats:						
Årsverk av undervisningspersonale	52 174	52 811	53 479	52 766	51 119	52 254
Årstimer til undervisning i alt	43 302 357	43 955 220	44 647 163	45 260 147	44 726 009	45 358 575
- Derav årstimer til spesialundervisning	6 623 549	6 615 644	6 747 738	6 952 049	6 692 795	6 658 447
Andre årstimer **	6 308 279	6 279 529	6 301 416	5 782 687	5 807 515	5 549 007
Årstimer til undervisn. i alt per elev	74,4	74,5	74,2	73,8	72,2	73,1
Årstimer til spesialundervisning per elev	11,4	11,2	11,2	11,3	10,8	10,7
Gruppestørrelse						
Alle årstrinn	13,3	13,3	13,3	13,6	13,7	13,8
1-7 årstrinn	12,8	12,8	12,8	13,1	13,2	13,3
8-10 årstrinn	14,3	14,3	14,4	14,7	14,9	14,9

Kilde: SSB, GSI (Grunnskolens informasjonssystem) og UFD

* Alle tall mht produksjon, dekningsgrad og ressursinnsats er fra GSI, grunnskolens informasjonssystem. Elevtallene inkl. elever 1-10 trinn og elever i spesialundervisningsgrupper, samt elever i egne undervisningsgrupper for språklige minoriteter. Elever i frittstående skoler er inkludert i tallene.

** Andre årstimer inkl. bl.a timer til sosialpedagogiske tjenester/rådgiver, kontaktlærertjeneste for elevråd, kontaktlærer, pedagogisk veiledning, utvikling med mer. Sum årstimer er årstimer til undervisning i alt og andre årstimer.

Fram til august 2003 var organiseringen av opplæringen på den enkelte skole regulert av klassesdelingsreglene. Reglene om maksimal klassestørrelse ble erstattet av en regel om pedagogisk forsvarlig undervisningsgrupper. Indikatorer for klassestørrelse er derfor erstattet av indikatorer for beregnede gjennomsnittlig størrelse på undervisningsgruppene (gruppestørrelse).

Antall årsverk til undervisning har gått ned i perioden 2001-2003. Reduksjonen har sammenheng med tiltakene i arbeidstidsavtalen med lærerne (Skolepakke 2) som økte leseplikten for lærere samtidig som dette ble kompensert gjennom lønnsøkning fra og med 1. januar 2002 og 1. august 2002. Fra 2003 til 2004 har antall årsverk til undervisning økt, noe som har sammenheng med at timetallet på barnetrinnet ble økt med fem uketimer høsten 2004.

Ut fra at arbeidstidsavtalen økte lærernes leseplikt i perioden, er antall årstimer en bedre produksjonsindikator enn årsverk. Årstimer til undervisning gir uttrykk for det totale antall undervisningstimer lærerne tilbyr.¹ Utviklingen viser stor grad av stabilitet i årstimer per elev i perioden 1999-2004. Økningen fra 2003 til 2004 må ses i sammenheng med at timetallet på barnetrinnet ble økt med 5 uketimer fra høsten 2004.

Reduksjonen i antall årstimer per elev i perioden 1999-2004 kan ha sammenheng med elevtallsveksten som tillater større undervisningsgrupper og at elevtallet på ungdomstrinnet har økt i forhold til elevtallet på barnetrinnet. Gjennomsnittlig gruppestørrelse viser hvor mange elever det i gjennomsnitt er foran hver lærer per undervisningstime når alle lærertimer til undervisning (årstimer) regnes med. Som tabell 3 viser, har det også vært en viss økning i den beregnede gruppestørrelsen i perioden.

¹ Begrepene årstimer og årstimer per elev kan illustreres gjennom et eksempel. På en skole med 10 lærere hvor alle underviser 26 timer per uke i 38 uker, vil antall årstimer ved skolen være 9 880 (10x26x38). Og dersom skolen har 135 elever, blir årstimer per elev 73,2 (9 880/135).

Fra 2002 har det vært en nedgang i antall årstimer til spesialundervisning per elev noe som kan indikere en relativ nedgang i ressursinnsatsen. Omfanget av spesialundervisning var imidlertid relativt stabilt fra 2003 til 2004.

Andel elever med plass i SFO økte i perioden 1999-2002, og har siden holdt seg stabil på vel 52 prosent. Per oktober 2004 gikk om lag 12 900 elever, eller om lag 2 prosent, i private skoler. Andelen har økt svakt de siste årene.

Pleie og omsorgstjenester

Tabell 9.4 Utvikling i pleie- og omsorgssektoren 1999-2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Produksjon:						
Antall mottakere av hjemmetjenester i alt	157 396	159 669	161 169	162 112	161 094	162 851
Antall mottakere av hjemmetjenester under 67 år	36 118	38 393	39 788	41 634	43 757	47 074
Antall mottakere av hjemmetjenester over 67 år	121 278	121 276	121 381	120 478	117 337	115 777
Antall beboere i institusjon	42 691	42 236	41 894	41 635	41 013	40 961
Dekningsgrad:						
Andel brukere av institusjonsplasser 80 år og over			15,6	15,4	14,8	14,5
Andel brukere hjemmetjenesten 67 år og over	19,6	19,6	20,0	19,9	19,4	19,2
Andel brukere hjemmetjenesten 80 år og over			38,4	37,8	36,8	36,4
Ressursinnsats:						
Årsverk i alt *	86 370	89 669	91 824	93 690	105 883	106 837
Årsverk per 100 innbygger 80 år og over*	45,5	45,5	45,6	45,7	50,6	50,1
Årsverk per bruker*	0,43	0,44	0,45	0,46	0,52	0,52

Kilde: SSB

* Årsverksstatistikken er registerbasert personellstatistikk fra KOSTRA. Statistikken baserer seg i hovedsak på Rikstrykdeverketts Arbeidstaker/Arbeidsgiverregister. SSB supplerer A/A-statistikken med tall fra andre registre. Innrapportering til A/A-registeret skjer løpende gjennom året. Registerstatistikk gir ikke mulighet til å skille ut vikarer. Årsverk er beregnet ut fra avtalt arbeidstid. Det er brudd i tidsserien fra 2002 til 2003 pga. overgang til bruk av registerdata, noe som innebærer at tallene for perioden 1999-2001 ikke er sammenliknbare med tallene for 2003 og 2004.

Antallet mottakere av hjemmetjenester har økt i perioden fra om lag 157 000 i 1999 til 163 000 i 2004. Andelen brukere av hjemmetjenesten i alderen 67 år og over har holdt seg om lag stabil i perioden 1999-2004, med høyest dekningsgrad i 2001. Andelen brukere av hjemmetjenesten i alderen 80 år og over var i 2001 38,4 prosent, mens dekningsgraden i 2004 ble redusert til 36,4 prosent. 29 prosent av mottakerne av hjemmetjenester i 2004 var under 67 år. De siste årene har antallet yngre mottakere økt mer enn befolkningsutviklingen skulle tilsi.

I perioden har antallet beboere i institusjon hatt en mindre nedgang. Dette har blant annet sammenheng med at aldershjemmene i stor grad er lagt ned og erstattet med omsorgsboliger. Andelen brukere av institusjonsplasser i alderen 80 år og over har blitt redusert fra 15,6 prosent i 2001 til 14,5 prosent i 2004. Fra 2003 til 2004 har antall beboere i pleie og omsorgsboliger blitt redusert. Nedgangen kan ha sammenheng med sanering av eldre boliger. Ser en antall plasser i sykehjem og pleie- og omsorgsboliger i perioden under ett har tilbudet vært om lag stabilt.

SSB har lagt om sin statistikkinnhenting av årsverkstall, og har for 2003 og 2004 publisert tall basert på registerdata. Tallene for perioden 1999-2002 er derfor ikke sammenliknbare med tallene for 2003 og 2004. I tillegg er det en viss usikkerhet knyttet til kvaliteten på registerdataene.

Fra 1999 til 2002 økte antall årsverk med om lag 2000 årlig. Oppdaterte tall for 2004 viser en økning på om lag 1000 registrerte årsverk i forhold til i 2003. Sett i forhold til veksten i antall innbyggere 80 år og over kan det se ut til at personelldekningen er noe redusert fra 2003 til

2004. Imidlertid var sykefraværet langt lavere i 2004 enn i 2003, noe som bidrar til at sysselsettingsveksten målt i timeverk vil være høyere enn målt i årsverk.

Barnevern og primærhelsetjeneste

Tabell 9.5 Utvikling i kommunalt barnevern 1999-2004 *

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Produksjon						
Årsverk per 1000 barn 0-17 år	2,4	2,4	2,5	2,6	2,6	2,6

Kilde:SSB

Tabell 9.6 Utvikling i primærhelsetjenesten 1999-2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Produksjon						
Leger per 1000 innb *	7,9	8,5	9,1	9,1	9,0	9,0
Fysioterapeuter per 10 000 innbyggere	7,6	8,8	9,1	9,1	9,1	8,9
Helsesøstre per 10 000 barn 0-4 år	54,6	57,3	61,0	64,1	64,1	66,4

Kilde:SSB

*Årsverk i institusjoner i Oslo er f.o.m år 2000 inkl. i legeårsverkene

Fra 1999 til 2004 tyder tallene på at det har vært en viss økning i ressursinnsatsen når det gjelder kommunale helsetjenester og barnevern.

9.2.3 Fylkeskommunale tjenester

Etter at staten overtok ansvaret for spesialisthelsetjenestene 1. januar 2002, står videregående opplæring igjen som det største ansvarsområdet i fylkeskommunen. Ifølge tall fra SSB utgjorde netto driftsutgifter til videregående opplæring i regnskapsåret 2001, 25 prosent av samlede netto driftsutgifter. For regnskapsåret 2002 og 2003 økte andelen til henholdsvis 58 og 57 prosent. Andelen av netto utgiftene til videregående var i 2004 økt til 64,6 i og med at staten f.o.m. 1. januar 2004 overtok tidligere fylkeskommunale oppgaver innen barnevern, familievern og rusområdet.

Videregående opplæring

Tabell 9.7 Utvikling i videregående opplæring 2001-2004

	2001	2002	2003	2004
Produksjon:				
Antall elever i videregående opplæring og tekniske fagskoler ialt, etter skolefylke	162 607	167 694	178 773	177 010
Antall elever i fylkeskommunale videregående skoler, unntatt Båtsfjord videregående skole		156 709	160 165	166 612
Antall lærlinger	29 623	29 375	28 406	28 961
Andel grunnkurselever m. førstevalget oppfylt	-	76,4	72,2	70,4
Dekningsgrad:				
Andel 16-18 åringer i videregående opplæring (elever og lærlinger)	88,3	88,8	89,7	89,7
Andel elever 20 år og eldre*	12,1	12,8	15,1	11,0
Ressursinnsats:				
Lærerårsverk i alt, fylkeskommale skoler, minus fravær **	22 683	22 450	22 356	22 332
Produktivitet:				
Elever i fylkeskommunale skoler per lærerårsverk		7,0	7,2	7,5

Kilde:SSB

* Tallet for 2004 er basert på foreløpig statistikk per april

** Fra og med 2004 er årsverkstatistikken registerbasert personellstatistikk i KOSTRA. Statistikken er sammenlignbar med statistikken fra tidligere år som er innhentet fra STS (Statens tjenestemannsregister). Hele tidsserien er korrigeret for fravær.

Antall elever og lærlinger i alt har økt fra 2001 til 2004 med nærmere 14 000, noe som gjenspeiler veksten i antallet unge mellom 16 og 18 år. Fra 2003 til 2004 har antallet elever i alt i videregående skole blitt redusert med om lag 1 700 elever. Samtidig økte antallet innbyggere mellom 16 og 18 år med 4 000 elever. Andelen elever og lærlinger mellom 16 og 18 år i videregående opplæring er imidlertid opprettholdt. Som tabellen viser hadde hele 89,7 prosent av aldersgruppen en plass i videregående opplæring både i 2003 og 2004. Samtidig kan det virke som andelen elever over 20 år i videregående opplæring er redusert i 2004, og at denne nedgangen kan bidra med å forklare nedgangen i elevtallet. Samtidig er det knyttet en viss usikkerhet til tallene for antall voksne elever for skoleåret 2004/05.

I 2004 var andelen grunnkurselever som fikk 1.valget knyttet til valg av studieretning lavere enn de to foregående årene.

9.3 Utviklingen i kommunal tjenesteproduksjon i forhold til årsverksinnsatsen

Kommunesektoren tilføres ressurser for å kunne tilby tjenester for den lokale befolkning og næringsliv. Produktivitets- og effektivitetsutviklingen i sektoren er knyttet til i hvilken grad økt ressursinnsats bidrar til flere og bedre tjenester. Den viktigste utfordringen knyttet til å måle produktivitet og effektivitet har sammenheng med at det er vanskelig å etablere fullstendige mål på tjenesteproduksjonen. I del 2 ble det presentert en rekke kvantitative indikatorer for tjenesteproduksjonen som antall barnehageplasser, antall årstimer i grunnskolen og antall mottakere av hjemmebaserte omsorgstjenester. Det finnes også relevante kvalitetsindikatorer som brukertilfredshet, karakterer og andel enerom i institusjonsomsorgen, men det er vanskelig å etablere et sett av indikatorer som fanger opp alle aspekter ved kvalitetsbegrepet.

I det følgende relateres utviklingen i kvantitative mål på tjenestetilbudet til årsverksinnsatsen innen barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. Den sentrale indikatoren er forholdet mellom et kvantitativt mål på tjenesteproduksjonen og antall årsverk, og omtales som tjenesteproduksjon per årsverk eller produksjon per årsverk. Denne begrepsbruken er valgt for å understreke at indikatoren ikke nødvendigvis gir uttrykk for produktivitetsutviklingen. Indikatoren produksjon per årsverk vil overvurdere produktivitetsutviklingen i situasjoner hvor kvaliteten reduseres, og undervurdere produktivitetsutviklingen i situasjoner hvor kvaliteten øker.

Beregningene av utviklingen i tjenesteproduksjon per årsverk fra 2003 til 2004 er basert på KOSTRA-data for de 354 kommuner som har levert tilfredsstillende data for barnehage, grunnskole og pleie og omsorg i begge år. Små kommuner og kommuner i Nord-Norge er underrepresentert i utvalget. Resultatene av beregningene er vist i tabell 8, separat for hver enkelt sektor og for de tre sektorene samlet.

Beregningene tar utgangspunkt i en eller flere kvantitative produksjonsindikatorer for den enkelte sektor. I barnehagesektoren benyttes korrigerede oppholdstimer i kommunale barnehager som produksjonsindikator. Korrigerede oppholdstimer påvirkes av utviklingen i antall plasser, oppholdstid og alderssammensetning (det tas hensyn til at de yngste barna er mer ressurskrevende enn de eldste). Målt på denne måten har produksjonen i barnehagesektoren økt med 5,1 prosent fra 2003 til 2004, mens årsverksinnsatsen økte med 2 prosent. Dette innebærer at tjenesteproduksjon per årsverk økte med vel 3 prosent.

I grunnskolen benyttes antall årstimer og antall elever i SFO som kvantitative produksjonsindikatorer. Antall årstimer økte med 1,4 prosent fra 2003 til 2004, mens antall

elever i SFO ble redusert med 0,3 prosent. Samlet produksjon økte med 1,3 prosent, mens antall årsverk økte med 2 prosent. Produksjon per årsverk ble følgelig redusert med 0,7 prosent.

De kvantitative produksjonsindikatorerne i pleie- og omsorgssektoren er antall brukere av hjemmetjenester og antall beboere i institusjon. Dette innebærer at en økning i antall timer hjelp per bruker ikke vil bli registrert som økt produksjon. Fra 2003 til 2004 var det en økning både i antall brukere av hjemmetjenester og antall beboere i institusjon, og samlet produksjon økte med 1,2 prosent. Veksten i antall årsverk var i underkant av 1 prosent, slik at tjenesteproduksjon per årsverk økte med 0,3 prosent.

Tabell 9.8 Utviklingen i tjenesteproduksjon, årsverk og tjenesteproduksjon per årsverk innen barnehage, grunnskole og pleie og omsorg

	Endring fra 2003 til 2004 (%)
Barnehager	
Produksjon	5,1
Korrigerte oppholdstimer	5,1
Årsverk	2,0
Produksjon per årsverk	3,1
Grunnskole	
Produksjon	1,3
Årstimer (millioner)	1,4
Elever i SFO	-0,3
Årsverk	2,0
Produksjon per årsverk	-0,7
Pleie og omsorg	
Produksjon	1,2
Antall brukere av hjemmetjenester	0,9
Antall beboere i kommunale institusjoner	1,6
Årsverk	0,9
Produksjon per årsverk	0,3
Samlet	
Produksjon	1,7
Årsverk	1,5
Produksjon per årsverk	0,2

Merknader: Basert på data for 354 kommuner. I produksjonsindikatoren for grunnskolen er årstimer gitt en vekt på 0,940 og antall elever i SFO en vekt på 0,060. I pleie og omsorg er brukere av hjemmetjenester gitt en vekt på 0,526 og beboere i institusjoner en vekt på 0,474. I den samlede produksjonsindeksen er barnehager gitt en vekt på 0,130, grunnskole en vekt på 0,414 og pleie og omsorg en vekt på 0,456.

Samlet for de tre sektorene økte produksjonen med 1,7 prosent fra 2003 til 2004, mens veksten i antall årsverk var 1,5 prosent. Dette gir en økning i produksjon per årsverk på 0,2 prosent. Den beregnede økningen i produksjon per årsverk kan ha sammenheng med lavere sykefravær i 2004. Tilsvarende beregninger for 2003 viste en svak nedgang i tjenesteproduksjon per årsverk, slik at tjenesteproduksjon per årsverk i 2004 var på om lag samme nivå som i 2002.

9.4 Oppsummering

Demografisk utvikling og nasjonale satsinger legger press på tjenesteproduksjonen i kommuner og fylkeskommuner. Det har blitt flere barn i grunnskolealder og flere unge med rett til videregående opplæring. Videre krever målsettingen om full barnehagedekning utbygging av nye barnehageplasser selv om det blir færre barn i barnehagealder. Innen pleie og omsorg er det økende behov knyttet til at det blir flere av de eldste eldre (80 år og over) og flere yngre brukere. For samfunnet er imidlertid det demografiske presset moderat i den

forstand at veksten i de primære målgruppene for kommunale og fylkeskommunale tjenester (barn, unge og eldre) er mindre enn veksten i befolkningen som helhet.

Flere barnehageplasser og færre barn i barnehagealder bidro til at barnehagedekningen økte fra 69 prosent i 2003 til 72 prosent i 2004. 85 prosent av de nye barnehageplassene ble etablert i privat regi. På grunn av lavere utbygging enn forutsatt og økt gjennomsnittlig oppholdstid, er målsettingen om full barnehagedekning forskjøvet fra 2005 til 2006.

Når det foretas en betydelig utbygging av barnehagesektoren, er det også av stor interesse å vurdere om utbyggingen får konsekvenser for andre sektorer. I grunnskolen økte antall årstimer per elev fra 2003 til 2004. Økningen må ses i sammenheng med at timetallet på barnetrinnet ble økt med 5 uketimer fra høsten 2004. Innen pleie og omsorg har det vært en økning i antall årsverk, og det er blitt flere brukere av hjemmetjenester. Antall beboere i institusjon var på om lag samme nivå i 2004 som i 2003. Dekningsgradene (antall brukere i forhold til antall eldre) er imidlertid svakt redusert, noe som har sammenheng med at antall eldre 80 år og over øker relativt kraftig og at det har blitt flere yngre brukere.

Etter sykehusreformen er videregående opplæring fylkeskommunenes største oppgave, og fordi antall 16-18 åringer øker kraftig er den demografiske utfordringen større for fylkeskommunene enn for kommunene. Fylkeskommunene har i 2004 maktet å opprettholde dekningsgraden blant 16-18 åringer på om lag 90 prosent. Andelen grunnkurselever som fikk oppfylt sitt førstevalg ble imidlertid redusert.

For barnehage, grunnskole og pleie og omsorg har utvalget beregnet i hvilken grad kvantitative mål på tjenesteproduksjonen har økt i takt med ressursinnsatsen målt ved antall årsverk. I kommunale barnehager har tjenesteproduksjonen (korrigerte oppholdstimer) økt vesentlig mer enn ressursinnsatsen. I pleie og omsorg er det også en viss tendens til at tjenesteproduksjonen (antall brukere i hjemmetjeneste og institusjon) har vokst raskere enn antall årsverk, mens det i grunnskolen registreres en noe svakere vekst i tjenesteproduksjonen (årstimer og antall elever i SFO) enn i årsverk. Samlet for de tre sektorene var det en svak økning i tjenesteproduksjon per årsverk fra 2003 til 2004. At tjenesteproduksjonen har økt relativt mer enn årsverksinnsatsen kan ha sammenheng med nedgangen i sykefraværet i 2004.

Utviklingen i tjenestetilbudet må ses i sammenheng med kommunesektorens økonomiske situasjon. Utviklingen i 2004 var kjennetegnet med høy inntektsvekst. En betydelig del av denne inntektsveksten ble benyttet til å styrke kommunesektorens økonomiske balanse, noe som var nødvendig etter flere år med svake driftsresultater. Veksten i utgifter og tjenesteproduksjon ble følgelig vesentlig lavere enn inntektsveksten. Innenfor denne utgiftsrammen har kommunene prioritert utbygging mot full barnehagedekning og fylkeskommunene har prioritert videregående opplæring for et økende antall 16-18 åringer.

Vedleggsdel

Vedlegg 1

Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen 2003-2006. Nasjonalregnskapets gruppering

Tabell 1.1: Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen i alt, 2003-2006.
Millioner kroner og endringer i prosent.

	Millioner kroner				Endring i prosent		
	2003	2004	2005*	2006*	03/04	04/05*	05/06*
A. Brutto inntekter (B+C)	224 439	231 671	244 031	258 786	3,2	5,3	6,0
B. Løpende inntekter	222 391	229 424	241 826	256 575	3,2	5,4	6,1
Gebyrer	31 269	32 141	33 245	33 725	2,8	3,	1,4
Formuesinntekter	9 268	7 107	7 122	8 026	-23,3	0,2	12,7
Renter	6 444	4 508	-30,0
Utbytte	2 824	2 599	-8,0
Skatter i alt	96 943	101 355	106 462	112 268	4,6	5,0	5,5
Produksjonsskatter	3 739	4 199	4 362	4 468	12,3	3,9	2,4
Eiendomsskatt	3 215	3 546	3 700	3 800	10,3	4,3	2,7
Andre produksjonsskatter	524	653	662	668	24,6	1,4	0,9
Skatt på inntekt og formue	93 204	97 156	102 100	107 800	4,2	5,1	5,6
Overføringer fra staten	82 142	85 676	91 789	99 262	4,3	7,1	8,1
Rammeoverføringer	53 425	47 052	48 230	53 865	-11,9	2,5	11,7
Andre overføringer	28 717	38 624	43 559	45 397	34,5	12,8	4,2
Andre innenlandske løpende overføringer	2 769	3 145	3 208	3 294	13,6	2,0	2,7
C. Kapitalinntekter	2 048	2 247	2 205	2 211	9,7	-1,9	0,3
Salg av fast realkapital	234	411	405	411	75,6	-1,5	1,5
Salg av fast eiendom	1 814	1 836	1 800	1 800	1,2	-2,0	0,0
D. Brutto utgifter (E+F)	240 244	241 776	252 315	264 392	0,6	4,4	4,8
E. Løpende utgifter	211 322	214 691	225 343	237 054	1,6	5,0	5,2
Lønnskostnader	127 074	130 138	136 667	144 430	2,4	5,0	5,7
Produktinnsats	43 753	45 329	46 794	48 399	3,6	3,2	3,4
Produktkjøp til husholdninger	8 347	10 145	11 252	12 183	21,5	10,9	8,3
Renter	8 433	7 304	7 519	8 323	-13,4	2,9	10,7
Overføringer til private	22 564	21 698	22 395	22 997	-3,8	3,2	2,7
Produksjonssubsidier	6 919	7 443	7 682	7 937	7,6	3,2	3,3
Stønader til husholdninger	8 074	8 313	8 580	8 724	3,0	3,2	1,7
Sosialhjelpsstønader	5 258	5 156	5 322	5 358	-1,9	3,2	0,7
Andre stønader til husholdninger	2 816	3 157	3 258	3 366	12,1	3,2	3,3
Ideelle organisasjoner	7 571	5 942	6 133	6 336	-21,5	3,2	3,3
Overføringer til staten	2 261	2 036	2 116	2 122	-10,0	3,9	0,3
Kommunal foretningsdrift	-1 110	-1 959	-1 400	-1 400			
F. Kapitalutgifter	28 922	27 085	26 972	27 338	-6,4	-0,4	1,4
Anskaffelse av fast realkapital	27 575	26 530	26 172	26 538	-3,8	-1,3	1,4
Kjøp av fast eiendom	1 031	537	600	600	-47,9	11,7	0,0
Kapitaloverføringer til næringsvirksomhet	316	18	200	200	-94,3	1011,1	0,0
G. Overskudd før lånetransaksjoner (A-D)	-15 805	-10 105	-8 284	-5 606			
Memo: Bruttoinvesteringer eksklusiv eiendom	27 341	26 119	25 767	26 127	-4,5	-1,3	1,4

*Anslag

Kilde: SSB og Finansdepartementet

Tabell 1.2: *Inntekter og utgifter i kommunene inkl. Oslo. 2002-2004.*
Millioner kroner og endringer i prosent.

	Millioner kroner			Endring i prosent	
	2002	2003	2004*	02/03	03/04*
A. Brutto inntekter (B+C)	183 453	190 765	199 094	4,0	4,4
B. Løpende inntekter	180 956	188 849	197 096	4,4	4,4
Gebyrer	28 430	29 921	30 439	5,2	1,7
Formuesinntekter	8 399	8 268	6 218	-1,6	-24,8
Renter	6 321	5 834	4 093	-7,7	-29,8
Utbytte	2 078	2 434	2 125	17,1	-12,7
Skatter i alt	77 711	82 690	87 920	6,4	6,3
Produksjonsskatter	3 473	3 732	4 161	7,5	11,5
Eiendomsskatt	2 877	3 215	3 546	11,7	10,3
Andre produksjonsskatter	596	517	615	-13,3	19,0
Skatt på inntekt og formue	74 238	78 958	83 759	6,4	6,1
Overføringer fra staten	62 819	64 343	68 579	2,4	6,6
Rammeoverføringer	38 831	39 204	34 870	1,0	-11,1
Andre overføringer	23 988	25 139	33 709	4,8	34,1
Overføring fra fylkeskommunen	1 011	1 225	1 168	21,2	-4,7
Andre innenlandske løpende overføringer	2 586	2 402	2 772	-7,1	15,4
C. Kapitalinntekter	2 497	1 916	1 998	-23,3	4,3
Salg av fast realkapital	539	229	407	-57,5	77,7
Salg av fast eiendom	1 958	1 687	1 591	-13,8	-5,7
D. Brutto utgifter (E+F)	192 615	204 611	209 139	6,2	2,2
E. Løpende utgifter	169 259	178 759	184 907	5,6	3,4
Lønnskostnader	104 357	110 320	114 872	5,7	4,1
Produktinnsats	35 170	37 579	39 021	6,8	3,8
Produktkjøp til husholdninger	6 028	7 166	9 108	18,9	27,1
Renter	8 645	7 725	6 692	-10,6	-13,4
Overføringer til private	14 762	15 879	16 628	7,6	4,7
Produksjonssubsidier	2 929	3 408	3 849	16,4	12,9
Stønader til husholdninger	6 634	7 078	7 858	6,7	11,0
Sosialhjelpsstønader	4 746	5 154	5 117	8,6	-0,7
Andre stønader til husholdninger	1 888	1 924	2 741	1,9	42,5
Ideelle organisasjoner	5 199	5 393	4 921	3,7	-8,8
Overføringer til staten	469	1 060	1 039	126,0	-2,0
Overføringer til fylkeskommunen	799	870	258	8,9	-70,3
Kommunal foretningsdrift	-971	-1 840	-2 711		
F. Kapitalutgifter	23 356	25 852	24 232	10,7	-6,3
Anskaffelse av fast realkapital	22 236	24 579	23 710	10,5	-3,5
Kjøp av fast eiendom	790	1 017	504	28,7	-50,4
Kapitaloverføringer til næringsvirksomhet	330	256	18	-22,4	-93,0
G. Overskudd før lånetransaksjoner (A-D)	-9 162	-13 846	-10 045		
Memo: Bruttoinvesteringer eksklusiv eiendom	21 697	24 350	23 303	12,2	-4,3

* Anslag
Kilde: SSB

Tabell 1.3 Inntekter og utgifter i fylkeskommunene eksklusive Oslo. 2002-2004.
Millioner kroner og endring i prosent.

	Millioner kroner			Endring i prosent	
	2002 ¹⁾	2003	2004 ²⁾ *	02/03	03/04*
A. Brutto inntekter (B+C)	51 614	35 769	34 003	-30,7	-4,9
B. Løpende inntekter	51 395	35 637	33 754	-30,7	-5,3
Gebyrer	1 353	1 348	1 702	-0,4	26,3
Renter og utbytte	1 181	1 000	889	-15,3	-11,1
Renter	883	610	415	-30,9	-32,0
Utbytte	298	390	474	30,9	21,5
Skatter i alt	13 170	14 253	13 435	8,2	-5,7
Produksjonsskatter	18	7	38	-61,1	442,9
Skatt på inntekt og formue	13 152	14 246	13 397	8,3	-6,0
Overføringer fra staten	34 522	17 799	17 097	-48,4	-3,9
Rammeoverføringer	14 231	14 221	12 182	-0,1	-14,3
Andre overføringer	20 291	3 578	4 915	-82,4	37,4
Overføring fra kommunene	799	870	258	8,9	-70,3
Andre innenlandske løpende overføringer	370	367	373	-0,8	1,6
C. Kapitalinntekter	219	132	249	-39,7	88,6
Salg av fast realkapital	11	5	4	-54,5	-20,0
Salg av fast eiendom	208	127	245	-38,9	92,9
D. Brutto utgifter (E+F)	35 487	37 728	34 063	6,3	-9,7
E. Løpende utgifter	32 621	34 658	31 210	6,2	-9,9
Lønnskostnader	15 727	16 754	15 266	6,5	-8,9
Produktinnsats	5 991	6 174	6 308	3,1	2,2
Produktkjøp til husholdninger	1 067	1 181	1 037	10,7	-12,2
Renter	902	708	612	-21,5	-13,6
Overføringer til private	6 226	6 685	5 070	7,4	-24,2
Produksjonssubsidier	3 173	3 511	3 594	10,7	2,4
Stønader til husholdninger	1 101	996	455	-9,5	-54,3
Sosialhjelpsstønader	82	104	39	26,8	-62,5
Andre stønader til husholdninger	1 019	892	416	-12,5	-53,4
Ideelle organisasjoner	1 952	2 178	1 021	11,6	-53,1
Overføringer til staten	1 196	1 201	997	0,4	-17,0
Overføring til kommunene	1 011	1 225	1 168	21,2	-4,7
Kommunal foretningsdrift	501	730	752	45,7	3,0
F. Kapitalutgifter	2 866	3 070	2 853	7,1	-7,1
Anskaffelse av fast realkapital	2 838	2 996	2 820	5,6	-5,9
Kjøp av fast eiendom	6	14	33	133,3	135,7
Kapitaloverføringer til næringsvirksomhet	22	60	0	172,7	-
G. Overskudd før lånetransaksjoner (A-D)	16 127	-1 959	-60		
Memo: Bruttoinvesteringer eksklusiv eiendom	2 827	2 991	2 816	5,8	-5,9

Kilde: SSB

* Anslag

1) I forbindelse med sykehusreformen ble det foretatt et gjeldsoppgjør for fylkeskommunene som bidro til å øke overskudd før lånetransaksjoner med om lag 21,6 mrd. kroner i 2002.

2) Reduserte inntekter og utgifter i 2004 har sammenheng med overføring av ansvaret for det fylkeskommunale barnevernet, rusinstitusjoner og familievernet til staten

Vedlegg 2

Driftsutgifter 2004 etter funksjon og art

Tabell 2.1 Driftsutgifter 2004 etter funksjon og art. Millioner kroner.

Funksjonsinndeling	Artsinndeling								
	1 (2+3+4+5) 010-480 Drifts- utgifter	2 010-099 Lønn og sosiale utgifter	3 100-290 Kjøp av varer og tj som inngår i komm tjeneste- prod	4 300-380 Kjøp av varer og tj som erstatte komm tjeneste- prod	5 400-480 Over- føringer	6 690+790 Fordelte utgifter og intern- salg	7 710 Ref syke- lønn	8 (1-6-7) Korr. brutto driftsutgif- ter	9 590 Av- skrivning er
Kommuner utenom Oslo									
100 Politisk styring og kontrollorganer	1 413,4	762,1	260,3	242,2	148,7	8,6	6,4	1 398,4	0,8
120 Administrasjon	10 792,5	7 005,4	2 981,3	229,6	576,3	629,4	292,4	9 870,7	507,6
130 Administrasjonslokaler	1 085,0	269,2	702,8	27,2	85,8	109,8	20,5	954,7	172,8
Administrasjon	13 290,9	8 036,7	3 944,4	499,1	810,7	747,8	319,3	12 223,8	681,1
170 Premieavvik	-857,1	-858,1	0,3	0,4	0,3	0,0	0,0	-857,1	0,0
180 Diverse fellesutgifter	1 047,0	468,4	480,2	20,7	77,7	218,1	13,5	815,5	23,5
190 Interne serviceenheter	8 154,0	2 434,4	5 459,4	98,5	161,7	7 577,9	122,8	453,3	227,0
Fellesutgifter (interne serviceenheter)	8 343,9	2 044,7	5 939,9	119,6	239,7	7 796,0	136,2	411,7	250,5
201 Førskole	12 558,5	7 477,8	549,8	621,7	3 909,2	34,2	616,9	11 907,4	11,7
221 Førskolelokaler og skyss	808,2	243,2	468,4	36,6	59,9	38,5	20,2	749,5	132,1
211 Styrket tilbud til førskolebarn	1 269,6	1 039,8	56,2	124,3	49,3	37,2	72,3	1 160,0	0,4
Barnehager	14 636,3	8 760,8	1 074,4	782,5	4 018,5	110,0	709,4	13 816,9	144,2
202 Grunnskole	30 926,4	27 521,4	2 336,0	698,4	370,6	121,7	1 545,1	29 259,6	169,8
214 Spesialskoler	548,5	402,8	43,7	92,1	9,9	15,0	24,8	508,7	4,2
215 Skolefritidstilbud	2 431,7	2 204,6	179,8	8,5	38,9	14,8	149,9	2 267,0	0,3
222 Skolelokaler og skyss	6 386,1	1 761,9	4 061,2	216,0	347,0	328,2	148,9	5 909,0	1 128,5
383 Musikk- og kulturskoler	1 072,7	889,9	126,3	37,1	19,3	11,1	34,1	1 027,4	4,3
Grunnskoler	41 365,4	32 780,6	6 747,1	1 052,0	785,6	490,9	1 902,8	38 971,7	1 307,1
213 Voksenopplæring	1 605,2	1 264,9	210,4	85,7	44,2	43,7	58,0	1 503,5	3,6
Voksenopplæring	1 605,2	1 264,9	210,4	85,7	44,2	43,7	58,0	1 503,5	3,6
232 Forebygging-, skole- og helsestasjonstjeneste	1 384,0	1 101,9	225,8	31,0	25,2	49,7	55,8	1 278,6	8,8
233 Forebyggende arbeid, helse og sosial	476,2	239,7	105,4	70,3	60,7	15,9	10,2	450,0	3,8
241 Diagnose, behandling, rehabilitering	5 197,8	2 518,9	922,1	1 610,2	146,5	53,5	124,5	5 019,8	36,5
Kommunehelsetjeneste	7 058,0	3 860,6	1 253,4	1 711,6	232,5	119,1	190,5	6 748,4	49,1
242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	2 208,1	1 505,7	437,6	57,8	206,9	80,5	93,3	2 034,2	8,4
243 Tilbud til personer med rusproblemer	556,8	268,4	68,0	180,3	40,1	7,9	18,9	530,0	1,7
281 Økonomisk sosialhjelp	4 094,3	55,8	68,7	27,5	3 942,3	116,3	4,2	3 973,8	0,2
283 Bistand til etablering og opprettholdelse av egen bolig m.v	474,5	48,7	17,8	3,6	404,4	3,6	2,1	468,8	2,5
285 Tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde	655,7	280,0	205,2	78,7	91,9	9,0	15,4	631,3	10,2
Sosialtjenesten	7 989,4	2 158,6	797,2	347,9	4 685,7	217,2	133,9	7 638,2	22,9
244 Barneverntjeneste	1 347,2	1 024,4	249,9	41,7	31,1	21,6	86,2	1 239,4	3,1

Funksjonsinndeling	Artsinndeling								
	1 (2+3+4+5)	2	3	4	5	6	7	8 (1-6-7)	9
	010-480 Drifts- utgifter	010-099 Lønn og sosiale utgifter	100-290 Kjøp av varer og tj som inngår i komm tjeneste- prod	300-380 Kjøp av varer og tj som erstatte komm tjeneste- prod	400-480 Over- føringer	690+790 Fordelte utgifter og intern- salg	710 Ref syke- lønn	Korr. brutto driftsutgif ter	590 Av- skrivning er
251 Barneverntiltak i familien	670,5	252,7	165,3	83,3	169,3	8,0	3,6	658,9	0,3
252 Barneverntiltak utenfor familien	1 962,3	784,9	457,3	528,3	191,8	21,8	3,8	1 936,8	0,1
Barnevern	3 980,1	2 062,0	872,6	653,3	392,2	51,4	93,6	3 835,0	3,5
234 Aktivisering eldre og funksjonshemmede	2 615,4	1 791,8	533,7	174,2	115,8	47,5	93,3	2 474,6	38,7
253 Pleie, omsorg, hjelp i institusjon	22 272,9	17 537,9	2 588,4	1 741,6	405,0	239,7	1 182,4	20 850,8	140,7
254 Pleie, omsorg, hjelp i hjemmet	21 506,7	19 016,2	1 615,5	683,9	191,1	270,5	1 260,1	19 976,1	42,8
261 Botilbud i institusjon	1 829,1	309,3	1 207,4	163,4	149,1	105,6	26,0	1 697,5	514,6
Pleie- og omsorg	48 224,2	38 655,2	5 945,0	2 763,1	860,9	663,3	2 561,9	44 999,0	736,8
265 Kommunalt disponerte boliger	1 867,4	226,7	1 365,5	73,4	201,9	70,9	20,6	1 775,9	524,9
Kommunale boliger	1 867,4	226,7	1 365,5	73,4	201,9	70,9	20,6	1 775,9	524,9
273 Kommunalt sysselsettingstiltak	986,8	507,8	139,0	124,3	215,7	51,9	16,2	918,7	3,2
Kommunal sysselsett	986,8	507,8	139,0	124,3	215,7	51,9	16,2	918,7	3,2
320 Kommunal næringsvirksomhet	556,5	136,5	250,0	35,0	134,9	132,5	6,2	417,8	50,0
325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet	1 555,0	579,8	293,6	129,1	552,5	22,6	23,3	1 509,2	54,6
Bistand næringsliv med mer	2 111,5	716,3	543,7	164,1	687,4	155,0	29,5	1 926,9	104,7
300 Fysisk tilrettelegging og planlegging	1 809,9	1 332,8	395,0	19,9	62,2	75,4	43,4	1 691,1	30,4
315 Boligbygging og fysisk bomiljøtiltak	165,8	54,1	76,2	3,3	32,2	18,9	2,1	144,7	31,7
335 Rekreasjon i tettsted	500,4	210,7	242,8	11,3	35,7	36,3	9,3	454,9	43,9
360 Naturforvaltning og friluftsliv	312,8	125,1	110,8	16,5	60,4	5,6	4,7	302,5	14,3
Fysisk planlegging, miljø m.v	2 788,9	1 722,7	824,8	51,0	190,4	136,1	59,5	2 593,2	120,3
330 Samferdselsbedrifter/transporttiltak	180,5	39,2	42,6	35,3	63,4	7,8	1,5	171,2	31,7
333 Kommunale veier, nyanlegg, drift og vedlikehold	2 121,6	451,4	1 431,6	74,8	163,8	77,5	23,8	2 020,4	337,0
334 Kommunale veier, miljø- og trafiksikkerhetstiltak	337,7	32,1	240,0	17,0	48,6	6,3	3,2	328,2	56,1
Kommunale veier m.m.	2 639,8	522,8	1 714,2	127,1	275,7	91,6	28,4	2 519,8	424,8
338 Forebygging av branner og andre ulykker	442,9	269,7	79,5	75,4	18,3	10,5	10,6	421,8	5,5
339 Beredskap mot branner og andre ulykker	2 014,1	1 202,2	277,7	332,9	201,4	45,0	26,1	1 943,1	62,2
Brann og ulykkesvern	2 457,0	1 471,9	357,2	408,3	219,6	55,5	36,6	2 364,9	67,7
340 Produksjon av vann	754,7	134,2	304,8	308,8	7,0	4,3	3,3	747,2	181,1
345 Distribusjon av vann	1 300,3	332,7	824,2	110,0	33,4	72,1	10,6	1 217,6	440,3
350 Avløpsrensing	1 072,9	204,6	479,5	368,0	20,8	32,4	5,8	1 034,7	261,6
353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann	1 341,0	309,0	887,7	121,4	23,0	71,4	10,3	1 259,4	528,2
354 Tømming av slamavskillere, septiktanker o.l	198,7	12,5	56,3	125,9	4,0	1,4	0,3	197,0	1,1
355 Innsamling av forbruksavfall	1 516,0	120,1	240,0	1 137,8	18,1	14,2	6,0	1 495,7	38,4

Funksjonsinndeling	Artsinndeling								
	1 (2+3+4+5)	2	3	4	5	6	7	8 (1-6-7)	9
	010-480 Drifts- utgifter	010-099 Lønn og sosiale utgifter	100-290 Kjøp av varer og tj som inngår i komm tjeneste- prod	300-380 Kjøp av varer og tj som erstatte komm tjeneste- prod	400-480 Over- føringer	690+790 Fordelte utgifter og intern- salg	710 Ref syke- lønn	Korr. brutto driftsutgif ter	590 Av- skrivning er
357 Gjennvinning og sluttbehandling av forbruksavfall	982,1	39,8	187,2	734,9	20,1	13,9	1,6	966,5	32,1
Vann, avløp og renovasjon (VAR)	7 165,7	1 153,0	2 979,7	2 906,6	126,4	209,7	37,9	6 918,0	1 482,9
231 Aktivitetstilbud barn og unge	720,9	387,7	196,1	23,4	113,6	21,7	18,9	680,3	9,8
365 Kulturminnevern	33,1	14,7	10,2	1,5	6,6	0,9	0,3	31,8	2,3
370 Bibliotek	1 041,5	609,8	350,8	16,2	64,6	17,6	26,5	997,4	27,4
373 Kino	243,3	79,4	145,8	5,7	12,4	1,0	2,7	239,7	10,6
375 Muséer	270,9	65,8	58,6	10,6	135,9	0,6	1,9	268,5	11,4
377 Kunstformidling	331,1	27,7	49,8	7,6	246,0	3,1	1,4	326,7	6,9
380 Idrett	1 686,4	489,6	620,2	78,7	497,9	91,0	26,5	1 568,9	230,2
385 Andre kulturaktiviteter	1 027,5	377,7	320,3	38,2	291,3	38,3	20,8	968,4	54,3
Kultur	5 354,8	2 052,5	1 751,9	181,9	1 368,5	174,2	99,0	5 081,6	352,8
390 Den norske kirke	1 549,3	4,8	45,4	38,7	1 460,3	4,1	1,5	1 543,6	4,4
392 Andre religiøse formål	93,5	0,1	0,7	1,8	90,9	0,3	0,0	93,1	0,2
393 Kirkegårder, gravlunder og krematorier	157,5	19,5	26,7	6,3	105,1	3,0	1,2	153,3	2,6
Kirke	1 800,3	24,3	72,8	46,8	1 656,3	7,5	2,7	1 790,1	7,2
720 Fylkesveier - nyanlegg, drift og vedlikehold	36,4	2,1	33,0	0,0	1,3	20,1	0,0	16,2	0,0
721 Fylkesveier - miljø- og trafikksikkerhetstiltak	5,1	0,6	4,4	0,0	0,2	0,0	0,0	5,1	0,0
Fylkesveier	41,5	2,7	37,4	0,0	1,5	20,1	0,0	21,4	0,0
730 Bilruter	124,5	1,2	5,2	36,2	81,9	0,0	0,0	124,5	0,0
733 Transport(ordninger) for funksjonshemmede	8,2	0,0	4,9	3,1	0,2	0,0	0,0	8,2	0,0
734 Sporveier og forstadsbaner	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0
Rutegående samferdsel	132,8	1,3	10,1	39,3	82,1	0,0	0,0	132,8	0,0
800 Skatt på inntekt og formue	63,9	6,7	4,3	0,0	52,9	0,9	0,1	63,0	0,0
840 Statlig rammetilskudd og øvrige generelle statstilskudd	36,5	0,0	6,4	3,7	26,3	0,8	5,9	29,8	0,0
850 Generelt statstilskudd vedrørende fyktninger m.v	104,1	0,9	64,7	4,5	34,0	14,8	0,0	89,3	0,0
860 Motpost avskrivninger	-2,9	-3,0	0,0	0,0	0,1	29,9	0,0	-32,8	0,0
870 Renter/utbytte og lån	45,3	-1,5	37,8	0,8	8,3	84,5	0,0	-39,3	0,0
880 Interne finansieringstransaksjoner	63,1	4,3	48,5	0,0	10,3	132,8	1,4	-71,2	0,0
890 Årets regnskapsmessige merforbruk/mindreforbruk	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Felles finansiering m.m.	310,0	7,2	161,7	9,0	132,0	263,7	7,5	38,8	0,0
I alt	174 150	108 033	36 742	12 147	17 227	11 476	6 444	156 230	6 287

Funksjonsinndeling	Artsinndeling								
	1 (2+3+4+5)	2	3	4	5	6	7	8 (1-6-7)	9
	010-480 Drifts- utgifter	010-099 Lønn og sosiale utgifter	100-290 Kjøp av varer og tj som inngår i komm tjeneste- prod	300-380 Kjøp av varer og tj som erstatte komm tjeneste- prod	400-480 Over- føringer	690+790 Fordelte utgifter og intern- salg	710 Ref syke- lønn	Korr. brutto driftsutgif ter	590 Av- skrivning er
Utgiftsandeler									
Adm. og fellesutgifter	12,4 %	9,3 %	27,0 %	5,1 %	6,1 %	76,2 %	7,1 %	8,1 %	14,8 %
Oppvekst (barnehage/skole)	33,1 %	39,6 %	22,0 %	15,8 %	28,4 %	5,7 %	41,5 %	34,8 %	23,1 %
Helse, sosial og eldreomsorg	38,7 %	43,3 %	24,2 %	45,1 %	36,1 %	9,4 %	46,3 %	40,5 %	12,9 %
Teknisk sektor	8,8 %	4,5 %	16,2 %	29,1 %	5,2 %	4,6 %	2,5 %	9,3 %	33,3 %
Kirke og kultur	4,1 %	1,9 %	5,0 %	1,9 %	17,7 %	1,6 %	1,6 %	4,4 %	5,7 %
Diverse utgifter	2,9 %	1,3 %	5,6 %	3,0 %	6,5 %	2,5 %	1,0 %	3,0 %	10,1 %
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Tabell 2.2 Oslo

Funksjonsinndeling	Artsinndeling								
	1 (2+3+4+)	2	3	4	5	6	7	8 (1-6-7)	9
	010-480 Drifts- utgifter	010-099 Lønn og sosiale utgifter	100-290 Kjøp av varer og tj som inngår i komm tjeneste- prod	300-380 Kjøp av varer og tj som erstatte komm tjeneste- prod	400-480 Over- føringer	690+790 Fordelte utgifter og intern- salg	710 Ref syke- lønn	Korr. brutto drifts- utgifter	590 Av- skriv- ninger
Oslo									
100 Politisk styring og kontrollorganer	112,0	67,7	21,4	0,0	22,9	5,1	1,3	105,6	0,0
120 Administrasjon	2 362,5	1 744,9	518,7	2,7	96,2	154,5	50,5	2 157,5	135,6
130 Administrasjonslokaler	191,3	20,3	152,8	0,1	18,1	3,6	0,9	186,7	0,3
400 Politisk styring og kontrollorganer	3,6	3,2	0,4	0,0	0,0	-0,3	0,0	3,9	0,0
420 Administrasjon	60,6	42,3	16,9	0,0	1,5	5,9	1,6	53,1	0,0
430 Administrasjonslokaler	6,1	0,0	6,1	0,0	0,0	0,0	0,0	6,1	0,0
Administrasjon	2 736,0	1 878,4	716,1	2,8	138,7	168,8	54,3	2 512,9	136,0
170 Premieavvik	-673,3	-673,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-673,3	0,0
180 Diverse fellesutgifter	124,3	106,5	13,6	0,1	4,2	0,4	1,3	122,6	0,0
190 Interne serviceenheter	201,8	34,6	153,6	0,0	13,6	194,4	2,5	4,8	0,0
450 Interne servicefunksjoner	46,3	16,8	13,9	9,5	6,1	2,4	-3,0	46,9	0,0
480 Diverse fellesutgifter	0,5	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0
490 Interne serviceenheter	6,0	4,8	1,1	0,0	0,1	5,4	0,3	0,3	0,0
Fellesutgifter (intern service)	-294,4	-510,4	182,4	9,6	24,0	202,6	1,1	-498,1	0,0
201 Førskole	2 037,3	1 204,5	157,7	50,7	624,3	13,9	101,3	1 922,1	0,0
211 Styrket tilbud til førskolebarn	284,8	187,8	90,0	2,2	4,8	2,2	14,2	268,4	0,0
221 Førskolelokaler og skyss	187,7	13,0	132,9	27,1	14,8	0,0	0,5	187,2	0,0
Barnehager	2 509,8	1 405,3	380,6	80,0	643,8	16,1	116,0	2 377,7	0,0
202 Grunnskole	2 697,6	2 338,6	271,5	54,8	32,7	34,4	149,1	2 514,1	0,1
214 Spesialschooler	232,9	201,3	20,8	8,2	2,6	3,0	12,6	217,4	0,0
215 Skolefritidstilbud	348,8	264,8	71,6	5,1	7,3	22,9	17,5	308,5	0,0
222 Skolelokaler og skyss	1 797,4	157,1	1 617,3	8,5	14,6	66,7	10,5	1 720,2	0,0
383 Musikk- og kulturskoler	34,6	27,2	6,7	0,0	0,6	0,0	0,6	33,9	0,0
Grunnskoler	5 111,3	2 989,1	1 987,9	76,5	57,8	126,9	190,3	4 794,1	0,1
213 Voksenopplæring	272,0	187,7	22,7	50,3	11,2	0,7	6,8	264,5	0,0
Voksenopplæring	272,0	187,7	22,7	50,3	11,2	0,7	6,8	264,5	0,0
232 Forebygging-, skole- og helsestasjonstjeneste	192,3	134,4	53,9	0,2	3,9	0,3	8,7	183,4	0,0
233 Forebyggende arbeid, helse og sosial	111,0	54,0	32,3	3,3	21,4	0,8	3,0	107,3	0,0
241 Diagnose, behandling, rehabilitering	703,1	304,9	110,6	275,5	12,0	3,6	16,6	682,9	0,9
Kommunehelsetjeneste	1 006,4	493,4	196,8	279,0	37,3	4,6	28,2	973,6	0,9
242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	535,8	368,3	106,5	4,5	56,5	10,5	31,9	493,4	0,0
243 Tilbud til personer med rusproblemer	447,7	211,9	137,3	87,7	10,8	55,5	11,3	380,9	0,0
281 Økonomisk sosialhjelp	953,5	0,3	0,1	0,0	953,0	0,0	0,0	953,5	0,0
283 Bistand til etablering og opprettholdelse av egen bolig m.v	362,6	10,8	4,1	0,2	347,5	0,0	0,6	362,0	0,0
285 Tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde	356,3	223,5	36,9	91,5	4,3	260,9	12,0	83,3	0,0
Sosialtjenesten	2 655,8	814,8	284,9	184,0	1 372,2	326,9	55,8	2 273,1	0,0
244 Barneverntjeneste	190,6	145,0	41,4	0,0	4,1	0,0	11,1	179,5	0,0

Funksjonsinndeling	Artsinndeling								
	1 (2+3+4+)	2	3	4	5	6	7	8 (1-6-7)	9
	010-480 Drifts- utgifter	010-099 Lønn og sosiale utgifter	100-290 Kjøp av varer og tj som inngår i komm tjeneste- prod	300-380 Kjøp av varer og tj som erstatte komm tjeneste- prod	400-480 Over- føringer	690+790 Fordelte utgifter og intern- salg	710 Ref syke- lønn	Korr. brutto drifts- utgifter	590 Av- skriv- ninger
251 Barneverntiltak i familien	111,8	20,2	52,1	5,2	34,3	0,6	0,0	111,3	0,0
252 Barneverntiltak utenfor familien	523,3	94,5	357,6	6,5	64,7	0,2	0,1	523,0	0,0
Barnevern	825,7	259,7	451,2	11,7	103,1	0,9	11,1	813,8	0,0
234 Aktivisering eldre og funksjonshemmede	350,4	118,7	98,3	123,1	10,3	11,0	6,9	332,5	0,0
253 Pleie, omsorg, hjelp i institusjon	4 283,5	1 832,8	1 320,1	1 064,5	66,1	941,7	115,4	3 226,4	2,6
254 Pleie, omsorg, hjelp i hjemmet	2 143,1	1 501,0	418,4	197,6	26,1	158,6	91,9	1 892,6	0,0
261 Botilbud i institusjon	382,6	11,8	285,0	75,5	10,4	11,4	0,7	370,5	0,0
Pleie og omsorg	7 159,7	3 464,2	2 121,9	1 460,7	112,9	1 122,7	214,9	5 822,0	2,6
265 Kommunalt disponerte boliger	228,2	48,4	151,9	14,9	13,0	37,6	2,9	187,7	2,6
Kommunale boliger	228,2	48,4	151,9	14,9	13,0	37,6	2,9	187,7	2,6
273 Kommunalt sysselsettningstiltak	171,5	104,2	40,4	23,1	3,8	9,5	3,7	158,2	0,0
Kommunal syssel tiltak	171,5	104,2	40,4	23,1	3,8	9,5	3,7	158,2	0,0
320 Kommunal næringsvirksomhet	184,0	33,7	52,2	0,0	98,1	72,7	1,4	109,9	10,4
325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet	23,7	1,9	3,5	2,5	15,8	0,4	0,2	23,2	0,0
Bistand næringsliv m.m.	207,7	35,6	55,7	2,5	114,0	73,0	1,6	133,1	10,4
300 Fysisk tilrettelegging og planlegging	295,6	187,2	77,4	0,0	31,1	14,4	9,3	271,9	7,8
315 Boliqbygging og fysisk bomiljøtiltak	33,5	22,4	2,0	0,0	9,1	0,0	1,1	32,4	6,1
335 Rekreasjon i tettsted	122,2	34,6	78,0	1,1	8,5	33,8	1,6	86,8	3,6
360 Naturforvaltning og friluftsliv	93,7	33,8	49,2	0,2	10,5	37,0	1,8	54,9	3,3
Fysisk planlegging, miljø m.v	545,1	278,0	206,6	1,3	59,2	85,3	13,8	446,0	20,8
333 Kommunale veier, nyanlegg, drift og vedlikehold	187,7	72,2	99,7	0,0	15,8	0,2	0,1	187,4	8,9
334 Kommunale veier, miljø- og trafikksikkerhetstiltak	170,0	16,2	139,3	0,0	14,5	5,3	0,9	163,8	0,4
Kommunale veier m.m	357,7	88,3	239,0	0,0	30,3	5,5	1,0	351,2	9,3
338 Forebygging av branner og andre ulykker	36,8	29,8	5,4	1,5	0,1	0,0	0,9	35,8	0,0
339 Beredskap mot branner og andre ulykker	195,0	162,2	18,2	12,6	1,9	0,0	5,6	189,4	12,5
Brann- og ulykkesvern	231,7	192,0	23,6	14,1	2,0	0,0	6,5	225,2	12,5
340 Produksjon av vann	84,6	29,0	50,5	0,5	4,6	0,7	1,4	82,5	21,6
345 Distribusjon av vann	97,4	45,2	48,9	2,2	1,2	1,1	1,9	94,5	68,2
350 Avløpsrensing	164,6	15,6	28,5	120,5	0,0	0,6	1,3	162,7	29,0
353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann	139,6	58,4	68,9	5,6	6,6	4,5	3,9	131,1	48,6
355 Innsamling av forbruksavfall	390,1	18,0	265,8	105,6	0,7	0,0	1,4	388,7	5,6
357 Gjenvinning og sluttbehandling av forbruksavfall	252,6	73,6	143,1	2,0	33,8	0,0	2,8	249,8	61,5
Vann, avløp og renovasjon (VAR)	1 128,9	239,8	605,8	236,4	46,9	6,9	12,6	1 109,3	234,3
231 Aktivitetstilbud barn og unge	193,5	97,1	51,3	9,9	35,2	2,1	4,2	187,3	0,2
365 Kulturminnevern	14,6	9,7	2,7	0,7	1,6	0,4	0,3	13,9	0,0
370 Bibliotek	145,9	79,9	61,6	0,0	4,4	17,6	3,3	124,9	0,0
373 Kino	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Funksjonsinndeling	Artsinndeling								
	1 (2+3+4+)	2	3	4	5	6	7	8 (1-6-7)	9
	010-480 Drifts- utgifter	010-099 Lønn og sosiale utgifter	100-290 Kjøp av varer og tj som inngår i komm tjeneste- prod	300-380 Kjøp av varer og tj som erstatte komm tjeneste- prod	400-480 Over- føringer	690+790 Fordelte utgifter og intern- salg	710 Ref syke- lønn	Korr. brutto drifts- utgifter	590 Av- skriv- ninger
375 Muséer	60,4	22,6	33,9	0,0	3,9	0,0	0,9	59,5	0,0
377 Kunstformidling	11,5	0,4	2,5	0,0	8,6	0,7	0,0	10,8	0,0
380 Idrett	254,4	60,9	108,2	0,4	84,8	61,0	3,3	190,1	0,4
385 Andre kulturaktiviteter	80,3	20,2	19,6	3,5	37,0	0,2	0,0	80,1	0,0
740 Bibliotek	11,4	8,2	3,0	0,0	0,3	0,4	0,7	10,3	0,0
760 Muséer	20,0	0,0	0,0	0,0	20,0	0,0	0,0	20,0	0,0
771 Kunstformidling	76,6	0,0	0,0	0,0	76,6	0,0	0,0	76,6	0,0
772 Kunstforproduksjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
750 Kulturminnevern	0,9	0,0	0,6	0,2	0,1	0,0	0,0	0,9	0,0
790 Andre kulturaktiviteter	4,1	0,0	0,0	0,0	4,1	0,0	0,0	4,1	0,0
Kultur	873,6	298,9	283,4	14,7	276,5	82,4	12,7	778,4	0,6
390 Den norske kirke	104,8	0,0	5,5	0,0	99,3	0,0	0,0	104,8	1,9
392 Andre religiøse formål	57,6	0,0	0,0	0,0	57,6	0,0	0,0	57,6	0,0
393 Kirkegårder, gravlunder og krematorier	81,6	57,3	21,4	0,0	2,9	0,4	2,4	78,8	0,6
Kirke	243,9	57,3	26,9	0,0	159,7	0,4	2,4	241,1	2,5
510 Skolelokaler, forvaltning, skyss og internater	602,6	103,5	486,9	0,0	12,2	5,4	5,6	591,6	0,0
520 Undervisning til alle enheter	154,4	111,8	31,7	7,8	2,9	10,2	2,4	141,8	0,0
541 Almenne, økonomiske og administrative fag	298,0	283,0	13,0	0,2	1,9	0,3	10,4	287,4	0,0
542 Byggfag	18,1	16,3	1,5	0,0	0,3	0,1	0,4	17,7	0,0
543 Elektrofag	40,5	36,4	3,6	0,0	0,5	0,2	1,4	39,0	0,0
544 Formgivningsfag	40,0	38,2	1,5	0,0	0,3	0,1	2,3	37,6	0,0
545 Hotell- og næringsmiddelfag	19,0	16,1	2,6	0,0	0,3	0,0	0,5	18,5	0,0
546 Helse- og sosialfag	48,6	45,9	2,4	0,0	0,3	0,5	2,6	45,5	0,0
547 Idrettsfag	20,3	19,7	0,6	0,0	0,0	0,0	0,6	19,7	0,0
548 Kjemi- og prosessfag	1,6	1,5	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	1,6	0,0
549 Musikk, dans og drama	35,5	32,7	0,9	1,8	0,1	0,0	0,9	34,6	0,0
550 Mekaniske fag	22,9	20,5	2,1	0,0	0,3	0,0	0,9	22,1	0,0
551 Naturbruk	1,7	1,4	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	1,6	0,0
552 Tekniske byggfag	11,1	9,9	1,0	0,0	0,2	0,1	0,3	10,7	0,0
553 Trearbeidsfag	2,7	2,3	0,3	0,0	0,1	0,0	0,2	2,6	0,0
554 Tekniske fagskoler	9,1	8,4	0,6	0,0	0,0	0,0	0,4	8,6	0,0
555 Salgs og servicefag	20,5	20,0	0,5	0,0	0,1	0,0	0,7	19,9	0,0
556 Medis- og kommunikasjonsfag	30,2	25,2	4,3	0,0	0,7	0,3	1,3	28,7	0,0
560 Spesialundervisning og særskilt tilpasset opplæring	121,7	96,5	4,9	19,7	0,6	0,4	4,0	117,4	0,0
590 Andre undervisningsformål	18,6	17,4	1,1	0,0	0,1	0,0	1,2	17,4	0,0
Videregående skole	1 517,3	906,7	559,9	29,6	21,1	17,6	35,9	1 463,8	0,0
570 Fagopplæring i arbeidslivet	123,7	14,9	12,6	95,3	0,9	0,0	0,5	123,2	0,0
581 Voksenopplæring fullfinansiert av fylkeskommunen	38,8	21,8	14,9	1,2	0,9	2,8	0,2	35,8	0,0
582 Ressurssenter/voksenopplæring ikke fullfinansiert	21,5	14,3	6,4	0,0	0,8	2,9	0,5	18,1	0,0

Funksjonsinndeling	Artsinndeling								
	1 (2+3+4+)	2	3	4	5	6	7	8 (1-6-7)	9
	010-480 Drifts- utgifter	010-099 Lønn og sosiale utgifter	100-290 Kjøp av varer og tj som inngår i komm tjeneste- prod	300-380 Kjøp av varer og tj som erstatte komm tjeneste- prod	400-480 Over- føringer	690+790 Fordelte utgifter og intern- salg	710 Ref syke- lønn	Korr. brutto drifts- utgifter	590 Av- skriv- ninger
Voksenopplæring/fagopplæring	184,1	51,1	33,9	96,5	2,6	5,7	1,2	177,2	0,0
665 Tannhelsetjeneste - Pasientbehandling	84,8	0,0	0,9	83,9	0,0	0,0	0,0	84,8	0,0
Tannhelse	84,8	0,0	0,9	83,9	0,0	0,0	0,0	84,8	0,0
685 Familievern tjenester	0,5	0,4	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0
Rus/familievern/barnevern	0,5	0,4	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0
705 Finansieringsbistand overfor næringslivet	1,1	0,6	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0
710 Fylkeskommunal næringsvirksomhet	144,5	25,4	117,3	0,0	1,8	0,0	1,2	143,3	0,0
Regionalutvikling, næring, miljø	145,6	26,0	117,7	0,0	1,9	0,0	1,2	144,3	0,0
721 Fylkesveier - miljø- og trafikksikkerhetstiltak	2,6	0,0	2,3	0,0	0,3	0,0	0,0	2,6	0,0
Fylkesveier	2,6	0,0	2,3	0,0	0,3	0,0	0,0	2,6	0,0
733 Transport(ordninger) for funksjonshemmede	182,0	4,9	169,3	0,0	7,8	6,1	0,3	175,6	0,0
734 Sporveier og forstadsbaner	771,4	1,8	1,1	768,5	0,0	1,8	0,2	769,5	0,6
Rutegående samferdsel	953,5	6,7	170,4	768,5	7,9	7,9	0,5	945,1	0,6
850 Generelt statsstilkudd vedrørende fykninger m.v	6,8	0,0	0,0	0,0	6,8	0,0	0,0	6,8	0,0
870 Renter/utbytte og lån	11,7	0,0	0,0	0,0	11,7	0,0	0,0	11,7	0,0
880 Interne finanstransaksjoner	76,7	0,0	0,0	54,8	21,9	0,0	0,0	76,7	0,0
Felles finansiering m.m.	95,2	0,0	0,0	54,8	40,4	0,0	0,0	95,2	0,0
I alt	28 954,0	315,4	8 863,0	3 495,0	3 280,6	2 302,0	774,8	877,2	433,2
Utgiftsandeler									
Adm og fellesutgifter (intern service)	8,5 %	10,3 %	10,1 %	0,4 %	5,0 %	16,1 %	7,2 %	7,8 %	31,4 %
Oppvekst (barnehage/skole)	33,2 %	41,6 %	33,7 %	9,7 %	22,7 %	7,3 %	45,2 %	35,2 %	0,0 %
Helse, sosial og eldreomsorg	40,7 %	37,8 %	34,5 %	58,7 %	50,2 %	63,2 %	40,0 %	38,7 %	0,8 %
Tekniske oppgaver med mer	11,2 %	6,0 %	14,1 %	29,7 %	4,5 %	4,6 %	4,4 %	11,9 %	64,1 %
Kirke og kultur	3,9 %	2,7 %	3,5 %	0,4 %	13,5 %	3,6 %	2,0 %	4,0 %	0,7 %
Bolig, sysselsetting, næringsliv med mer	2,6 %	1,6 %	4,1 %	1,2 %	4,1 %	5,2 %	1,2 %	2,4 %	3,0 %
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Tabell 2.3 Fylkeskommunene

Funksjonsinndeling	Artsinndeling								
	1 (2+3+4+5)	2	3	4	5	6	7	8 (1-6-7)	9
	010-480 Drifts- utgifter	010-099 Lønn og sosiale utgifter	100-290 Kjøp av varer og tj som inngår i komm tjeneste- prod	300-380 Kjøp av varer og tj som erstatte komm tjeneste- prod	400-480 Over- føringer	690+790 Fordelte utgifter og intern- salg	710 Ref syke- lønn	Korr. brutto drifts- utgifter	590 Av- skrivnin ger
Fylkeskommunene (uten Oslo)									
400 Politisk styring og kontrollorganer	380,9	188,7	65,5	21,8	104,9	1,6	3,7	313,0	0,2
420 Administrasjon	988,0	701,1	231,8	9,0	46,0	16,9	22,5	847,2	7,2
430 Administrasjonslokaler	159,3	23,3	116,8	1,9	17,4	22,3	3,1	135,6	48,4
Administrasjon	1 528,3	913,1	414,1	32,7	168,3	40,7	29,3	1 295,7	55,8
440 Personal- og rekrutteringspolitiske tiltak	43,6	9,4	30,4	0,1	3,6	1,0	0,5	27,5	8,3
450 Interne servicefunksjoner	552,9	241,4	256,9	7,1	47,5	15,4	11,0	512,7	57,4
460 Tjenester utenfor ordinært fylkeskommunalt ansvarsområde	127,3	69,8	23,1	4,4	30,1	1,2	3,6	10,9	2,1
470 Premieavvik	-302,7	-302,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-322,2	0,0
480 Diverse fellesutgifter	211,0	116,7	68,9	0,2	25,2	0,5	1,0	172,1	0,7
490 Interne serviceenheter	99,8	21,8	72,5	0,1	5,3	60,6	1,4	7,5	0,1
Fellesutgifter (intern service)	731,8	156,5	451,8	11,8	111,7	78,7	17,5	408,5	68,5
510 Skolelokaler, forvaltning, skyss og internater	4 332,6	1 782,6	1 972,2	294,8	283,0	43,7	103,9	4 227,0	592,5
520 Undervisning til alle enheter	2 039,1	1 598,9	238,1	163,7	38,5	37,1	62,4	1 743,8	15,4
541 Almene, økonomiske og administrative fag	2 636,5	2 506,2	110,9	6,1	13,3	8,3	68,6	2 523,5	13,2
542 Byggfag	397,3	351,6	38,0	1,0	6,6	0,7	8,6	373,4	2,3
543 Elektrofag	569,6	520,0	41,4	1,2	7,1	1,2	14,4	544,8	2,6
544 Formgivningsfag	698,8	651,4	39,7	1,3	6,4	0,9	26,5	657,3	3,1
545 Hotell- og næringsmiddelfag	451,9	379,9	63,6	0,3	8,1	1,3	14,2	398,3	1,9
546 Helse- og sosialfag	814,5	774,7	33,7	2,2	3,9	1,5	26,7	776,1	3,4
547 Idrettsfag	293,7	268,1	23,4	0,3	2,0	0,4	4,9	283,2	1,5
548 Kjemi- og prosessfag	54,3	46,4	7,5	0,0	0,3	5,2	1,6	46,9	0,1
549 Musikk, dans og drama	338,2	315,3	13,7	7,6	1,7	0,4	10,6	321,9	0,9
550 Mekaniske fag	728,3	636,9	75,4	3,1	12,8	2,3	22,8	678,0	5,0
551 Naturbruk	417,9	314,7	95,9	2,8	4,5	7,2	11,1	308,1	6,2
552 Tekniske byggfag	122,2	110,4	9,8	0,2	1,7	0,4	3,2	115,8	0,5
553 Trearbeidsfag	37,9	33,6	3,7	0,0	0,6	0,1	0,4	36,0	0,3
554 Tekniske fagskoler	244,6	202,3	34,7	3,7	3,9	2,8	4,7	24,7	2,2
555 Salgs og servicefag	242,6	232,9	8,5	0,2	0,9	1,2	4,8	238,3	3,7
556 Medis- og kommunikasjonsfag	220,7	199,4	18,1	0,3	2,9	0,3	6,6	215,0	6,6
559 Landslinjer	152,7	114,4	31,7	1,7	4,9	0,7	4,6	15,2	1,3
560 Spesialundervisning og særskilt tilpasset opplæring	1 745,9	1 321,1	195,2	215,6	14,0	93,9	52,4	1 509,3	3,3
590 Andre undervisningsformål	615,7	366,0	103,4	127,8	18,5	16,6	10,3	405,2	3,8
Videregående skoler	17 154,9	12 726,7	3 158,7	834,0	435,5	226,0	463,3	15 441,8	669,8
570 Fagopplæring i arbeidslivet	1 325,6	170,5	79,2	933,0	142,9	11,0	3,8	1 211,6	0,0
581 Voksenopplæring fullfinansiert av fylkeskommunen	313,5	157,4	91,4	38,5	26,2	65,7	3,1	216,9	0,6
582 Ressurssenter/voksenopplæring ikke fullfinansiert	478,8	286,9	159,1	12,8	19,9	41,1	8,6	78,3	2,1

Funksjonsinndeling	Artsinndeling								
	1 (2+3+4+5)	2	3	4	5	6	7	8 (1-6-7)	9
	010-480 Drifts- utgifter	010-099 Lønn og sosiale utgifter	100-290 Kjøp av varer og tj som inngår i komm tjeneste- prod	300-380 Kjøp av varer og tj som erstatte komm tjeneste- prod	400-480 Over- føringer	690+790 Fordelte utgifter og intern- salg	710 Ref syke- lønn	Korr. brutto drifts- utgifter	590 Av- skrivnin- ger
Voksenopplæring/Fagopplæring	2 117,8	614,8	329,8	984,3	189,0	117,7	15,6	1 506,8	2,6
660 Tannhelsestjeneste - Fellesfunksjoner	387,4	43,3	146,1	4,8	193,2	0,1	1,8	388,9	19,4
665 Tannhelsestjeneste - Pasientbehandling	1 277,2	1 010,2	199,1	33,5	34,4	1,5	52,3	855,0	7,3
Tannhelse	1 664,6	1 053,5	345,2	38,3	227,6	1,6	54,2	1 244,0	26,6
680 Omsorg for og behandling av rusmisbrukere	20,6	0,3	0,8	9,5	9,9	0,0	0,0	29,2	8,3
685 Familieverntjenester	0,3	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0
691 Fosterhjem	0,5	0,2	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0
692 Barneverninstitusjoner	9,0	2,3	-0,8	4,5	3,0	0,0	1,1	21,0	15,0
693 Hjemmebasert barneverntiltak	0,4	-0,1	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0
694 Barneverntjeneste	5,0	2,3	0,7	1,7	0,3	0,1	0,5	9,0	5,0
Rus/familievern/barnevern	35,7	5,1	1,0	16,3	13,3	0,1	1,6	60,3	28,3
700 Tilrettelegging og støttefunksjoner for næringslivet	634,4	56,4	83,1	116,2	378,7	13,9	4,0	123,8	1,9
705 Finansieringsbistand overfor næringslivet	536,0	6,7	26,8	18,1	484,4	2,9	0,9	-98,4	0,0
710 Fylkeskommunal næringsvirksomhet	120,9	10,5	55,0	0,2	55,3	16,3	0,6	-90,9	9,2
715 Lokal og regional utvikling	627,3	68,1	77,1	58,8	423,3	13,8	1,3	-27,5	0,8
716 Friluftsliv og miljø	23,4	2,7	3,3	0,5	16,8	0,1	0,0	20,1	0,0
Regionalutvikling, næring, miljø	1 942,0	144,4	245,3	193,7	1 358,5	47,0	6,7	-73,0	11,9
720 Fylkesveier - nyanlegg, drift og vedlikehold	1 337,9	1,0	1 036,1	234,0	66,9	1,9	12,9	1 620,9	352,6
721 Fylkesveier - miljø- og trafikksikkerhetstiltak	63,8	0,3	39,2	4,2	20,1	0,0	0,1	97,9	33,1
Fylkesveger	1 401,7	1,3	1 075,3	238,2	87,0	1,9	12,9	1 718,7	385,7
730 Bilruter	3 132,1	34,0	186,6	2 252,0	659,5	58,2	2,2	2 744,9	1,9
731 Fylkesveiferjer	233,6	0,3	0,4	214,6	18,3	0,0	0,0	222,5	0,0
732 Båtruter	527,7	0,6	1,9	469,8	55,3	0,0	0,0	511,1	0,0
733 Transport(ordninger) for funksjonshemmede	219,7	2,0	29,8	145,3	42,6	0,0	0,4	208,3	0,0
734 Sporveier og forstadsbaner	7,5	0,2	0,5	5,0	1,8	1,6	0,0	4,2	0,0
Rutegående samferdsel	4 120,5	37,2	219,2	3 086,7	777,4	59,8	2,6	3 690,9	1,9
740 Bibliotek	134,8	67,1	49,8	7,2	10,7	2,5	2,0	107,5	1,0
750 Kulturminnevern	239,8	85,5	43,9	3,8	106,6	5,8	2,3	157,7	0,7
760 Muséer	183,7	11,9	15,4	6,6	149,8	-3,4	0,0	186,9	1,7
771 Kunstformidling	263,2	47,0	47,7	7,1	161,4	3,8	0,7	171,8	0,2
772 Kunstforproduksjon	138,4	23,6	21,7	11,3	81,8	1,1	1,2	89,4	0,2
775 Idrett	554,3	10,5	6,1	0,2	537,5	1,0	0,2	60,5	0,0
790 Andre kulturaktiviteter	269,1	42,9	39,4	4,0	182,9	2,1	1,1	157,9	0,9
Kultur	1 783,3	288,4	223,9	40,3	1 230,7	12,8	7,4	931,7	4,7
870 Renter/utbytte og lån	12,2	0,0	11,3	0,0	0,9	4,5	0,0	-52,9	0,0
880 Interne finansieringstransaksjoner	-0,6	-8,6	8,1	0,0	0,0	19,9	0,0	-21,9	0,0
Felles finansiering m.m.	11,6	-8,6	19,4	0,0	0,9	24,5	0,0	-74,9	0,0

Funksjonsinndeling	Artsinndeling								
	1 (2+3+4+5)	2	3	4	5	6	7	8 (1-6-7)	9
	010-480 Drifts- utgifter	010-099 Lønn og sosiale utgifter	100-290 Kjøp av varer og tj som inngår i komm tjeneste- prod	300-380 Kjøp av varer og tj som erstatte komm tjeneste- prod	400-480 Over- føringer	690+790 Fordelte utgifter og intern- salg	710 Ref syke- lønn	Korr. brutto drifts- utgifter	590 Av- skrivnin ger
I alt	32 492,3	15 932,3	6 483,8	5 476,3	4 600,0	610,7	611,2	26 150,6	1 255,8

Utgiftsandeler									
Adm og fellesutgifter (intern service)	7,0 %	6,7 %	13,4 %	0,8 %	6,1 %	20,4 %	7,7 %	6,5 %	9,9 %
Undervisning	59,3 %	83,7 %	54,0 %	33,2 %	13,6 %	58,6 %	78,4 %	64,6 %	53,5 %
Helse/sosial	5,2 %	6,6 %	5,4 %	1,0 %	5,2 %	0,3 %	9,1 %	5,0 %	4,4 %
Regionalutvikling med mer	6,0 %	0,9 %	3,8 %	3,5 %	29,5 %	8,0 %	1,1 %	-0,3 %	1,0 %
Samferdsel	17,0 %	0,2 %	20,0 %	60,7 %	18,8 %	10,5 %	2,5 %	20,6 %	30,9 %
Kultur	5,5 %	1,8 %	3,5 %	0,7 %	26,8 %	2,2 %	1,2 %	3,6 %	0,4 %
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Vedlegg 3

Statlige overføringer til kommunesektoren i 2005 og 2006

Tabell 3.1 Overføringer fra statsforvaltningen til kommuneforvaltningen i 2005 og 2006. 1 000 kr.

Overføringer i 2005 er vedtatt budsjett etter RNB 2005

Overføringer i 2006 omfatter forslag i St.prp. nr. 1 (2005-2006) og St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006)

Øremerkede tilskudd				
Kap.	Post	Navn	Vedtatt budsjett etter RNB 2005	Forslag budsjett 2006
Utdannings- og forskningsdepartementet				
225		Tiltak i grunnopplæringen		
	60	Tilskudd til landslinjer	140 520	144 841
	63	Tilskudd til samisk i grunnopplæringen	40 301	46 705
	66	Tilskudd til leirskoleopplæring	33 500	34 539
	67	Tilskudd til opplæring i finsk	10 164	10 479
	68	Tilskudd til opplæring innenfor kriminalomsorgen	108 874	139 199
	69	Komp. for investeringskostnader ved grunnskolereformen	332 621	326 087
227		Tilskudd til særskilte skoler		
	60	Tilskudd til Moskvaskolen	1 108	1 142
	61	Tilskudd til Nordland kunst- og filmskole	2 288	2 359
	62	Tilskudd til Fjellheimen leirskole	4 214	4 345
231		Barnehager (jf. kap. 856)		
	60	Driftstilskudd til barnehager	0	11 701 619
	61	Investeringsstilskudd	0	250 000
	62	Tilskudd til tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage	0	736 173
	65	Skjønnsmidler til barnehager	0	1 972 709
		Sum	673 590	15 370 197
Justisdepartementet				
430		Kriminalomsorgens sentrale forvaltning		
	60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv.	60 030	50 078
		Sum	60 030	50 078
Kommunal- og regionaldepartementet				
551		Regional utvikling og nyskaping		
	60	Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	1 012 000	1 054 555
	61	Næringsrettede utviklingstiltak, komp. for økt arbeidsgiveravgift	755 000	1 105 000
	64	Utviklingsmidler til Oppland fylkeskommune	76 800	80 413
581		Bolig- og bomiljøtiltak		
	60	Handlingsplan for Oslo indre øst	40 000	40 000
582		Rentekompensasjon skoleanlegg og kirkebygg		
	60	Rentekompensasjon - skoleanlegg	207 000	322 000
	61	Rentekompensasjon - kirkebygg	7 800	21 000
586		Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser		
	60	Oppstartingsstilskudd	1 313 800	149 300
	63	Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag	1 168 800	1 287 700
		Sum	4 581 200	4 059 968
Arbeids- og sosialdepartementet				
621		Tilskudd forvaltet av Sosial- og helsedirektoratet		
	63	Rusmiddeltiltak og sosiale tjenester	139 800	120 900
		Sum	139 800	120 900

Øremerkede tilskudd Kap.	Post	Navn	Vedtatt budsjett etter RNB 2005	Forslag budsjett 2006
<i>Helse- og omsorgsdepartementet</i>				
718		Alkohol og narkotika		
	63	Rusmiddeltiltak	0	11 300
719		Folkehelse		
	60	Kommunetilskudd	0	24 700
724		Personelltiltak		
	60	Tilskudd til rekrutteringsplanen	59 819	0
	61	Tilskudd til turnustjenesten	131 028	146 800
726		Habilitering og rehabilitering		
	61	Rehabilitering, helsetiltak for rusmiddelmissbrukere	61 412	0
729		Annen helsetjeneste		
	60	Helsetjeneste for innsatte i fengsel	80 799	89 457
743		Statlig stimuleringsiltak for psykisk helse		
	62	Tilskudd til psykisk helsearbeid i kommuner	2 050 783	2 509 357
761		Tilskudd forvaltet av Sosial- og helsedirektoratet		
	60	Tilskudd til omsorgstjenester	64 841	115 424
	61	Tilskudd til vertskommuner	481 456	485 881
	63	Tilskudd til rusmiddeltiltak	145 053	132 910
	64	Ressurskrevende brukere	1 584 400	1 871 416
	66	Tilskudd til brukerstyrt personlig assistanse	50 541	72 108
	67	Tilskudd til særskilte utviklingstiltak	0	21 180
		Sum	4 710 132	5 480 533
<i>Barne- og familiedepartementet</i>				
830		Samlivstiltak og foreldreveiledning		
	60	Tilskudd til kommuner til samlivstiltak	0	7 094
840		Krisetiltak		
	60	Tilskudd til krisesentre	99 512	117 431
	61	Tilskudd til incestsentre	19 715	29 226
856		Barnehager (jf. kap. 231)		
	60	Driftstilskudd til barnehager	9 594 504	0
	61	Investeringsstilskudd	230 000	0
	62	Tilskudd til tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage	736 173	0
	65	Skjønnsmidler til barnehager	1 323 933	0
		Sum	12 003 837	153 751
<i>Fiskeri- og kystdepartementet</i>				
1062		Kystverket		
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	28 300	29 100
		Sum	28 300	29 100
<i>Samferdselsesdepartementet</i>				
1320		Statens vegvesen		
	60	Forsøk	420 000	885 400
1330		Særskilte transportiltak		
	60	Særskilt tilskudd til kollektivtransport	116 300	200 000
		Sum	536 300	1 085 400
<i>Miljøverndepartementet</i>				
1425		Vilt- og fisketiltak		
	61	Tilskudd til kommunale villtiltak	5 500	5 000
		Sum	5 500	5 000

Øremerkede tilskudd Kap.	Post	Navn	Vedtatt budsjett etter RNB 2005	Forslag budsjett 2006
<i>Forsvarsdepartementet</i>				
1795		Kulturelle og allmenntilgige formål		
	60	Tilskudd til kommuner	39 500	19 500
		Sum	39 500	19 500
<i>Folketrygden</i>				
2755		Helsetjeneste i kommunene		
	62	Tilskudd til fastlønsordning fysioterapeuter	195 000	185 000
		Sum	195 000	185 000
		Sum øremerkede tilskudd	22 973 189	26 559 427
Tilskudd til flyktninger og asylsøkere (utenfor kommuneopplegget) 1)				
225		Tilskudd i grunnopplæringen		
	64	Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen	912 066	836 035
	65	Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i videregående oppl.	27 975	28 842
231		Barnehager (jf. kap. 856)		
	63	Tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn	0	98 960
511		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap.651)		
	60	Integreringstilskudd	2 695 300	0
	61	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	1 200 000	0
	62	Kommunale innvandreriltak	53 500	0
651		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap.511)		
	60	Integreringstilskudd	0	2 718 000
	61	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	0	1 215 000
	62	Kommunale innvandreriltak	0	56 100
854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet		
	64	Tilskudd for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger	205 400	134 745
	65	Refusjon av kommunale utgifter til barneverntiltak enslige mindreår.	0	120 022
856		Barnehager (jf. kap. 231)		
	63	Tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn	96 275	0
		Sum	5 190 516	5 207 704
Andre poster utenfor kommuneopplegget 1)				
1632		Kompensasjon for merverdiavgift		
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner, gammel ordning	1 856 669	0
	61	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner, ny ordning	9 730 000	9 670 000
		Sum	11 586 669	9 670 000
		Sum øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget	16 777 185	14 877 704
Overføringer gjennom inntektssystemet				
571		Rammetilskudd til kommuner		
	60	Innbyggertilskudd	26 159 386	30 955 000
	62	Nord-Norge-tilskudd	1 147 015	1 178 333
	63	Regionaltilskudd	561 526	780 846
	64	Skjønnstilskudd	2 842 285	2 734 000
	69	Kommunal selskapskatt	5 486 357	5 041 336
		Sum rammeoverføringer kommuner	36 196 569	40 689 515
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner		
	60	Innbyggertilskudd	9 913 665	11 138 494
	62	Nord-Norge-tilskudd	433 117	444 907
	64	Skjønnstilskudd	1 246 198	1 139 000

Øremerkede tilskudd				
Kap.	Post	Navn	Vedtatt budsjett etter RNB 2005	Forslag budsjett 2006
	65	Tilskudd til barnevern/hovedstadstilskudd	440 930	453 276
		Sum rammeoverføringer fylkeskommuner	12 033 910	13 175 677
573		Komp. til fylkeskommuner, spesialisthelsetjenesten		
	60	Tilskudd til sletting av gjeld m.v.	13 920	0
		Sum kompensasjon til fylkeskommuner	13 920	0
574		Økonomisk oppgjør, barnevern, familievern og rusomsorg		
	60	Tilskudd til sletting av gjeld	2 700	0
		Sum økonomisk oppgjør	2 700	0
		Sum overføringer gjennom inntektssystemet	48 247 099	53 865 192

1) Øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget medregnes ikke ved beregning av vekst i kommunesektorens inntekter

Tabell 3.2 Oversikt over omlegging av ordninger fra 2005 til 2006

Øremerkede tilskudd som er foreslått ikke videreført i 2006, jf. St.prp. nr. 1 (2005-2006) og St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006)

Kap.	Post	Navn	Opphørt	Innlemmet inntektssyst.	Omdisp. til 60-poster	Omdisp. til andre poster
<i>Kommunal- og regionaldepartementet</i>						
511		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere				
	60	Integreringstilskudd			x	
	61	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere			x	
	62	Kommunale innvandreriltak			x	
573		Komp. til fylkeskommuner, spesialisthelsetj.				
	60	Tilskudd til sletting av gjeld m.v.	x			
574		Økonomisk oppgjør, barnevern, familievern og rusomsorg				
	60	Tilskudd til sletting av gjeld	x			
<i>Helse- og omsorgsdepartementet</i>						
724		Personelltiltak				
	60	Tilskudd til rekrutteringsplanen			x	
726		Habilitering og rehabilitering				
	61	Rehabilitering, helsetiltak for rusmiddelmissbrukere			x	
<i>Barne- og familiedepartementet</i>						
856		Barnehager				
	60	Driftstilskudd			x	
	61	Investeringstilskudd			x	
	62	Tilskudd til tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage			x	
	63	Tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn			x	
	65	Skjønnsmidler til barnehager			x	
<i>Finansdepartementet</i>						
1632		Kompensasjon for merverdiavgift				
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner (gammel ordning)		x		

Tabell 3.3 Nye øremerkede tilskudd i 2006

Nye øremerkede tilskudd for 2006, jf. St.prp. nr. 1 (2005-2006) og St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006)

Kap.	Post	Navn	Nytt	Omdisp. fra 60-post	Omdisp. fra andre poster
<i>Utdannings- og forskningsdepartementet</i>					
231		Barnehager			
	60	Driftstilskudd til barnehager		x	
	61	Investeringsstilskudd		x	
	62	Tilskudd til tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage		x	
	63	Tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn		x	
	65	Skjønnsmidler til barnehager		x	
<i>Arbeids- og sosialdepartementet</i>					
651		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere			
	60	Integreringstilskudd		x	
	61	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere		x	
	62	Kommunale innvandertiltak		x	
<i>Helse- og omsorgsdepartementet</i>					
719		Folkehelse			
	60	Kommunetilskudd			x
718		Alkohol og narkotika			
	63	Rusmiddeltiltak		x	
761		Omsorgstjenester			
	67	Tilskudd til særskilte utviklingstiltak			x
<i>Barne- og familiedepartementet</i>					
830		Samlivstiltak og foreldreveiledning			
	60	Tilskudd til kommuner til samlivstiltak			x
854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet			
	65	Refusjon av kommunale utgifter til barneverntiltak enslige mindreårige asylsøkere.		x	

Vedlegg 4

Kommuneforvaltningens samlede inntekter 1988-2006

Tabell 4.1 Kommuneforvaltningens inntekter. I hht. Nasjonalregnskapets definisjoner Alle tall er i millioner kroner i løpende priser, unntatt linje 9 og 10 som viser kommuneopplegget i faste 2006-priser

	Regnskap																Anslag		
	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ⁵⁾	2003	2004 ⁶⁾	2005	2006
1. Skatteinntekter	56 373	58 699	61 552	64 019	65 322	68 306	74 986	75 898	80 751	85 185	88 640	89 968	93 634	107 644	90 881	96 943	101 356	106 462	112 268
1.1 Skatt på inntekt og formue	54 383	56 326	58 925	61 411	62 382	65 269	71 763	72 570	77 187	81 789	85 469	86 861	90 295	104 435	87 474	93 204	97 157	102 100	107 800
1.2 Eiendomsskatt, andre prod.skatter	1 990	2 373	2 627	2 608	2 940	3 037	3 223	3 328	3 564	3 396	3 171	3 107	3 339	3 209	3 407	3 739	4 199	4 362	4 468
2. Overføringer fra staten ¹⁾	45 370	51 000	54 326	58 800	63 489	63 888	65 820	67 281	68 852	73 647	79 264	86 363	93 877	99 198	97 341	82 142	85 677	91 789	99 262
2.1 Rammetilskudd	36 103	39 442	41 034	40 887	42 951	40 697	41 823	42 453	42 701	46 242	46 699	49 199	54 186	52 944	53 063	53 425	47 052	48 230	53 865
2.2 Øremerkede tilsk. innenf. k.opplegget	6 882	8 891	10 472	14 768	16 557	17 755	16 833	18 356	19 866	21 501	26 197	30 948	33 656	36 179	14 632	17 686	21 857	24 662	28 022
2.3 Øremerkede tilsk. utenf. k.opplegget ²⁾	2 385	2 667	2 820	3 145	3 981	5 436	7 164	6 472	6 285	5 904	6 368	6 216	6 035	10 075	29 646	11 031	8 712	7 391	7 705
2.4 Momskompensasjon, ny ordning																	8 056	11 506	9 670
3. Gebyrer ³⁾	10 851	12 259	13 221	15 253	16 418	17 313	18 485	19 505	20 882	22 491	23 333	25 624	27 629	30 576	29 783	31 269	32 141	33 245	33 725
4. Renteinntekter	2 623	2 444	2 591	2 947	3 120	3 028	2 500	2 946	3 131	3 940	4 291	6 124	8 058	9 953	9 580	9 268	7 107	7 122	8 026
5. Tilskudd til folketrygden	-2 900	-4 750	-4 072	-2 093	-400	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Andre innenlandske løpende overføringer	1 804	1 732	1 771	2 227	2 428	2 373	2 380	2 559	2 398	2 416	2 641	2 679	2 751	2 902	2 956	2 769	3 145	3 208	3 294
7. Sum inntekter (1+2+3+4+5+6)	114 121	121 384	129 389	141 153	150 377	154 908	164 171	168 189	176 014	187 679	198 169	210 758	225 949	250 273	230 541	222 391	229 426	241 826	256 575
8. Sum innt. kommuneopplegget (7-2.3-4)	109 113	116 273	123 978	135 061	143 276	146 444	154 507	158 771	166 598	177 835	187 510	198 418	211 856	230 245	191 315	202 092	213 607	227 313	240 844
9. Kommuneopplegget, faste priser ⁴⁾	198 167	203 440	211 837	222 755	231 670	234 913	242 275	241 945	244 814	253 469	253 566	259 244	264 628	270 808	215 949	220 187	225 517	233 678	240 844
10. Kroner per innbygger	47 202	48 201	50 043	52 415	54 209	54 642	56 020	55 640	56 022	57 702	57 399	58 318	59 089	60 134	47 733	48 369	49 267	50 729	52 025

1) Se også vedlegg 3

2) Tilskuddene under pkt. 2.3 (tilskudd til arbeidsmarkedstiltak, flyktninger, flom/hjemfall, kirkelov, sletting av sykehusgjeld m.v.) fastlegges ut fra andre vurderinger enn hensynet til kommunesektorens økonomi. De holdes derfor utenfor når veksten i kommunesektorens inntekter beregnes.

3) Eksklusive bygg- og anleggsgebyrer til og med 2001

4) Prisveksten for kommunesektorens kjøp av varer og tjenester, se vedlegg 6

5) Inntektsnedgangen må ses i sammenheng med statens overtakelse av sykehusene. Engangsbevilgning på 21,6 mrd. kr til sletting av gjeld m.v. i forbindelse med sykehusreformen er holdt utenom kommuneopplegget (inngår i pkt. 2.3)

6) Reduksjonen i rammetilskuddet må bl.a ses i sammenheng med at ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg ble overtatt av staten i 2004. Videre er ny moms kompensasjonsordning finansiert ved trekk i rammetilskuddet.

4.2 Utviklingen i Kommunesektorens frie inntekter

	Regnskap																	Anslag	
	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
I. Kommuneopplegget (tab.4.1 linje 8). Mill.kr	109 113	116 273	123 978	135 061	143 276	146 444	154 507	158 771	166 598	177 835	187 510	198 418	211 856	230 245	191 315	202 092	213 607	227 313	240 844
II. Frie innt. (tab.4.1 linje 1+2.1+5). Mill. kr	89 576	93 391	98 514	102 813	107 873	109 003	116 809	118 351	123 452	131 427	135 339	139 167	147 820	160 588	143 944	150 368	148 408	154 692	166 133
III. Skatteandel i pst. av frie inntekter	59,7	57,8	58,3	60,2	60,2	62,7	64,2	64,1	65,4	64,8	65,5	64,6	63,3	67,0	63,1	64,5	68,3	68,8	67,6
IV. Rammetilskudd i pst. av frie inntekter	40,3	42,2	41,7	39,8	39,8	37,3	35,8	35,9	34,6	35,2	34,5	35,4	36,7	33,0	36,9	35,5	31,7	31,2	32,4
V. Frie inntekter i pst. av I.	82,1	80,3	79,5	76,1	75,3	74,4	75,6	74,5	74,1	73,9	72,2	70,1	69,8	69,7	75,2	74,4	69,5	68,1	69,0

Tabell 4.3 Endringer i kommunesektorens inntekter i prosent fra året før. 1989 - 2006

	Regnskap																Anslag	
	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ¹⁾	2003	2004 ²⁾	2005	2006
1. Skatteinntekter	4,1	4,9	4,0	2,0	4,6	9,8	1,2	6,4	5,5	4,1	1,5	4,1	15,0	-15,6	6,7	4,6	5,0	5,5
1.1 Skatt på inntekt og formue	3,6	4,6	4,2	1,6	4,6	9,9	1,1	6,4	6,0	4,5	1,6	4,0	15,7	-16,2	6,6	4,2	5,1	5,6
1.2 Eiendomsskatt, andre prod.skatter	19,2	10,7	-0,7	12,7	3,3	6,1	3,3	7,1	-4,7	-6,6	-2,0	7,5	-3,9	6,2	9,7	12,3	3,9	2,4
2. Overføringer fra staten	12,4	6,5	8,2	8,0	0,6	3,0	2,2	2,3	7,0	7,6	9,0	8,7	5,7	-1,9	-15,6	4,3	7,1	8,1
2.1 Rammetilskudd	9,2	4,0	-0,4	5,0	-5,2	2,8	1,5	0,6	8,3	1,0	5,4	10,1	-2,3	0,2	0,7	-11,9	2,5	11,7
2.2 Ørem.tilsk. innenf. kommuneopplegget	29,2	17,8	41,0	12,1	7,2	-5,2	9,0	8,2	8,2	21,8	18,1	8,8	7,5	-59,6	20,9	23,6	12,8	13,6
2.3 Ørem.tilsk. utenf. kommuneopplegget	11,8	5,7	11,5	26,6	36,5	31,8	-9,7	-2,9	-6,1	7,9	-2,4	-2,9	66,9	194,3	-62,8	-21,0	-15,2	4,2
2.4 Momskompensasjon, ny ordning																	42,8	-16,0
3. Gebyrer	13,0	7,8	15,4	7,6	5,5	6,8	5,5	7,1	7,7	3,7	9,8	7,8	10,7	-2,6	5,0	2,8	3,4	1,4
4. Renteinntekter	-6,8	6,0	13,7	5,9	-2,9	-17,4	17,8	6,3	25,8	8,9	42,7	31,6	23,5	-3,7	-3,3	-23,3	0,2	12,7
5. Tilskudd til folketrygden	63,8	-14,3	-48,6	-80,9	-100,0													
6. Andre innenlandske løpende overføringer	-4,0	2,3	25,7	9,0	-2,3	0,3	7,5	-6,3	0,8	9,3	1,4	2,7	5,5	1,9	-6,3	13,6	2,0	2,7
7. Sum inntekter (1+2+3+4+5+6)	6,4	6,6	9,1	6,5	3,0	6,0	2,4	4,7	6,6	5,6	6,4	7,2	10,8	-7,9	-3,5	3,2	5,4	6,1
8. Sum inntekter kommuneopplegget (7-2.3-4)	6,6	6,6	8,9	6,1	2,2	5,5	2,8	4,9	6,7	5,4	5,8	6,8	8,7	-16,9	5,6	5,7	6,4	6,0
9. Kommuneopplegget, faste priser	2,7	4,1	5,2	4,0	1,4	3,1	-0,1	1,2	3,5	0,0	2,2	2,1	2,3	-20,3	2,0	2,4	3,6	3,1
10. Kroner per innbygger	2,1	3,8	4,7	3,4	0,8	2,5	-0,7	0,7	3,0	-0,5	1,6	1,3	1,8	-20,6	1,3	1,9	3,0	2,6

1)Se note 5 tabell 4.1

2)Se note 6 tabell 4.1

Vedlegg 5

Kommuneregnskapets og nasjonalregnskapets gruppering

1 Innledning

Offentlig forvaltning og offentlige og private foretak fører sine regnskaper etter ulike regnskapsforskrifter. Ved å konvertere regnskapstallene over i nasjonalregnskapets gruppering oppnår man imidlertid en felles inndeling som gjør det mulig å sammenstille de ulike delene av økonomien. En oppstilling av kommuneforvaltningens inntekter og utgifter etter nasjonalregnskapets grupperinger er derfor nødvendig, f.eks. for å sammenlikne med utviklingen i øvrige deler av offentlig sektor. For å vurdere utviklingen i kommunesektoren over tid, kan det også være en fordel å bruke nasjonalregnskapets tall. Nasjonalregnskapets tall blir, i tillegg til løpende priser, også utarbeidet i faste priser. Dermed får man tidsserier for volumutviklingen av investeringer, vareinnsats/produktinnsats, lønninger mv. I tillegg kan det i nasjonalregnskapet være korrigert for endringer i kommuneregnskapsforskriftene som ellers ikke vil gi sammenlignbare tall over tid.

Tabellene etter kommuneregnskapets oppstillingsmåte gir tall etter de samme begrep som finnes i den enkelte kommunes og fylkeskommunes regnskap. Disse tabellene gir derfor endringstall som kan sammenlignes med utviklingen i egen kommune.

Med forbehold om virkningen av de ulikeheter i omfang mv. som nevnes i punkt 2 nedenfor, gir de to tabellsett opplysninger som kan utfylle hverandre i beskrivelse og analyse av utviklingen i kommunal økonomi.

2 Omfang av kommunesektoren i de to tabellsett

Med basis i forskriftene av 15. desember 2000 vil kommuneforvaltningen i nasjonalregnskapet omfatte den virksomhet som kommunene fører på de ulike kostrafunksjonene med unntak av funksjonene 320 (Kommunal næringsvirksomhet), 330 (Samferdselsbedrifter/transporttiltak) og 373 (Kino). Kommunal næringsvirksomhet, kinoer etc. regnes i nasjonalregnskapet som forretningsdrift. Hos fylkeskommunene er funksjon 710 (Fylkeskommunal næringsvirksomhet) holdt utenfor og behandlet som forretningsdrift i nasjonalregnskapet. Som en del av kommuneforvaltningen regnes også kommunale bedrifter som rapporterer regnskaper etter § 11 i kommuneloven, samt interkommunale sammenslutninger innunder kommunelovens § 27. I tillegg kommer foretak som rapporterer regnskaper etter kommunelovens kapittel 11.

Nasjonalregnskapets noe bredere definisjon og oppdeling av kommuneforvaltningen som forvaltningssektor, medfører f.eks. at lønnskostnadene i kommunale bedrifter grupperes sammen med lønnskostnadene i kommunene. Tilsvarende omfatter tallene for bruttoinvesteringer i kommunene også investeringer i felles kommunal avløps- og renovasjonsvirksomhet.

Tabellene etter kommuneregnskapets oppstillingsmåte omfatter bare de ordinære fylkes- og kommunekasser. Felleskommunal virksomhet er her bare med i form av de tilskudd som blir bokført i kommunekassenes regnskap. De ulikheter i omfang som er nevnt over er imidlertid ikke så omfattende at de to tabellsett ikke kan sees i sammenheng.

3 Ulike underskuddsbegrep

I tabeller etter nasjonalregnskapets gruppering er "underskudd før lånetransaksjoner" en viktig indikator ved vurdering av utviklingen i kommuneforvaltningen. I oppstillinger etter kommuneregnskapets føringsmåte er det tilsvarende begrep "underskudd før lån og avsetning".

4 Sammenhengen mellom nasjonalregnskapets artsinndeling og kostraarter

For at den enkelte kommune- og fylkeskommune også skal kunne sammenlikne utviklingen i egen kommune med tall etter nasjonalregnskapets gruppering gis det her en oversikt over sammenhengen mellom de to grupperingene. De funksjonene som er definert som kommuneforvaltningens forretningsdrift ifølge nasjonalregnskapets gruppering holdes utenfor. Summering over alle andre funksjoner i kostra vil generelt kunne frembringe følgende nasjonalregnskapsarter:

Lønnskostnader Artene 010 - 099 i kostra, fratrukket sykelønnsrefusjoner (710).

Produktinnsats Kostraartene 100 - 270, minus artene 200 (inventar og utstyr) og 209 (medisinsk utstyr) som i nasjonalregnskapets gruppering defineres som investeringer. I tillegg trekkes art 690 (fordelte utgiftene) fra. Enkelte av artene i 200-serien behandles som investeringer dersom de stammer fra investeringsregnskapet (kontoklasse 0).

Gebyrer Summering av artene 600 - 650 i kostra. Salg av driftsmidler (art 660) behandles i nasjonalregnskapet som salg av realkapital.

Renteinntekter/
formuesinntekter Art 900 (renter) + art 905 (utbytte og eieruttak).

Andre nasjonalregnskapsarter vil være litt vanskeligere å følge. Når det gjelder overføringer til private (art 470) skiller nasjonalregnskapet mellom flere ulike overføringstyper, og hvilken funksjon som er brukt vil da være med å bestemme overføringstype. I andre tilfeller vil kontoklasse være med å bestemme omkodingene til nasjonalregnskapsarter. Dette gjelder særlig skillet mellom produktinnsats og bruttoinvesteringer.

5 Enkelte avledede begreper

I tabeller og kommentarer som bygger på nasjonalregnskapets grupperinger blir det ofte brukt en del begreper som er avledet fra de som er ført opp under punkt 4. De viktigste av disse er:

a) Konsum i kommuneforvaltningen	= Lønnskostnader + Produktinnsats + Kapitalslit + Produktkjøp til husholdninger - Gebyrer + Driftsresultat i VAR-sektoren (funksjonene 340 - 357)
---	---

b) Bruttoprodukt	= Lønnskostnader + Kapitalslit + Driftsresultat i VAR-sektoren
-------------------------	--

Kapitalslitet fremkommer ikke direkte i kommuneregnskapet, men er beregnet ut fra størrelsen på verdien av den oppsamlede realkapital i kommuneforvaltningen.

c) Nettoinvesteringer	= Bruttoinvesteringer - Kapitalslit
------------------------------	--

Vedlegg 6

Prisindekser for kommunesektorens kjøp av varer og tjenester

Tabell 6.1 Nasjonale prisindekser for produktinnsats, bruttoinvestering i fast realkapital. Veid samlet prisendring (TBU's indikator)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000 ³⁾	2001 ⁴⁾	2002	2003	2004	2005 ⁵⁾	2006
Prosentvis prisendring fra året før:																		
Veid samlet prisendring (deflator)	3,8	2,4	3,6	2,0	0,8	2,3	2,9	3,7	3,1	5,4	3,5	4,6	6,2	4,2	3,6	3,2	2,7	2,8
Lønnskostnader pr. årsverk utenom tiltak ¹⁾	5,4	3,6	5,2	3,7	0,7	2,6	3,4	4,9	3,7	7,2	4,8	4,7	8,0	6,0	4,4	3,8	3,4	3,5
Lønn pr. årsverk utenom tiltak	5,4	4,5	4,7	3,6	2,7	2,2	2,9	4,5	3,7	5,9	5,0	4,4	4,5					
Sosiale utgifter, vekstbidrag ²⁾	0,0	-0,9	0,5	0,1	-2,0	0,4	0,6	0,4	0,0	1,2	-0,1	0,3	2,8					
Produktinnsats	3,1	1,8	1,4	-0,4	1,6	1,8	1,9	2,5	2,9	2,4	1,3	4,5	2,9	0,6	2,3	1,3	1,2	1,6
Bruttoinvestering	-1,3	-1,8	-0,5	-1,7	-1,1	1,1	2,1	-1,2	0,1	2,4	0,9	3,9	2,6	1,2	2,0	3,3	1,4	1,4
Kommunalt konsum, prisendr. fra året før	4,1	2,7	2,9	1,6	1,2	2,1	3,6	3,3	3,4	5,4	3,6	5,2	6,8	4,8	4,7	2,3		

1) Når det forekommer arbeidstidsforkortelser må det korrigeres for endring i normalarbeidstid pr. full uke.

2) Vekstbidrag utover årslønnsveksten fra endrede satser for arbeidsgiveravgift og kommunale pensjonspremier.

3) Deflatoren for 2000 er påvirket av økt ferienesats pga. utvidet ferie fra 2001.

4) Deflatoren for 2001 er påvirket av utvidet ferie, ny arbeidstidsavtale for lærere og økte kommunale pensjonspremier

5) Deflatoren for 2005 er eksklusivt virkningen av en økning i momssatsene fra 1. januar 2005 med 1 prosentpoeng, som anslås å trekke opp prisene på varekjøp med ½ prosentpoeng i 2005

Vedlegg 7

Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner

Tabell 7.1 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra personlige skattytere¹⁾

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ²⁾	2003	2004	2005	2006 ³⁾
Kommuner	13,50	13,50	13,00	12,25	11,75	11,50	10,75	11,50	11,20	12,20	12,40	13,00	13,20	13,20	13,30
Fylkeskomm.	7,50	7,50	7,25	7,00	7,00	6,75	6,25	6,60	6,45	6,90	1,90	3,24	2,60	3,00	2,90
Kommuneforv.	21,00	21,00	20,25	19,25	18,75	18,25	17,00	18,10	17,65	19,10	14,30	16,24	15,80	16,20	16,20
Fellesskatt	7,00	7,00	7,75	8,75	9,25	9,75	11,00	9,90	10,35	8,90	13,70	11,76	12,20	11,80	11,80
Alminnelig innt.	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

1) Fra 1979 har maksimalsatsene vært brukt i samtlige kommuner og fylkeskommuner

2) Den betydelige reduksjonen i den fylkeskommunale skattøren i 2002 er knyttet til sykehusreformen

3) Vedtatt av Stortinget november 2005

Tabell 7.2 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra etterskuddspliktige skattytere¹⁾

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998 ²⁾
Kommuner	7,00	7,00	5,50	5,50	4,75	4,25	0,00
Fylkeskommuner	4,00	4,00	4,00	2,75	2,50	2,50	0,00
Kommuneforvaltning	11,00	11,00	9,50	8,25	7,25	6,75	0,00
Fellesskatt	17,00	17,00	18,50	19,75	20,75	21,25	28,00
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

1) Tidsangivelsen for etterskuddsskatter gjelder inntektsår. Innbetalingen av etterskuddsskatt foretas året etter inntektsåret

2) Kommunal/fylkeskommunal etterskuddsskatt ble omgjort til statlig skatt fra inntektsåret 1998 med budsjettvirkning i 1999.

Vedlegg 8

Definisjonskatalog

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget der endringer i sysselsetting målt i timeverk, produktinnsats i faste priser og brutto realinvesteringer i faste priser veies sammen. Som vekter brukes de andelene som lønnskostnader (inkludert pensjonsutgifter), produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjør av samlede utgifter for de tre kostnadsartene. Den nevnte indikatoren fanger ikke opp endringer i andre utgiftsarter enn de som er nevnt ovenfor, for eksempel overføringer til private og renteutgifter.

Avskrivninger

Avskrivninger, som er et uttrykk for verdiforringelsen på kommunale anleggsmidler, føres i driftsregnskapet, men blir eliminert før regnskapsmessig resultat fastsettes. I brutto driftsresultat gis imidlertid avskrivningene resultat effekt, og kan følgelig brukes for sammenligning med det resultatorienterte regnskapssystem, som primært brukes i privat næringsliv. I KOSTRA blir det benyttet en lineær avskrivningsfunksjon der verdsettingen av kapitalen er basert på anskaffelseskostnaden. Det blir ikke korrigert for at inflasjon påvirker verdien av kapital som er anskaffet på forskjellige tidspunkt. I KOSTRA belastes avskrivninger den enkelte funksjonen (Kontoklasse 1, art 590). Avskrivningene har en motpost (funksjon 860, art 990), slik at de ikke får virkning for beregning av netto driftsresultat.

Brutto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter eksklusive renter og avdrag. Brutto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene.
Se gjerne under begrepet "netto driftsresultat" i tillegg.

Brutto driftsresultat = Brutto driftsinntekter - brutto driftsutgifter

Brutto driftsinntekter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (600..890)-690-790).

Brutto driftsutgifter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (((010..480)+590)-690-790).

Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge (BNP)

Verdiskapningen i samfunnet måles i nasjonalregnskapet ved bruttonasjonalproduktet.

Ved internasjonale sammenlikninger benyttes vanligvis BNP pr. innbygger som en indikator for velstandsnivået i et land. I BNP for Fastlands-Norge medregnes kun fastlandsøkonomien, dvs petroleumsvirksomhet og utenrikssjøfart er holdt utenom.

Brutto investeringsutgifter

Brutto investeringsutgifter viser investeringsutgifter i investeringsregnskapet korrigert for fordelte utgifter og internsalg. Brutto investeringsutgifter omfatter alle utgifter til investeringer i fast eiendom, utgifter til vedlikehold etter GKRS sitt regelverk samt utgifter til annet inventar og utstyr. Denne definisjonen bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene (Kontoklasse:0, artene (010...500)-690-790).

Deflator

Veid samlet prisendring i kommunesektoren i prosent fra året før. I deflatoren inngår endringer i lønnskostnader, produktinnsats og bruttoinvesteringer. Deflatoren benyttes av Finansdepartementet og TBU ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter.

Driftsinntekter

Driftsinntektene er summen av skatteinntekter, rammetilskudd, øremerkede tilskudd til løpende drift og gebyrer/salgs- og leieinntekter. Det korrigeres for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp mv (690 og 790). Driftsinntektene er kontoklasse 1 (driftsregnskapet), alle funksjoner og artene ((600... 890) - 690 - 790)". Art 690 er 'Fordelte utgifter' og art 790 er 'Internsalg'. Definisjonen bygger på Kostra.

Driftsutgifter

Driftsutgiftene er summen av lønnsutgifter inkl. sosiale utgifter, inventar og utstyr til driftsformål, andre kostnader til driftsformål, stønader, subsidier og overføringer til stat/andre kommuner/andre fylkeskommuner. Driftsutgiftene er kontoklasse 1, alle funksjoner og artene (010... 480) + 590 - 690 - 790". Art 590 er avskrivninger. Art 690 er 'Fordelte utgifter' og art 790 er 'Internsalg'. Driftsutgiftene (brutto) viser således de samlede driftsutgiftene inkludert avskrivninger korrigert for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp. Definisjonen bygger på Kostra.

Eiendomsskatt

Det er kun kommuner som kan skrive ut eiendomsskatt. Eiendomsskatt kan bare skrives ut på faste eiendommer i klart avgrensede områder som helt eller delvis er utbygd på byvis, eller der slik utbygging er i gang. Utenfor slike områder i kommunen kan eiendomsskatt også utskrives på "verker og bruk". Kraftanlegg er eksempel på verk og bruk. Herunder hører også vassfall, inklusive kraftstasjoner, overføringsanlegg, fordelingsnett etc. Skatten skrives ut på grunnlag av takst over eiendommen. F.o.m 2001 trer eiendomsskattelovens § 8 i kraft for produksjonsanlegg. Skattesatsen må ligge i intervallet mellom 2 og 7 promille. Satsøkninger fra år til år er begrenset til to promilleenheter.

Fast realkapital

Omfatter både materiell produksjonskapital (boliger, andre bygninger, anlegg, transportmidler, maskiner, annet produksjonskapital, livdyr- og frukttrebestand mv.) og immateriell produksjonskapital (lete- og undersøkelseskostnader, EDB-software, varemerke og annen immateriell kapital). Lagerkapital og verdigjenstander (f.eks. edle metaller og antikviteter), som ikke kan brukes gjentatte ganger i produksjonen, regnes ikke som fast realkapital. Det gjør heller ikke naturkapital som ikke er produsert. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Frie inntekter

Frie inntekter er inntekter som kommunene kan disponere uten andre bindinger enn gjeldende lover og forskrifter. Summen av ordinære skatter på inntekt og formue (eksklusive eiendomsskatt) og rammetilskudd inkluderes i inntektsbegrepet. Frie inntekter for ett år kan korrigeres for variasjoner utgiftsbehov (se under "korrigerte frie

inntekter”). Utvikling i frie inntekter over flere år kan korrigeres for oppgaveendringer, prisutvikling og befolkningsutvikling.

Kapitalslit

Uttrykk for den verdiforringelse av realkapital som skjer i løpet av året. Kapitalslitet fremkommer ikke direkte fra kommuneregnskapet, men kan beregnes ut fra størrelsen på verdien av den oppsamlede realkapital i kommuneforvaltningen.

Kapitalutgifter

Kapitalutgiftene omfatter kjøp av fast eiendom og anskaffelse av fast realkapital (bygninger og anlegg, utstyr og inventar).

Kommunalt konsum

Konsum i kommuneforvaltningen beregnes som summen av lønnskostnader, produktinnsats (inkl. reparasjoner og vedlikehold), kapitalslit, produktkjøp til husholdningene, driftsresultat i markedsrettet virksomhet for visse kapitler fratrukket gebyrer. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets definisjoner.

Korrigerede frie inntekter

Frie inntekter korrigeret for variasjon i utgiftsbehovet. Kommuner med ulik demografisk eller geografisk struktur, vil ha ulikt nivå på kostnadene ved produksjon av samme tjeneste. Indeks som brukes ved korrigering er kostnadsnøkkelen i inntektssystemet. Korrigerede frie inntekter beregnes både med og uten eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter i inntektsgrunnlaget.

KOSTRA

KOSTRA (KOMMune-STat-Rapportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal virksomhet. Informasjon om kommunale tjenester og bruk av ressurser på ulike tjenesteområder registreres og sammenstilles for å gi relevant informasjon til beslutningstakere både nasjonalt og lokalt. Informasjonen skal tjene som grunnlag for analyse, planlegging og styring, og herunder gi grunnlag for å vurdere om nasjonale mål oppnås. KOSTRA skal forenkle rapporteringen fra kommunene til staten ved at data rapporteres bare en gang, selv om de skal brukes til ulike formål.

Langsiktig lånegjeld

Langsiktige lån har normalt lengre løpetid enn ett år. Lån beregnet for videreformidling til andre instanser/innbyggere, såkalte formidlingsutlån, inngår. Langsiktig gjeld er kontoklasse 2, kapittel (41...45), sektor (00...99). Data hentes fra kommunens balanseregnskap.

Løpende utgifter

Løpende utgifter er definert som lønnskostnader, produktinnsats (vareinnsats), produktkjøp til husholdninger, renteutgifter, overføringer fra kommuneforvaltningen til private og staten, samt utgifter til kommunale foretak.

Nasjonalregnskapet

Formålet med nasjonalregnskapsstatistikken er å gi et avstemt og helhetlig bilde av samfunnsøkonomien. Nasjonalregnskapet gir både en sammenfattet beskrivelse av økonomien under ett, og en detaljert beskrivelse av transaksjonene mellom de ulike deler av økonomien og mellom Norge og utlandet. Statistikk fra en rekke områder stilles

sammen og bearbejdes i nasjonalregnskapet. Det norske nasjonalregnskapet utarbejdes i tråd med internasjonale retningslinjer, noe som sikrer sammenlignbarhet med andre land.

Det årlige realregnskapet gir tall for produksjon, produktinnsats, bruttoprodukt, inntektskomponenter og sysselsetting fordelt på næringer, og dessuten tall for konsum, investeringer, realkapital, eksport og import. Det institusjonelle sektorregnskapet beskriver alle økonomiske transaksjoner som berører de institusjonelle sektorene, det vil si finansielle foretak, ikke-finansielle foretak, offentlig forvaltning, husholdninger og utlandet.

Netto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter, renter og avdrag. Forskjellen mellom brutto og netto driftsresultat viser hvor stor andel av kommunenes inntekter som går med til å betjene renter og avdrag. Netto driftsresultat viser hva kommunene og fylkeskommunene sitter igjen med til avsetninger og investeringer. Netto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene.

Netto driftsresultat = Brutto driftsresultat + resultat eksterne finansieringstransaksjoner + motpost avskrivninger

Brutto driftsresultat = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene
((600..890)-690-790) - (((010..480)+590)-690-790).

Resultat eksterne finansieringstransaksjoner = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene
(900+905+920) - (500+510+520).

Motpost avskrivninger = Kontoklasse 1, funksjon 860, art 990

Netto gjeld

Netto gjeld omfatter brutto gjeld (kortsiktig og langsiktig) fratrukket finansielle fordringer (bankinnskudd, aksjer og andeler mv.)

Netto renter og avdrag

Netto renter og avdrag er differansen mellom brutto driftsresultat og netto driftsresultat. Se under begrepene "brutto driftsresultat" og "netto driftsresultat".

Nominell vekst

Vekst i løpende kroner fra et år til et annet, det vil si vekst som inkluderer prisstigning.

Næringskatter

Overføringer til offentlig forvaltning fra innenlandske produsenter i form av skatter og avgifter som er knyttet til produksjonsvirksomheten, men som ikke varierer i takt med produksjonen av produkter. De viktigste næringskattene er knyttet til utvinning av råolje og naturgass (produksjonsavgift, arealavgift mv.). Definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Overskudd før lånetransaksjoner

Overskudd før lånetransaksjoner måles som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens låne- og avdragsutgifter er holdt utenom. Overskuddet før lånetransaksjoner, sammen med evt. omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon. Dersom overskudd før lånetransaksjoner er negativt, kalles det gjerne underskudd før lånetransaksjoner. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produksjonsskatter

Produksjonsskatter er summen av produktskatter og næringskatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktinnsats (vareinnsats)

Verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsaktivitet, unntatt kapitalslit (bruk av fast realkapital). Tidligere betegnet som "vareinnsats". Det foreligger mer presise definisjoner, i første rekke for avgrensningene mot bruttoinvestering i fast realkapital og mot lønnskostnader. Produktinnsatsen gjelder anvendte, og ikke innkjøpte, varer og tjenester. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktskatter

Overføringer fra innenlandske produsenter til offentlig forvaltning i form av skatter og avgifter som varierer i takt med produksjonen av produkter, eller er knyttet til produkter på annen måte. De viktigste produktskattene er merverdiavgift, investeringsavgift, bilavgift og bensinavgift. Tidligere betegnet som "varetilknyttede avgifter". Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Realinvesteringer

Tilvekst i realkapital.

Realkapital

Denne posten inneholder alle transaksjoner knyttet til bruttoinvesteringer i realkapital og kapitaloverføringer som resulterer i reallokering av formue. Med realkapital mener vi materiell og immateriell fast realkapital, lagerkapital, verdigjenstander, samt ikke-produsert kapital som naturkapital og immateriell produksjonskapital som patenter mv. Kapitaloverføringer representerer overdragelse av finans- eller realkapitalformue uten noen form for motytelse. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Reell vekst

Vekst i faste priser fra et år til et annet, det vil si vekst eksklusive prisstigning. Se også under begrepet "deflator".

Samlede inntekter innenfor kommuneopplegget

Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer fratrukket tilskudd til folketrygden. Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjonsskatter. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Se også TBUs faste vedlegg 4.

Samlede inntekter

Kommuneforvaltningens samlede inntekter er summen av samlede inntekter innenfor kommuneopplegget, øremerkede overføringer utenfor kommuneopplegget og renteinntekter. Se under "samlede inntekter innenfor kommuneopplegget" for en nærmere definisjon av dette begrepet. Se også TBUs faste vedlegg 4.

Skatt på inntekt og formue

Omfatter alle tvungne, ikke-gjengjeldte betalinger i kontanter eller naturalier som offentlig forvaltning og utlandet regelmessig pålegger institusjonelle enheters inntekt og formue, samt enkelte periodiske avgifter som beregnes på inntekt eller formue. Skatter på inntekt og formue deles inn i inntektsskatter, og andre løpende skatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Skattøre

Kommunale og fylkeskommunale skattører angir hvilken andel av skatt på alminnelig inntekt for personlige skatteyttere som tilfaller henholdsvis kommuner og fylkeskommuner. Skattørene vedtas årlig av Stortinget ved behandling av statsbudsjettet.

Sysselsatte normalårsverk

Definert som antall heltidssysselsatte personer, pluss antall deltidssysselsatte omregnet til heltidssysselsatte. Antall sysselsatte normalårsverk for lønnstakere framkommer etter omregning til heltid med andel av full stilling eller dellønnsbrøk som vekter. Antall normalårsverk for selvstendige er beregnet med basis i arbeidstid for mannlige selvstendige.

Sysselsatte personer

Antall personer som er sysselsatt i innenlandsk produksjonsvirksomhet. Sysselsatte personer omfatter personer som arbeider deltid, personer som er inne til førstegangsmilitær- eller sivilarbeidstjeneste, og personer som er midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid pga. sykdom, ferie, permisjon mv. Utenlandske lønnstakere i innenlandsk produksjonsvirksomhet, herunder utenlandske sjømenn på norskeide og innleide skip, er også inkludert i sysselsettingsbegrepet. Sysselsatte personer er gjennomsnittstall over et år (eller kvartal), og er fordelt på næring, yrkesstatus (lønnstakere eller selvstendige), og kjønn.

Underskudd før lånetransaksjoner

Se under begrepet "overskudd før lånetransaksjoner".

Utførte timeverk

Antall timeverk utført av alle sysselsatte i innenlandsk produksjonsvirksomhet innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter. Antall utførte timeverk er også påvirket av kalendermessige forhold (bevegelige helligdager og skuddår). Antall arbeidsdager vil kunne variere med inntil 3 dager fra ett år til neste pga slike kalendermessige forhold.

Utgifter i kommunesektoren

Summen av løpende utgifter og kapitalutgifter. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Vedlegg 9

Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen

Tabell 9.1 Utgifter, bruttoprodukt og konsum i kommuneforvaltningen i prosent av bruttonasjonalprodukt for fastlands-Norge.

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Utgifter i alt	23,5	23,3	22,8	22,3	21,8	21,8	21,5	21,5	21,8	21,8	22,5	18,7	19,3	18,5
Bruttoprodukt	13,4	13,7	13,7	13,5	13,3	13,5	13,2	13,5	13,7	13,7	14,2	11,5	11,8	11,5
Konsum	15,2	15,6	15,5	15,3	15	15,1	14,8	15,1	15,3	15,3	16,5	13,0	13,5	13,3

Tabell 9.2 Sysselsetting i kommuneforvaltningen

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Utførte timeverk (Mill.)	523,8	541,8	555,9	565,5	567,8	581	588,1	602,5	612,7	610,4	612,3	485,2	484,3	483,6
I pst. av utførte timeverk i alt	18	18,6	19	19,1	19	19,1	18,9	18,9	19,1	19,2	19,5	15,6	15,8	15,4
Sysselsatte personer (1000)	447,9	462,5	476,8	487,6	499,3	511,6	521,3	535,7	548,5	553,8	562,6	457,3	457,9	453,3
Sysselsatte normalårsverk (1000)	344,6	354,8	366	373,4	380,9	389,6	396,2	406	414,5	418	424,8	338,9	339,0	333,6

Vedlegg 10

Produksjonsindekser for kommunale tjenester for 2004

I dette vedlegget rapporteres produksjonsindekser og korrigert inntekt for de 362 kommunene som inngår i analysen i kapittel 8. Både produksjonsindekser og korrigert inntekt er normalisert slik at veide gjennomsnitt for kommunene som inngår er lik 100. Det innebærer blant annet at tallene for korrigert inntekt avviker fra de tallene som er publisert i kommuneproposisjonen for 2006.

Symbolforklaring:

BH – delindeks for barnehager
GS – delindeks for grunnskole
BV – delindeks for barnevern
PH – delindeks for primærhelsetjeneste
PO – delindeks for pleie og omsorg
SK – delindeks for sosialkontortjenester
TOT – samlet produksjonsindeks
KI – korrigert inntekt per innbygger

Det rapporteres også en alternativ delindeks for grunnskole og tilhørende totalindeks. I de alternative indeksene benyttes karakterer (i norsk, engelsk og matematikk) som produksjonsindikator i grunnskolen i stedet for årstimer per elev. Det vises til kapittel 8 for en nærmere beskrivelse av de produksjonsindekser som presenteres.

Kommune	BH	GS	BV	PH	PO	SK	TOT	KI	Alternative indekser	
									GS	TOT
0101 Halden	57,1	101,0	91,0	95,8	105,7	108,5	97,5	96,3	100,8	97,4
0104 Moss	80,4	99,8	109,9	95,9	94,4	129,7	97,5	93,3	105,6	99,5
0105 Sarpsborg	66,7	107,7	108,5	97,0	88,0	124,9	95,9	97,3	96,8	92,1
0106 Fredrikstad	75,6	97,2	117,7	100,4	95,2	126,4	96,6	94,3	101,3	98,1
0111 Hvaler	177,6	126,8	88,2	93,1	112,2	96,1	122,0	97,3	97,2	111,8
0118 Aremark	155,5	123,5	79,8	129,8	111,7	91,5	119,6	97,3	117,1	117,4
0119 Marker	115,9	99,6	117,9	79,7	96,8	114,2	100,8	95,3	92,1	98,2
0122 Trøgstad	114,8	101,1	95,0	87,9	99,2	100,3	101,0	93,3	98,2	100,0
0123 Spydeberg	85,6	89,9	101,3	97,0	90,9	105,1	91,5	97,3	98,5	94,5
0124 Askim	125,1	96,6	86,7	95,9	96,8	110,4	100,5	98,3	99,4	101,5
0125 Eidsberg	81,4	92,2	118,4	88,1	89,8	115,7	92,1	93,3	97,5	93,9
0127 Skiptvet	139,8	102,3	124,2	89,5	96,2	110,9	104,9	100,3	98,2	103,5
0128 Rakkestad	113,5	102,8	140,8	99,7	104,8	104,2	106,0	94,3	98,8	104,6
0135 Råde	101,4	93,2	104,1	109,3	89,2	80,5	93,1	93,3	96,3	94,2
0137 Våler	47,2	110,4	100,3	97,5	102,6	86,1	97,4	94,3	97,4	92,9
0138 Hobøl	68,6	116,0	112,7	105,3	97,3	104,3	101,8	95,3	100,2	96,3
0211 Vestby	107,6	95,5	107,2	83,6	79,0	78,0	89,2	93,3	107,4	93,4
0214 Ås	76,8	95,2	79,2	98,0	102,0	78,4	94,2	93,3	98,9	95,5
0215 Frogn	113,3	90,0	69,5	106,6	97,1	81,4	95,2	98,3	104,8	100,3
0216 Nesodden	74,1	93,2	63,8	81,6	89,8	102,0	88,6	93,3	99,9	90,9
0217 Oppedgård	217,5	93,1	71,5	108,7	87,9	81,8	105,1	103,3	101,0	107,9
0219 Bærum	110,8	92,7	68,2	115,7	90,3	91,3	94,3	109,3	102,0	97,6
0220 Asker	124,3	91,7	72,8	101,8	98,4	91,5	98,0	108,3	102,8	101,9
0221 Aurskog-Høland	90,5	92,0	117,7	97,4	101,1	94,2	96,6	90,3	98,6	98,9
0226 Sørums	72,9	86,5	112,5	88,0	98,9	72,9	89,7	93,3	102,4	95,3
0227 Fet	101,7	85,7	94,4	62,1	92,6	90,4	89,4	94,3	106,6	96,7
0228 Rælingen	108,7	91,8	76,1	80,8	91,7	96,2	92,9	94,3	105,1	97,5
0229 Enebakk	54,3	78,4	113,4	77,3	95,3	107,6	84,9	94,3	98,7	92,0
0230 Lørenskog	107,6	80,6	71,5	88,4	96,2	118,1	92,2	98,3	100,6	99,2
0231 Skedsmo	109,6	85,5	56,7	100,5	88,4	113,0	91,1	95,3	101,2	96,5
0233 Nittedal	66,9	86,7	79,4	76,4	98,2	94,7	88,5	96,3	95,9	91,7
0234 Gjerdrum	88,8	84,3	63,1	91,5	126,5	105,7	102,0	95,3	88,0	103,3
0235 Ullensaker	62,6	87,9	93,7	77,0	93,4	95,6	87,1	100,3	100,0	91,3
0236 Nes	61,5	96,1	62,5	97,4	92,6	90,4	89,3	92,3	98,2	90,1
0237 Eidsvoll	77,3	95,9	119,7	103,6	102,0	87,3	96,7	92,3	92,4	95,5
0238 Nannestad	83,0	91,6	104,7	81,0	102,7	89,4	94,5	104,3	93,3	95,1
0239 Hurdal	90,6	104,1	224,2	110,2	97,3	82,6	102,9	98,3	104,1	102,9
0301 Oslo kommune	109,5	96,0	106,6	102,7	98,8	121,9	101,0	106,3	100,2	102,5
0402 Kongsvinger	110,5	93,0	89,7	97,3	95,8	110,9	97,4	94,3	101,2	100,2
0403 Hamar	135,8	88,5	76,7	110,4	92,3	120,9	98,4	95,3	99,6	102,2
0412 Ringsaker	66,5	105,1	83,2	100,3	103,9	99,6	98,8	92,3	102,7	97,9
0415 Løten	104,1	106,7	102,0	106,8	99,8	93,2	102,7	92,3	88,9	96,5
0417 Stange	89,6	100,6	93,5	108,9	98,7	89,8	98,1	92,3	102,9	98,9
0418 Nord-Odal	175,4	97,6	137,9	113,6	98,4	89,7	108,7	94,3	93,4	107,3
0419 Sør-Odal	90,9	102,0	69,0	107,4	99,0	95,3	98,4	95,3	102,9	98,7
0420 Eidskog	158,7	132,1	76,8	79,8	111,3	121,4	121,8	96,3	102,4	111,4
0423 Grue	148,2	112,2	114,6	112,0	104,2	128,6	114,5	97,3	97,7	109,4
0425 Åsnes	116,5	111,2	130,0	118,2	100,4	122,6	109,5	95,3	101,6	106,1
0426 Våler	139,3	125,6	158,1	128,1	93,3	101,7	114,6	100,3	99,9	105,6
0427 Elverum	122,2	95,8	57,9	114,8	93,0	107,2	98,4	93,3	100,1	99,9
0428 Trysil	134,9	113,8	108,6	103,0	107,5	97,7	112,0	98,3	100,9	107,6
0429 Åmot	149,8	114,2	72,9	117,6	111,1	116,1	116,2	105,3	101,7	111,8
0430 Stor-Elvdal	116,6	132,2	114,7	144,8	107,7	138,6	121,6	102,3	90,7	107,1
0432 Rendalen	160,7	126,2	107,9	160,4	102,4	93,2	120,4	101,3	100,8	111,6
0436 Tolga	160,5	104,3	108,1	143,8	110,8	127,9	117,2	104,3	110,1	119,2
0437 Tynset	132,5	110,2	120,8	118,6	108,7	91,3	111,9	101,3	101,1	108,7
0438 Alvdal	100,9	119,2	96,7	120,3	117,0	72,8	112,6	107,3	102,6	106,9
0439 Folldal	109,5	121,7	160,5	139,1	118,0	113,2	120,6	109,3	112,3	117,3
0441 Os	107,1	99,5	123,9	120,7	120,2	116,2	111,4	100,3	101,7	112,1
0501 Lillehammer	104,4	107,0	61,9	115,1	87,0	95,1	97,3	95,3	102,3	95,6
0502 Gjøvik	76,6	105,5	102,7	114,6	96,9	110,6	99,6	93,3	99,6	97,5

Kommune	BH	GS	BV	PH	PO	SK	TOT	KI	Alternative indekser	
									GS	TOT
0512 Lesja	158,3	128,0	71,7	133,2	124,9	75,3	125,5	97,3	102,4	116,6
0514 Lom	124,3	117,1	95,5	123,3	118,0	95,3	116,5	105,3	95,6	109,1
0515 Vågå	139,4	115,9	117,8	141,1	91,4	96,5	109,6	97,3	101,4	104,5
0516 Nord-Fron	101,4	119,1	94,4	111,6	97,3	85,3	105,4	105,3	95,5	97,1
0517 Sel	106,7	110,3	132,7	103,5	103,2	128,1	108,7	95,3	101,1	105,4
0519 Sør-Fron	141,3	126,3	32,4	134,9	102,5	83,1	113,6	103,3	94,3	102,5
0520 Ringeby	89,5	117,9	96,9	128,0	99,4	74,0	104,6	98,3	92,8	95,9
0521 Øyer	93,3	101,6	78,5	101,0	101,9	107,9	100,4	96,3	102,0	100,5
0522 Gausdal	145,9	107,6	89,7	102,5	105,9	105,8	110,5	94,3	97,2	106,8
0528 Østre Toten	91,2	107,6	88,5	101,4	98,4	98,1	100,6	92,3	92,7	95,4
0529 Vestre Toten	52,4	102,8	124,4	109,1	91,9	107,8	94,1	96,3	97,8	92,4
0532 Jevnaker	99,5	103,3	130,8	96,7	120,2	78,4	108,3	94,3	101,8	107,8
0533 Lunner	106,5	101,1	89,8	103,2	92,7	83,2	97,1	95,3	108,4	99,7
0534 Gran	83,1	105,8	79,2	110,1	96,6	77,3	97,2	93,3	97,1	94,2
0536 Søndre Land	140,2	100,2	133,2	126,7	112,0	90,6	111,4	96,3	91,4	108,3
0540 Sør-Aurdal	104,5	128,5	127,3	111,1	113,1	83,5	115,9	98,3	89,9	102,5
0542 Nord-Aurdal	155,7	121,4	105,8	95,2	114,5	96,6	119,2	99,3	105,9	113,8
0544 Øystre Slidre	129,7	123,1	39,0	101,2	105,1	87,0	110,7	99,3	91,8	99,8
0602 Drammen	99,9	92,8	128,1	115,1	90,8	106,9	96,2	91,3	101,9	99,4
0604 Kongsberg	77,7	96,3	112,4	117,3	109,1	105,9	101,3	97,3	102,3	103,5
0605 Ringerike	84,2	106,6	75,5	117,4	95,9	92,7	98,6	95,3	101,8	96,9
0612 Hole	193,1	114,1	110,0	81,1	101,8	68,5	113,7	113,3	105,2	110,6
0616 Nes	168,0	130,5	128,0	116,4	97,9	105,0	120,0	107,3	99,6	109,2
0617 Gol	130,1	115,4	110,0	132,4	97,9	106,7	110,7	104,3	105,7	107,3
0618 Hemsedal	165,2	97,5	149,9	113,8	112,1	84,4	112,8	120,4	102,2	114,5
0622 Krødsherad	128,9	122,7	164,2	106,1	95,6	70,5	110,2	100,3	99,3	102,1
0623 Modum	90,8	106,6	128,0	111,9	94,8	81,4	99,7	96,3	101,0	97,7
0624 Øvre Eiker	76,9	97,8	114,5	108,9	84,4	93,9	91,2	93,3	97,8	91,2
0626 Lier	61,1	100,0	83,4	99,8	109,5	90,4	97,9	94,3	101,4	98,4
0627 Røyken	75,0	89,5	94,3	75,7	112,1	65,6	94,3	94,3	101,7	98,5
0628 Hurum	100,7	96,7	152,2	83,0	70,4	102,9	88,6	94,3	97,6	88,9
0631 Flesberg	159,7	116,7	140,1	103,8	109,3	93,8	117,5	96,3	100,6	111,9
0632 Rollag	165,5	146,9	146,1	140,6	113,3	82,2	131,8	117,4	106,2	117,6
0633 Nore og Uvdal	142,9	130,9	139,8	155,6	116,5	95,1	126,2	150,5	104,1	116,9
0701 Horten	116,0	87,0	110,0	88,7	105,6	102,8	99,4	91,3	99,6	103,7
0702 Holmestrand	99,7	100,0	138,7	105,7	99,9	102,0	101,7	93,3	98,0	101,0
0704 Tønsberg	97,3	97,7	101,4	90,4	101,7	92,8	98,6	91,3	98,7	98,9
0706 Sandefjord	64,2	99,3	78,2	87,6	88,7	110,8	90,5	91,3	98,9	90,4
0709 Larvik	82,0	91,4	94,4	92,7	94,9	116,0	93,4	91,3	101,1	96,7
0711 Svelvik	139,6	107,3	106,7	90,5	93,7	102,1	104,6	93,3	96,1	100,7
0713 Sande	67,5	97,9	91,2	90,3	110,4	75,4	97,0	93,3	100,7	98,0
0714 Hof	144,0	105,6	115,0	90,6	96,2	93,6	105,2	94,3	94,1	101,2
0716 Re	110,7	107,7	158,4	93,5	92,2	109,9	103,1	97,3	100,4	100,6
0719 Andebu	117,9	115,9	72,4	70,5	105,7	95,8	106,9	95,3	98,8	101,0
0720 Stokke	109,7	104,7	107,1	107,1	102,0	98,3	104,1	91,3	104,4	104,0
0722 Nøtterøy	111,7	99,6	92,4	81,7	95,4	110,9	98,9	93,3	101,9	99,7
0723 Tjøme	108,8	103,4	76,1	88,7	116,4	109,9	107,7	94,3	106,9	108,9
0728 Lardal	57,4	100,6	109,5	102,3	114,3	104,2	101,4	100,3	113,1	105,7
0805 Porsgrunn	85,4	96,2	115,2	94,5	93,0	109,4	95,1	98,3	97,4	95,5
0806 Skien	89,6	91,8	104,1	86,5	86,8	108,3	90,8	96,3	98,8	93,2
0807 Notodden	103,8	107,5	116,5	99,9	103,0	106,9	105,2	96,3	102,6	103,5
0811 Siljan	186,8	110,0	116,9	89,4	103,1	81,7	113,6	103,3	94,1	108,1
0814 Bamble	102,0	94,6	90,3	93,9	90,6	101,8	94,2	102,3	96,9	95,0
0815 Kragerø	128,2	99,1	117,7	107,8	104,4	125,3	107,3	96,3	108,3	110,5
0817 Drangedal	121,4	105,7	96,6	111,4	96,7	97,3	103,6	98,3	97,7	100,8
0819 Nome	151,9	111,8	138,9	107,1	108,6	120,9	116,5	101,3	112,0	116,5
0821 Bø	76,8	109,6	133,9	124,8	103,7	135,9	106,8	95,3	104,2	105,0
0822 Sauherad	149,3	111,5	127,0	137,1	104,1	96,9	114,2	97,3	100,3	110,3
0826 Tinn	168,3	125,9	184,9	124,0	105,9	91,8	122,9	128,4	96,0	112,5
0827 Hjartdal	89,4	145,3	42,4	164,3	151,4	70,5	134,1	116,4	98,4	117,7
0828 Seljord	114,4	122,6	183,1	113,3	97,5	98,0	112,0	106,3	107,2	106,6
0829 Kviteseid	130,0	137,9	156,6	104,9	127,6	80,3	128,2	104,3	96,2	113,7

Kommune	BH	GS	BV	PH	PO	SK	TOT	KI	Alternative indekser	
									GS	TOT
0830 Nissedal	126,7	137,3	102,7	117,4	98,9	75,4	115,2	120,4	78,6	94,8
0831 Fyresdal	169,0	101,5	61,6	128,8	129,3	68,4	118,2	129,4	96,2	116,3
0833 Tokke	165,5	155,4	151,5	128,5	102,1	74,9	129,5	159,5	104,3	111,7
0834 Vinje	147,0	129,2	137,4	166,9	121,0	93,0	128,3	141,4	98,2	117,5
0901 Risør	72,5	108,2	109,7	92,9	94,5	117,2	98,6	92,3	96,6	94,5
0904 Grimstad	51,9	89,8	103,6	102,1	101,2	103,5	91,7	95,3	94,8	93,5
0906 Arendal	77,6	89,1	85,8	95,0	99,0	108,9	93,0	93,3	92,7	94,2
0911 Gjerstad	118,9	117,7	125,2	129,9	105,9	148,1	116,2	102,3	101,9	110,7
0914 Tvedestrand	107,9	104,2	231,8	130,5	109,0	120,2	113,2	92,3	100,3	111,8
0919 Froland	67,9	97,0	137,2	94,7	100,1	104,5	96,4	98,3	93,9	95,4
0926 Lillesand	69,5	92,4	92,3	95,1	97,6	74,7	90,7	93,3	91,3	90,4
0928 Birkenes	39,9	101,2	151,9	102,4	113,7	81,4	99,3	92,3	95,7	97,4
0929 Åmli	90,3	127,8	219,7	147,3	112,5	140,0	122,5	114,3	93,6	110,6
0935 Iveland	167,3	121,2	169,3	117,4	156,3	101,5	140,1	117,4	94,1	130,7
0937 Evje og Hornnes	87,1	110,9	133,0	105,1	94,2	120,9	102,8	97,3	94,9	97,2
0940 Valle	150,7	145,3	38,9	199,7	121,3	118,2	134,6	152,5	92,5	116,3
0941 Bykle	186,4	148,5	65,2	195,2	112,6	63,4	133,8	291,9	111,8	121,0
1001 Kristiansand	83,7	86,8	81,9	60,4	99,5	114,6	91,4	96,3	98,8	95,5
1002 Mandal	49,8	92,4	109,4	100,6	95,2	85,3	89,1	93,3	98,7	91,3
1003 Farsund	54,6	91,8	96,3	79,8	105,0	81,2	91,3	91,3	88,9	90,3
1004 Flekkefjord	80,3	98,6	96,4	118,7	97,5	81,3	96,0	95,3	100,2	96,6
1014 Vennesla	56,3	103,1	119,5	81,4	66,0	100,6	82,6	96,3	93,4	79,2
1017 Songdalen	80,6	94,8	107,2	106,6	102,9	83,3	96,6	92,3	98,1	97,7
1018 Søgne	56,1	95,4	80,7	93,1	109,9	84,6	95,0	92,3	95,1	94,9
1021 Marnardal	105,6	113,0	69,3	127,0	96,8	78,8	103,2	106,3	94,9	96,9
1026 Åseral	104,5	112,8	223,3	126,4	110,3	113,1	115,3	175,5	100,3	111,0
1029 Lindesnes	65,1	113,4	119,1	109,6	95,4	87,5	99,2	95,3	95,8	93,1
1032 Lyngdal	76,1	97,9	108,4	102,3	92,3	100,7	94,0	90,3	95,7	93,2
1037 Kvinesdal	114,3	113,0	69,1	102,6	109,5	84,2	108,0	113,3	95,8	102,0
1101 Eigersund	73,6	101,1	64,9	95,3	99,6	92,4	95,2	93,3	100,6	95,1
1102 Sandnes	80,3	98,7	93,7	77,4	102,1	79,4	95,2	91,3	96,7	94,6
1103 Stavanger	106,7	96,7	111,7	87,3	99,2	100,6	99,0	103,3	98,8	99,7
1106 Haugesund	55,6	94,2	108,4	98,2	102,4	102,9	94,0	93,3	99,9	96,0
1111 Sokndal	62,1	106,9	114,2	75,7	93,3	71,7	92,7	94,3	102,2	91,1
1112 Lund	44,7	108,5	118,8	122,1	95,5	61,9	94,2	93,3	71,4	81,3
1114 Bjerkreim	92,7	99,7	74,7	91,4	106,9	63,9	98,1	96,3	96,1	96,8
1119 Hå	85,8	98,0	72,7	81,1	118,3	96,3	102,4	91,3	92,8	100,6
1120 Klepp	98,1	89,8	79,4	77,1	94,0	76,6	90,5	94,3	94,0	91,9
1121 Time	79,6	101,5	110,0	78,3	96,9	88,4	95,3	93,3	100,2	94,9
1122 Gjesdal	89,4	93,2	125,6	80,7	87,9	84,0	90,5	94,3	100,6	93,1
1124 Sola	107,0	99,1	87,0	84,2	95,6	92,0	97,0	100,3	98,8	96,9
1127 Randaberg	79,4	98,5	93,6	79,4	84,4	77,9	88,4	98,3	96,3	87,6
1129 Forsand	161,1	111,9	114,0	96,1	128,8	87,9	121,7	186,6	100,8	117,9
1130 Strand	58,9	97,6	124,9	81,2	97,1	93,7	92,6	94,3	94,3	91,5
1134 Suldal	164,9	139,7	98,9	172,0	116,0	95,0	131,3	162,5	103,5	118,7
1135 Sauda	114,7	120,9	87,0	99,9	107,1	86,0	110,4	107,3	105,1	104,9
1142 Rennesøy	134,9	94,4	67,0	73,9	94,7	70,0	95,7	98,3	101,9	98,3
1146 Tysvær	127,2	118,0	76,2	86,5	106,6	97,5	110,3	126,4	101,8	104,6
1149 Karmøy	82,6	100,1	74,0	78,9	98,7	77,8	94,1	98,3	96,7	92,9
1201 Bergen	80,0	86,8	92,8	94,9	101,4	106,6	93,5	97,3	102,2	98,8
1211 Etne	129,7	118,2	63,0	96,8	105,0	85,0	109,4	100,3	93,9	100,9
1216 Sveio	90,6	109,1	104,9	115,8	118,7	82,4	109,2	100,3	102,3	106,8
1219 Bømlo	26,2	96,7	77,4	84,1	92,3	63,7	83,4	94,3	97,7	83,7
1221 Stord	76,6	87,6	82,7	97,0	104,2	101,2	93,9	93,3	99,4	98,0
1222 Fitjar	47,6	110,2	52,8	95,6	107,8	70,0	96,7	102,3	96,0	91,8
1223 Tysnes	157,2	129,3	119,2	149,8	99,9	65,9	118,2	101,3	101,2	108,4
1224 Kvinnherad	150,1	109,4	112,4	90,9	103,7	76,1	108,9	102,3	100,1	105,7
1228 Odda	193,1	115,2	141,8	116,1	108,0	92,2	121,0	111,3	97,0	114,7
1231 Ullensvang	173,7	136,0	74,7	124,9	114,8	47,8	124,1	100,3	97,6	110,8
1232 Eidfjord	164,2	156,6	40,3	304,1	122,0	63,1	142,9	247,8	112,1	127,5
1235 Voss	100,5	106,8	87,8	108,0	106,6	93,0	104,5	97,3	99,7	102,1
1238 Kvam	157,0	113,9	107,0	135,6	90,3	97,9	109,9	101,3	100,0	105,1

Kommune	BH	GS	BV	PH	PO	SK	TOT	KI	Alternative indekser	
									GS	TOT
1241 Fusa	160,6	105,1	55,8	112,2	100,8	68,2	106,4	103,3	104,3	106,1
1242 Samnanger	110,5	118,2	69,4	104,7	112,5	72,1	109,8	109,3	97,7	102,7
1243 Os	68,6	101,6	65,7	81,9	96,3	79,7	92,0	93,3	102,0	92,2
1245 Sund	160,5	113,2	88,6	64,7	70,4	78,3	96,6	94,3	104,7	93,6
1246 Fjell	71,6	100,6	63,9	68,8	109,6	86,1	96,7	94,3	100,0	96,5
1247 Askøy	87,8	87,2	88,4	71,0	110,6	82,2	95,0	92,3	99,1	99,1
1251 Vaksdal	140,3	123,1	130,0	104,8	111,8	93,4	118,1	106,3	102,6	111,0
1253 Osterøy	99,5	96,1	96,9	79,8	104,1	75,7	97,3	93,3	98,4	98,1
1256 Meland	110,1	109,4	87,3	90,6	120,4	94,7	111,0	97,3	107,2	110,2
1259 Øygarden	126,7	129,1	101,5	72,6	102,6	77,8	111,3	174,5	112,9	105,7
1260 Radøy	157,6	101,1	128,8	95,5	109,4	93,2	111,0	94,3	92,1	107,8
1263 Lindås	61,2	107,1	88,0	114,7	102,9	81,7	98,3	107,3	103,4	97,0
1264 Austrheim	200,6	112,7	109,1	104,3	123,4	88,4	124,9	116,4	90,9	117,4
1266 Masfjorden	213,8	135,8	64,8	153,7	124,3	43,9	133,4	150,5	106,3	123,2
1401 Flora	130,2	113,7	85,8	105,5	102,3	109,3	109,6	98,3	103,8	106,2
1411 Gulen	124,9	121,8	74,8	99,7	113,9	65,1	112,8	118,4	102,7	106,1
1416 Høyanger	192,0	132,4	34,5	124,4	118,6	84,3	127,4	114,3	109,8	119,5
1417 Vik	152,7	127,0	111,6	115,8	98,1	90,1	115,5	109,3	99,5	105,9
1418 Balestrand	147,2	120,6	206,3	115,9	117,2	91,6	123,2	129,4	104,6	117,6
1420 Sogndal	99,7	104,1	71,8	114,9	104,3	80,6	101,7	96,3	100,2	100,4
1421 Aurland	191,1	137,8	118,0	130,0	120,5	87,2	133,1	198,6	107,7	122,7
1422 Lærdal	192,5	115,2	100,7	94,0	123,3	76,0	123,2	139,4	99,4	117,7
1424 Årdal	212,5	114,8	108,7	129,4	104,6	96,1	121,8	135,4	97,5	115,8
1426 Luster	156,6	118,4	79,9	133,7	108,7	71,2	115,8	120,4	105,4	111,3
1428 Askvoll	133,8	143,9	90,3	121,8	114,8	69,0	123,9	102,3	97,9	107,8
1429 Fjaler	162,8	142,0	132,3	131,5	110,0	94,5	128,3	103,3	104,0	115,1
1430 Gaular	74,2	117,1	54,5	128,1	126,2	84,4	112,1	101,3	114,1	111,0
1431 Jølster	89,6	101,4	100,7	97,3	120,7	100,9	107,1	102,3	110,1	110,1
1432 Førde	76,2	99,9	77,9	105,9	100,5	110,8	97,7	101,3	105,6	99,7
1438 Bremanger	155,7	147,1	105,9	3,4	101,7	57,6	115,6	114,3	101,0	99,5
1439 Vågsøy	65,2	110,8	106,9	120,4	108,2	67,0	102,1	98,3	103,2	99,5
1441 Selje	100,4	119,1	90,5	102,4	146,4	48,5	121,0	99,3	107,0	116,8
1443 Eid	108,0	108,1	78,5	101,9	107,0	84,0	104,8	95,3	103,1	103,1
1444 Hornindal	116,9	96,7	116,6	98,3	120,6	47,8	105,9	111,3	113,4	111,7
1445 Gloppen	111,8	110,9	75,5	115,6	110,8	88,0	108,6	96,3	99,0	104,5
1449 Stryn	121,4	119,1	102,8	110,9	110,1	65,7	111,5	94,3	107,8	107,6
1502 Molde	79,7	98,4	71,4	113,3	97,1	80,6	94,6	97,3	101,8	95,7
1503 Kristiansund	114,9	98,9	139,1	122,6	94,8	103,1	102,2	97,3	99,4	102,3
1504 Ålesund	55,5	95,6	108,0	98,5	93,0	90,4	90,1	94,3	102,5	92,5
1511 Vanylven	127,0	119,9	89,6	137,1	108,5	75,3	113,6	94,3	103,3	107,8
1514 Sande	84,1	139,3	106,5	80,9	121,7	83,9	118,2	111,3	103,2	105,7
1515 Herøy	68,2	101,3	132,2	92,8	119,8	85,7	104,1	95,3	105,3	105,4
1516 Ulstein	61,4	92,6	110,4	96,8	111,7	82,9	96,4	94,3	100,0	99,0
1519 Volda	107,0	104,8	112,0	88,1	102,1	73,3	101,3	92,3	102,3	100,5
1520 Ørsta	109,7	105,7	78,7	121,7	101,6	86,0	103,4	92,3	99,1	101,1
1523 Ørskog	175,3	122,2	102,5	128,6	119,5	62,3	123,3	103,3	102,4	116,4
1524 Norddal	150,3	148,7	24,0	150,5	129,1	64,9	132,1	111,3	102,1	115,9
1525 Stranda	116,5	125,3	98,7	94,1	118,8	52,9	114,6	96,3	100,5	105,9
1528 Sykkylven	106,7	115,7	104,9	94,3	93,2	66,4	101,4	92,3	99,6	95,7
1529 Skodje	119,7	102,8	122,8	99,1	113,7	81,9	108,1	92,3	99,1	106,8
1531 Sula	107,2	96,2	97,6	76,3	105,4	86,9	99,3	92,3	108,9	103,8
1532 Giske	43,8	99,9	64,0	73,1	103,6	54,3	89,2	93,3	111,1	93,1
1534 Haram	67,5	121,4	118,3	99,0	102,5	67,9	103,1	96,3	104,6	97,3
1535 Vestnes	95,4	104,3	82,0	100,0	99,3	63,2	97,8	91,3	102,4	97,1
1539 Rauma	110,0	106,4	133,1	99,3	89,0	84,6	99,3	100,3	97,3	96,1
1543 Nesset	106,7	122,0	104,4	100,0	113,1	84,6	112,6	107,3	106,6	107,3
1545 Midsund	153,1	123,6	58,6	89,2	116,6	101,5	118,9	103,3	108,4	113,6
1546 Sandøy	114,5	133,8	124,8	112,2	113,6	69,0	118,2	116,4	102,8	107,4
1547 Aukra	135,9	116,7	61,8	107,4	120,9	71,9	115,4	100,3	107,5	112,2
1548 Fræna	55,8	103,4	102,6	83,0	127,4	81,6	104,4	96,3	106,3	105,4
1551 Eide	108,7	97,2	88,2	97,1	123,0	98,3	108,1	97,3	107,5	111,8
1554 Averøy	111,2	114,9	139,7	98,6	106,6	84,9	109,3	95,3	97,8	103,3

Kommune	BH	GS	BV	PH	PO	SK	TOT	KI	Alternative indekser	
									GS	TOT
1556 Frei	50,4	104,9	96,4	80,9	115,6	80,4	99,4	94,3	100,9	98,0
1557 Gjemnes	141,6	131,4	98,3	107,5	102,4	97,7	117,0	102,3	100,9	106,3
1560 Tingvoll	187,9	114,6	119,7	129,2	90,1	74,8	112,3	97,3	99,9	107,2
1563 Sunndal	184,8	118,1	108,8	85,1	110,9	98,8	119,8	115,4	99,5	113,3
1566 Surnadal	130,8	101,8	111,7	82,0	124,5	82,3	111,9	101,3	99,2	110,9
1567 Rindal	187,2	93,9	89,8	94,0	112,7	39,9	108,5	106,3	108,4	113,5
1569 Aure	174,0	123,9	127,1	125,9	111,8	68,1	121,8	130,4	99,8	113,4
1571 Halså	160,9	147,4	61,2	144,2	136,1	76,2	137,2	105,3	106,8	123,0
1573 Smøla	146,4	131,3	165,2	127,1	122,3	90,1	127,9	105,3	94,3	115,1
1601 Trondheim	103,8	89,5	96,8	95,1	91,7	105,6	93,6	95,3	99,8	97,2
1612 Hemne	92,8	112,3	132,5	100,8	99,8	77,6	103,0	96,3	92,2	96,1
1617 Hitra	149,7	119,3	106,7	129,8	119,6	76,7	120,5	111,3	91,5	110,8
1620 Frøya	126,0	124,0	63,7	118,7	108,4	74,8	112,9	99,3	99,9	104,5
1621 Ørland	130,8	116,0	184,9	92,5	107,5	89,1	113,7	97,3	99,6	108,0
1622 Agdenes	121,8	122,5	81,9	116,4	115,6	60,3	114,2	103,3	101,2	106,8
1624 Rissa	112,0	104,4	120,3	110,6	86,6	68,6	97,1	95,3	100,9	95,9
1632 Roan	201,4	157,5	169,4	181,7	127,1	80,0	147,9	118,4	95,4	126,3
1633 Osen	190,1	144,3	104,2	133,4	111,5	62,1	130,0	113,3	104,9	116,3
1634 Oppdal	83,8	95,4	85,7	95,7	110,3	74,6	98,1	95,3	97,8	99,0
1635 Rennebu	139,9	128,7	88,6	112,2	102,3	67,7	113,8	111,3	105,6	105,8
1636 Meldal	146,5	103,8	151,3	107,6	105,4	57,7	108,3	97,3	89,4	103,3
1638 Orkdal	124,1	95,7	97,3	91,3	102,1	82,2	100,4	92,3	96,9	100,8
1640 Røros	169,7	104,0	141,3	110,7	111,0	79,2	114,4	98,3	92,3	110,4
1644 Holtålen	173,8	101,4	107,6	123,2	112,1	68,2	113,3	101,3	102,3	113,6
1648 Midtre Gauldal	116,6	101,5	163,1	104,3	118,4	84,2	110,8	96,3	98,5	109,8
1653 Melhus	106,6	101,1	99,4	82,3	114,6	93,8	105,3	95,3	100,6	105,1
1657 Skaun	103,6	98,7	97,7	90,1	109,1	73,5	101,1	91,3	91,0	98,5
1663 Malvik	121,9	93,7	55,3	87,1	107,8	78,9	99,8	93,3	105,0	103,8
1664 Selbu	145,1	128,3	170,6	132,5	89,2	64,6	112,9	102,3	102,9	104,1
1665 Tydal	184,5	124,5	66,1	171,7	119,9	72,4	127,3	219,7	97,7	117,9
1702 Steinkjer	64,9	88,6	97,8	96,6	115,0	85,6	96,5	94,3	100,2	100,5
1703 Namsos	84,6	101,9	39,0	86,5	112,7	86,6	100,1	96,3	96,6	98,3
1711 Meråker	277,0	114,6	104,1	123,9	115,7	70,6	131,5	113,3	102,3	127,2
1714 Stjørdal	101,8	91,8	46,1	97,7	97,8	72,1	92,9	92,3	96,8	94,6
1717 Frosta	112,2	96,2	189,5	118,1	91,1	73,8	99,0	102,3	97,9	99,6
1718 Leksvik	117,8	106,2	142,3	123,0	113,8	98,0	112,1	96,3	96,0	108,5
1719 Levanger	49,3	98,1	116,4	90,2	90,1	81,4	88,4	97,3	100,2	89,1
1721 Verdal	86,5	91,8	103,5	92,9	104,2	106,6	97,3	96,3	90,5	96,9
1723 Mosvik	147,3	146,7	112,9	122,2	109,7	109,4	127,8	120,4	101,8	112,2
1724 Verran	100,6	117,8	78,6	126,4	120,8	54,5	112,2	111,3	109,1	109,1
1725 Namdalseid	161,7	114,6	107,6	169,5	127,9	54,8	124,3	108,3	99,5	119,1
1729 Inderøy	118,5	102,1	91,2	99,6	94,8	72,6	98,9	93,3	96,5	96,9
1736 Snåsa	96,0	133,3	145,4	111,4	120,4	42,1	117,4	101,3	95,3	104,2
1742 Grong	189,8	117,4	154,8	127,0	102,8	126,9	122,7	112,3	92,7	114,1
1744 Overhalla	136,1	115,9	68,0	109,8	109,2	84,7	111,8	96,3	93,0	103,9
1749 Flatanger	143,5	142,8	97,0	106,1	117,1	84,8	125,8	123,4	106,8	113,3
1750 Vikna	66,1	109,4	171,4	92,7	98,2	78,1	99,2	100,3	96,1	94,6
1751 Nærøy	104,3	102,0	132,7	92,5	111,6	95,3	106,0	97,3	95,7	103,8
1755 Leka	118,2	134,7	289,9	188,9	113,4	101,0	130,7	130,4	105,3	120,5
1804 Bodø	93,5	90,7	78,7	100,7	96,3	83,8	92,9	101,3	98,8	95,7
1805 Narvik	114,8	108,2	108,0	119,0	86,6	104,1	101,0	106,3	102,9	99,2
1811 Bindal	123,3	159,5	154,0	178,8	122,4	70,8	136,4	120,4	103,5	116,9
1812 Sømna	144,6	115,7	75,4	141,6	123,5	87,2	120,4	109,3	110,8	118,7
1813 Brønnøy	115,0	110,5	134,4	120,8	102,0	112,7	109,3	102,3	104,6	107,2
1815 Vega	150,9	116,3	177,6	195,5	145,9	121,4	138,5	121,4	88,3	128,7
1818 Herøy	135,3	136,4	211,9	147,6	116,4	100,1	129,5	113,3	98,0	116,1
1822 Leirfjord	177,4	109,5	273,4	111,6	117,4	113,8	126,2	106,3	111,8	127,0
1824 Vefsn	85,8	110,4	68,8	112,5	106,9	78,1	102,9	104,3	98,7	98,8
1825 Grane	159,7	105,8	77,5	127,3	113,1	76,5	113,3	116,4	90,6	108,0
1826 Hattfjelldal	141,3	145,2	146,1	152,8	109,4	81,9	127,5	118,4	102,1	112,5
1827 Dønna	174,3	145,1	201,5	143,3	117,6	128,1	138,7	118,4	94,5	121,1
1828 Nesna	123,1	108,3	127,2	129,5	113,3	129,9	115,2	116,4	88,8	108,3

Kommune	BH	GS	BV	PH	PO	SK	TOT	KI	Alternative indekser	
									GS	TOT
1832 Hemnes	159,6	123,8	142,0	105,1	106,5	114,2	120,3	122,4	98,8	111,6
1833 Rana	89,4	115,2	139,9	111,8	98,6	112,6	106,3	105,3	98,3	100,4
1834 Lurøy	170,3	140,4	126,6	95,2	117,5	70,4	127,7	110,3	112,8	118,1
1836 Rødøy	98,6	219,7	41,5	84,2	107,5	71,9	139,7	129,4	103,1	99,2
1837 Meløy	162,4	130,7	100,9	113,2	109,8	112,6	123,3	114,3	101,9	113,3
1838 Gildeskål	165,5	144,9	128,8	109,2	135,6	81,6	137,2	117,4	103,7	122,9
1840 Saltdal	191,3	107,3	175,5	133,4	108,9	124,6	122,6	108,3	107,2	122,5
1841 Fauske	110,0	105,7	134,2	107,6	111,3	123,3	110,5	108,3	96,8	107,4
1845 Sørfold	186,3	181,7	186,0	106,8	111,9	86,6	145,4	138,4	103,0	118,0
1848 Steigen	132,1	125,7	108,1	134,6	119,8	128,9	124,3	109,3	106,0	117,5
1849 Hamarøy	197,7	152,6	131,1	142,6	118,3	86,3	139,3	122,4	86,7	116,4
1851 Lødingen	156,2	109,3	141,3	170,9	124,1	114,0	125,3	107,3	87,4	117,7
1852 Tjeldsund	197,3	156,1	54,8	109,9	123,6	92,7	138,6	116,4	106,2	121,2
1853 Evenes	168,0	165,4	151,9	114,2	124,8	90,9	142,1	114,3	104,5	120,9
1854 Ballangen	92,0	135,0	83,6	148,4	129,1	94,4	124,2	109,3	104,5	113,6
1860 Vestvågøy	56,0	113,5	145,0	101,4	94,9	80,2	97,9	101,3	94,6	91,4
1865 Vågan	72,5	113,1	119,0	70,3	104,8	115,3	103,1	102,3	98,3	97,9
1866 Hadsel	117,5	120,7	136,1	132,4	105,8	98,4	114,4	103,3	100,3	107,3
1867 Bø	186,3	116,5	96,0	131,0	127,9	103,9	128,4	105,3	88,3	118,6
1868 Øksnes	93,0	106,6	122,4	128,2	118,8	109,2	111,6	102,3	97,4	108,4
1870 Sortland	114,5	103,1	138,7	98,1	93,5	107,9	102,0	104,3	117,3	106,9
1871 Andøy	184,4	123,2	133,3	112,6	112,7	100,5	124,7	102,3	96,7	115,4
1874 Moskenes	140,0	99,9	122,1	141,6	125,6	74,7	115,9	120,4	97,1	114,9
1901 Harstad	95,1	108,9	72,9	105,1	115,5	69,6	105,9	107,3	100,3	102,9
1902 Tromsø	68,6	97,6	100,1	106,6	103,1	93,8	96,7	107,3	103,2	98,6
1911 Kvæfjord	179,1	130,7	256,8	170,2	138,3	113,2	144,6	119,4	103,6	135,1
1913 Skånland	136,1	139,5	66,8	168,8	112,2	57,0	122,8	112,3	98,4	108,5
1919 Gratangen	187,6	131,3	143,5	172,0	127,2	221,4	144,7	129,4	100,2	133,9
1920 Lavangen	260,7	172,5	223,9	178,0	117,1	145,5	161,9	127,4	103,9	138,1
1922 Bardu	222,8	142,2	106,1	123,3	107,6	76,0	132,0	124,4	102,7	118,2
1923 Salangen	147,0	107,3	367,0	160,5	107,0	109,7	123,6	116,4	102,6	121,9
1924 Målselv	158,1	115,4	129,3	126,4	105,5	68,9	114,7	108,3	99,2	109,1
1929 Berg	228,2	145,1	67,5	140,0	133,0	48,3	141,3	127,4	96,8	124,4
1931 Lenvik	121,6	116,7	142,5	118,6	102,8	78,7	110,6	105,3	98,5	104,2
1936 Karlsøy	161,8	140,2	144,5	162,3	119,0	111,1	134,2	121,4	106,1	122,3
1938 Lyngen	158,3	145,8	117,6	138,6	104,2	78,9	125,8	106,3	96,5	108,6
1939 Storfjord	134,1	124,8	151,2	119,9	119,5	80,6	121,7	126,4	115,2	118,3
1940 Kåfjord	154,9	167,2	75,5	120,3	116,4	98,1	136,3	127,4	90,9	109,7
1941 Skjervøy	53,2	136,0	123,5	96,2	114,1	120,1	114,3	114,3	92,5	99,1
1942 Nordreisa	162,6	132,2	122,8	126,8	119,7	106,4	128,7	109,3	94,3	115,5
1943 Kvænen	171,4	165,6	223,7	194,5	137,6	80,1	153,8	137,4	100,3	131,0
2002 Vardø	155,8	124,4	230,3	149,3	130,8	153,4	137,3	138,4	99,9	128,8
2003 Vadsø	210,9	113,4	196,6	106,0	108,4	148,9	127,5	117,4	97,5	121,9
2004 Hammerfest	165,2	118,8	132,5	123,0	111,8	90,3	120,5	125,4	94,2	111,9
2011 Kautokeino	119,0	166,6	96,8	115,8	105,0	104,6	128,4	131,4	99,3	105,0
2012 Alta	105,6	125,2	91,1	113,8	110,3	98,1	113,7	118,4	100,7	105,2
2018 Måsøy	188,6	145,8	122,9	157,9	113,0	76,9	133,9	148,5	105,5	119,9
2019 Nordkapp	196,1	114,8	107,3	155,4	127,8	120,6	131,7	124,4	101,1	126,9
2020 Porsanger	125,4	168,0	184,9	118,4	110,2	139,6	136,9	120,4	95,8	111,8
2023 Gamvik	162,2	159,7	143,0	180,7	149,3	137,3	155,3	157,5	102,6	135,4
2024 Berlevåg	157,4	145,7	98,2	185,8	102,8	116,4	129,6	153,5	101,3	114,1
2025 Deatnu/Tana	125,0	163,1	125,0	114,1	127,0	104,1	137,1	130,4	101,1	115,5
2030 Sør-Varanger	195,7	142,5	118,5	118,5	121,5	91,3	135,3	120,4	97,3	119,6

Vedlegg 11

Driftsresultat i fylkeskommunene 1999-2004 og korrigert nettodriftsresultat 1991-2004

Tabell 11.1 Utviklingen i bruttodriftsresultat, netto driftsresultat og netto rente og avdragsbelastning for fylkeskommunene i perioden 1999-2004, eksklusiv Oslo.

Prosent av driftsinntekt.

	1999			2000			2001			2002			2003			2004		
	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.
Østfold	-0,5	1,4	-1,9	-0,1	-0,3	0,2	-4,6	-1,1	-3,6	-5,8	-5,2	-0,7	-6,1	-6,1	0,0	1,0	-2,4	3,4
Akershus	-2,1	1,6	-3,6	-0,7	1,8	-2,5	0,7	-0,8	1,5	-4,2	-4,2	0,0	-4,7	-3,5	-1,2	1,1	3,3	4,4
Hedmark	1,4	3,2	-1,8	2,2	-0,2	2,4	-0,5	3,5	-4,0	0,6	2,9	-2,3	4,2	2,7	1,5	2,7	-2,8	5,5
Oppland	4,3	1,9	2,4	4,8	1,8	2,9	3,3	2,1	1,1	3,3	-0,3	3,7	2,6	-1,6	4,2	6,0	-0,5	6,5
Buskerud	2,2	1,2	1,0	0,1	1,7	-1,6	-2,0	2,0	-4,0	3,6	2,2	1,4	-0,2	0,6	-0,8	5,8	2,0	3,8
Vestfold	3,8	3,0	0,8	2,9	3,8	-0,9	2,5	5,6	-3,1	3,2	3,2	0,0	6,3	4,0	2,3	7,0	5,0	2,0
Telemark	3,1	2,5	0,6	3,1	4,3	-1,1	-0,2	4,6	-4,8	3,6	2,0	1,6	2,9	2,4	0,4	4,0	2,5	1,5
Aust-Agder	4,1	3,2	0,9	4,2	3,2	1,0	-0,5	2,1	-2,6	-0,7	1,4	-2,1	-0,9	1,1	-2,0	3,8	1,1	2,7
Vest-Agder	2,6	3,9	-1,4	5,0	3,4	1,6	4,3	4,9	-0,5	2,7	2,9	-0,2	5,1	2,8	2,3	6,3	4,4	2,0
Rogaland	4,4	4,9	-0,5	3,2	5,0	-1,8	0,9	3,3	-2,4	2,3	1,3	1,0	2,7	1,8	0,9	7,4	2,2	5,2
Hordaland	1,8	5,7	-3,9	3,5	5,8	-2,2	-0,1	5,2	-5,4	2,0	3,8	-1,8	2,7	3,2	-0,5	7,9	3,3	4,6
Sogn og Fjordane	4,4	2,8	1,6	3,3	2,0	1,3	0,5	1,6	-1,1	2,1	-0,2	2,3	-0,9	0,0	0,1	2,7	-0,5	3,2
Møre og Romsdal	2,6	3,4	-0,8	3,5	3,2	0,3	3,0	3,4	-0,4	4,4	2,3	2,1	5,4	2,1	3,3	6,3	2,8	3,5
Sør-Trøndelag	1,6	3,4	-1,8	3,7	3,6	0,1	2,4	4,0	-1,6	6,6	8,3	-1,6	8,4	4,6	3,8	12,1	7,4	4,8
Nord-Trøndelag	3,7	1,6	2,1	2,0	1,5	0,5	-0,1	1,3	-1,4	2,4	-1,6	4,0	-3,1	-4,4	1,2	-1,4	-4,6	3,2
Nordland	4,0	2,3	1,7	4,8	2,0	2,8	2,8	2,0	0,8	5,6	-0,5	6,0	3,6	0,2	3,4	9,1	0,3	8,8
Troms	3,7	3,0	0,8	2,7	3,3	-0,5	3,7	3,0	0,8	2,1	-0,3	2,5	-0,4	-0,1	-0,3	2,5	-0,5	3,0
Finmark	3,1	3,7	-0,6	2,8	4,0	-1,2	0,1	2,9	-2,8	4,6	4,4	0,2	4,3	2,1	2,2	5,9	4,7	1,2
Samlet alle fylkeskom.	2,7	3,1	-0,2	2,7	2,9	-0,2	1,0	2,8	-1,8	2,1	1,2	0,9	1,8	0,7	1,1	5,4	1,1	4,3

Tabell 11.2 Inntekter og utgifter etter kommuneregnskapets definisjoner 1991-2004.
Hovedtall for drift, investering og finansiering 1991-2004. Mill. kroner.

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
DRIFT														
1. Driftsinntekter	148 143	157 233	162 613	173 141	178 195	186 717	199 186	212 149	227 408	241 237	251 413	212 406	221 711	231 540
2. Driftsutgifter	136 296	143 784	149 559	155 702	164 085	173 493	183 865	201 027	218 842	231 302	241 793	205 695	216 068	221 154
3. Brutto driftsresultat (1-2)	11 847	13 449	13 054	17 439	14 110	13 224	15 321	11 122	8 566	9 935	9 620	6 711	5 643	10 385
4. Nto renteutgifter	4 645	4 728	4 694	3 622	2 826	2 159	302	408	-230	-1 409	62	-516	-1 664	-954
5. Nto avdrag	3 666	4 016	4 242	5 016	5 494	5 576	5 930	6 537	6 616	7 228	7 356	6 057	5 979	6 234
5* Kapitalslit/avskrivninger	9 153	9 648	10 182	10 346	10 762	11 206	11 880	13 073	14 045	15 761	16 526	14 740	14 949	16 407
6. Netto driftsresultat (3-4-5)	3 536	4 705	4 118	8 801	5 790	5 489	9 089	4 177	2 180	4 116	2 202	1 170	1 328	5 105
6* Korrigert netto driftsresultat (3-4-5*)	-1 951	-927	-1 822	3 471	522	-141	3 139	-2 359	-5 249	-4 417	-6 968	-7 513	-7 642	-5 068
INVESTERINGER														
7. Brutto investeringsutgifter	13 816	13 654	12 401	13 604	15 230	16 361	22 387	23 927	26 565	26 189	31 104	29 546	31 068	29 472
Herav fast eiendom, inventar, utstyr		12 963	11 863	12 736	14 536	15 941	21 219	22 483	24 326	22 970				
8. Tilskudd, refusjon, salg av fast eiendom	3 918	4 315	3 807	4 016	3 561	8 043	5 364	6 211	7 272	7 947	12 024	7 860	7 697	7 053
FINANSIERING														
9. Overskudd før lån (3-4-7+8)	-2 696	-618	-234	4 229	-385	2 747	-2 004	-7 002	-10 497	-6 898	-9 522	-14 459	-16 065	-11 080
10. Bruk av lån netto	7 376	6 248	6 177	5 366	6 978	5 871	9 660	10 056	16 245	21 540	23 760	9 761	18 161	17 246
11. Netto anskaffelse av midler (10+8+6-7)	1 014	1 614	1 701	4 935	1 561	3 182	1 601	-3 148	-775	7 974	6 882	-10 755	-3 884	-68
Netto driftsresultat i % av dr.inntektene	2,4	3,0	2,5	5,1	3,2	2,9	4,6	2,0	1,0	1,7	0,9	0,6	0,6	2,2
Korrigert netto driftsresultat i % av dr.inntektene	-1,3	-0,6	-1,1	2,0	0,3	-0,1	1,6	-1,1	-2,3	-1,8	-2,8	-3,5	-3,4	-2,2

Vedlegg 12

Utvalgets mandat og sammensetning

I kongelig resolusjon av 2. mars 1979 om oppnevning av utvalget ble mandatet formulert slik:

«Det blir oppnemnt eit berekningsutval til å utvikle eit system for rapportering, statistisk bearbeiding og fagleg vurdering av data som gjeld økonomien i kommunane og fylkeskommunane».

I premissene til resolusjonen ble mandatet nærmere presisert:

«Utvalget bør ha til oppgåve å gjere opplegg til og gjennomføre faglege analyser av økonomiske tilhøve i kommunane og fylkeskommunane. Utvalget bør gje råd om kva slags data som bør hentast inn og om korleis dette bør gjerast ut frå ei fagleg vurdering. Siktemålet må vere etter kvart å utvikle eit praktisk tenleg rapporteringssystem og analyseopplegg for kommuneøkonomi med eintydig terminologi. Utvalget skal dessutan gje departementet og Regjeringa faglege vurderingar og råd i spørsmål som gjeld økonomiske tilhøve i kommunane og fylkeskommunane, dette m.a. i samband med tiltak som kan ha kommunaløkonomiske konsekvensar».

I brev av 20. januar 1981 til de berørte instanser ga departementet en ytterligere presisering av Utvalgets oppgaver. Spesielt gjaldt dette arbeidet med spørsmål som har tilknytning til fastlegging av den statlige politikk for økonomien i kommuner og fylkeskommuner. Departementet uttalte bl.a.:

1) Det blir året igjennom arbeidd med saker og gjort vedtak som har verknader for kommunal og fylkeskommunal økonomi. Dei endelege rammene for kommunal og fylkeskommunal økonomi for neste år blir stort sett fastlagt og gjennom arbeidet med revidert nasjonalbudsjett og skatteutjammingsproposisjonen om våren. Det tekniske berekningsutvalet skal til arbeidet med desse sakene og elles når departementet ber om det, leggje fram eit materiale som kan gjeve best mogleg grunnlag for utforminga av den statlege politikken som gjeld økonomien i kommunane og fylkeskommunane.

Bakgrunns materialet bør innehalde:

- ei oversikt over dei tilhøve utvalet meiner er viktige for vurderinga av økonomie i kommunar og fylkeskommunar, og ei vurdering av desse tilhøva og av utviklingstendensane. Vurderingane bør gjelde både kommunane og fylkeskommunane sett under eitt og så langt råd er og gjeva oversyn over variasjonane mellom dei ulike kommunar og fylkeskommunar,
- ei analyse av korleis framlegg til statlege tiltak vil påverke økonomien i kommunane og fylkeskommunane,
- så langt utvalet finn det forsvarleg, oversyn over og analyse av hovudproblem i den næraste tida framover.

Utgreiingane bør så langt råd er, byggje på statistikk, men når statistikk manglar, bør utvalet basere analyser på overslag som utvalet sjølv utarbeider. Utgreiingane frå utvalet skal avgjevast til Kommunaldepartementet.

2) Ansvar for innhenting av data og det statistiske arbeidet med disse skal etter føresetnadene liggje til Statistisk Sentralbyrå. Byrået må og organisere innrapporteringsrutinane og herunder utnytte datatilfang som alt ligg føre, m.a. i dataanlegg. Men utvalet må gjeva råd om kva for data som bør hentast inn og kva tid dei bør liggje føre, med andre ord formulere krav som må stillast til analysegrunnlag og innrapporteringsystem. Det vil og vere sjølvsagt at utvalet etter kvart under sitt arbeid, peikar på manglar ved statistikken og på ny statistikk som trengst.

3) Ut over det som er nevnt under 1 og 2 meiner departementet at det er aktuelt at utvalet tek initiativ til å få utvikle berekningsmodellar slik at det etter kvart på grunnlag av dei data som vil liggje føre, kan hjelpe departementet med konsekvensberekningar både for kommuneøkonomien samla og fordelt på kommunar og fylkeskommunar og for ulike typar av kommuner».

Utvalget har for tiden følgende sammensetning

Utvalgsmedlemmer:

Professor Lars-Erik Borge, NTNU, leder
Avdelingsdirektør Thor Bernstrøm, Kommunal- og regionaldepartementet
Avdelingsdirektør Alette Schreiner, Utdannings- og forskningsdepartementet
Seniorrådgiver Øyvind Brandt, Helse- og omsorgsdepartementet
Seniorrådgiver Hege Eliassen, Finansdepartementet
Rådgiver Rune Bye, KS
Ass. fylkesrådmann Linda Verde, Buskerud fylkeskommune
Ass. økonomidirektør Snorre Glørstad, Trondheim kommune
Forskningsleder Audun Langørgen, Statistisk sentralbyrå
Seksjonsleder Anne-Britt Svinnset, Statistisk sentralbyrå

Sekretariatet:

Underdirektør Anders Harildstad, Finansdepartementet
Førstekonsulent Karolina Wøjdak Dam, Statistisk sentralbyrå
Rådgiver Frode Borgås, Statistisk sentralbyrå
Spesialkonsulent Ståle Ruud, KS
Underdirektør Grete Lilleschulstad, Kommunal- og regionaldepartementet
Seniorrådgiver Einar Bye, Kommunal- og regionaldepartementet
Rådgiver Eirik Lund, Kommunal- og regionaldepartementet
Konsulent Anne Gry Johansen, Kommunal- og regionaldepartementet